

UNIVERSITETET I BERGEN
Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap

AORG350
Masteroppgave

Vindkraft og Motkraft
En studie av norsk vindkraftmotstand

Magnus Nordal Røtnes

Vår / 2021

Forord

Det å skrive en masteroppgave i løpet av en pandemi har vært utfordrende og krevende. Det som ellers ville vært et år med utfordrende arbeid ble til et år med nedstenginger, enmetersregel og sosiale distansering. Når omstendighetene ble slik som de har vært, er det mange som er jeg takknemlige for å ha hjulpet meg i denne prosessen.

Først og fremst vil jeg takke veilederen min Simon Neby for all hjelpen du har bidratt med, de siste semestrene. Masteroppgaven min ville ikke blitt det den er nå om det ikke hadde vært for dine gode faglige råd og tilbakemeldinger.

Jeg vil også rette en takk til det flotte studiemiljøet vi har hatt på masterlesesalen. Kohorten vi har hatt her har gjort arbeidet med masteroppgaven ble enormt motiverende. Det samholdet vi har fått og muligheten vi har hatt til å hjelpe hverandre, har bidratt mye i et ellers krevende studieår.

Til slutt vil jeg takke familien og vennene mine. Det har vært enormt motiverende å få støtte fra dere. Jeg vil spesielt takke foreldrene mine for all den hjelpen dere har gitt. Uten deres gode ord i de vanskelige stundene og deres konstruktive tilbakemeldinger hadde jeg ikke klart å levere et produkt jeg er så fornøyd med.

Magnus Nordal Røtnes

Bergen, 30.06.2021

Man må betenke at det ikke finnes noe som er vanskeligere å utføre, som man kan være mer usikker på å lykkes med og som er farligere å gjennomføre enn det å gjøre seg til fyrste og innføre nyordninger. For den som innfører nye forordninger har alle dem til fiender som hadde fordeler av den gamle ordningen, og han har bare varme forsvarere i dem som har fordel av det nye.

(Niccolo Machiavelli, «Fyrsten» 1513)

Oversikt over tabeller og figurer

- Kapittel 2.   Figur 1: *Oversikt over antall GWh strøm produsert av vindkraft i Norge, aggregert etter år (2019b).*
- Kapittel 3.   Figur 2. *Hentet fra State formation, Nation Building and Mass Politics in Europe side 6 (Kuhnle og Urwin, 1995). Figuren viser hvordan en skillelinjes struktur, eller «cleavage structures», defineres og avgrenses av den funksjonelle, og den territorielle dimensjonen.*
- Figur 3. *Hentet fra Land, Makt og Følelser side 28 (Aarebrot og Evjen, 2014). Figuren viser hvordan den økonomiske og kulturelle makten i den funksjonelle dimensjonen brukes i sammenheng med den territorielle funksjonen i en sentrum-periferiskillelinje.*
- Tabell 1a. *Denne tabellen viser hvordan de ulike teoriene fungerer når de er kategorisert etter hvilket nivå som blir anvendt. Teoriene har forskjellige effekter basert på de ulike nivåene.*
- Kapittel 4.   Figur 4. *Hentet fra Wicked and less wicked problems, side 402 (Alfred og Head 2017). Figuren viser forskjellige mulige kategoriseringer av Wicked Issues, og hva som gjør noen problemer mer 'Wicked' enn andre.*
- Tabell 1b. *De empiriske materialene gruppert etter teori og nivå*
- Kapittel 5.   Tabell 2. *Oversikt over aktører. Denne tabellen kategoriserer de ulike grupperingen som masteroppgavens relevante aktører faller innunder*
- Kapittel 6.   Figur 5. *Visualisering av rekkefølgen av etableringen av skillelinjene*
Figur 6. *Det strukturelle forholdet mellom aktørgrupperingene*
Figur 7. *Press mot vindkraftutbygging basert på nivå*

Oversikt over forkortelser

NVE	Norsk vassdrag- og energidirektorat
OED	Olje- og energidepartementet
DNT	Den Norske Turistforening

Innholdsfortegnelse

Forord.....	II
Oversikt over tabeller og figurer.....	IV
Oversikt over forkortelser.....	IV
Kapittel 1: Introduksjon.....	1
1.1 Bakgrunn for studien.....	1
1.2 Problemstilling.....	1
1.3 Hva er motstand?.....	2
1.4 Masteroppgavens disposisjon.....	3
Kapittel 2: Bakgrunn.....	4
2.1 Hva er vindkraft?.....	4
2.1.1 Vindkraft i et statsvitenskapelig perspektiv.....	4
2.2 Vindkraftutbygging i Norge.....	6
2.2.1 Kommunenes rolle i vindkraftutbyggingen.....	7
2.2.2 Vindkraftutbygging til havs.....	8
2.2.3 Internasjonale forpliktelser og lokale forutsetninger.....	9
2.2.4 Historisk norsk miljøaktivisme.....	10
2.3 Tidligere forskning.....	11
Kapittel 3: Det teoretiske rammeverket.....	12
3.1 Rokkans politiske skillelinjer.....	12
3.1.1 Hva er en skillelinje?.....	12
3.1.2 Sentrum-periferi skillelinjen.....	14
3.2 Wicked Issues.....	16
3.2.1 Gjenstridige problemer som en teori.....	16
3.2.2 Global oppvarming og klimakrisen som et gjenstridig problem.....	18
3.3 Institusjonell teori.....	20
3.4 Operasjonaliseringer.....	22
3.4.1 Aktør som begrep med samme betydning.....	24
3.4.2 Politiske Skillelinjer.....	24
3.4.3 Kriterier til gjenstridige problemer.....	25
3.4.4 Institusjonalisme.....	26
3.4.5 Operasjonslisteringene i sammenheng.....	27
Kapittel 4: Det metodiske rammeverket.....	28
4.1 Forskningsdesign.....	28
4.1.1 Teoriens rolle.....	28
4.1.2 Caseoppbygging.....	29
4.1.3 Uformelle intervju.....	31
4.1.4 Dokumentkategoriseringen.....	33
4.2 Metodiske utfordringer.....	34

4.3	Datakvalitet	35
4.4	Oppsummering.....	37
Kapittel 5: Det empiriske rammeverket		38
5.1	Aktør	38
5.2	Empiri på lokale forhold	39
5.2.1	<i>Motstandsgrunnlaget til vindkraftutbygging</i>	39
5.2.2	<i>Vindkraftmotstandernes reaksjoner</i>	44
5.2.3	<i>Vindkraft som et positivt fenomen</i>	46
5.3	Empiri på Nasjonalt nivå	48
5.3.1	<i>Konflikt mellom aktørene</i>	48
5.3.2	<i>Vindkraftmotstand som en nasjonal konflikt</i>	56
5.4	Norsk vindkraft i et internasjonalt perspektiv	65
5.4.1	<i>Eierskap</i>	65
5.4.2	<i>Argumentene for vindkraft</i>	66
5.4.3	<i>Argumentene mot vindkraft</i>	67
5.4.4	<i>Internasjonale forpliktelser</i>	71
5.5	Oppsummering.....	72
5.5.1	<i>De politiske skillelinjene</i>	72
5.5.2	<i>Det gjenstridige ved vindkraftutbyggingene</i>	73
5.5.3	<i>Aktørenes roller, meninger og verdier</i>	74
Kapittel 6: Analyse av det empiriske materialet		75
6.1	Konsekvenser av vindkraftmotstanden	75
6.2	De teoretiske operasjonaliseringene.....	77
6.2.1	<i>Politiske skillelinjer</i>	78
6.2.2	<i>Gjenstridige problemer</i>	84
6.2.3	<i>Institusjonell Teori</i>	88
6.3	Oppsummering.....	92
6.4	Det samlede bildet.....	92
6.4.1	<i>Teorienes relasjoner</i>	93
6.4.2	<i>Har vindkraft blitt en skillelinje?</i>	94
6.4.3	<i>Har vindkraft blitt et gjenstridig problem?</i>	95
6.4.4	<i>Hvordan har vindkraft institusjonalisert seg som en konflikt?</i>	96
Kapittel 7: Drøftinger, empiriske og teoretiske implikasjoner.....		98
7.1	Svar på Problemstilling.....	98
7.2	Empiriske implikasjoner	98
7.3	Teoretiske implikasjoner.....	100
7.4	Muligheter for generaliseringer	102
7.5	Muligheter for videre forskning.....	103
7.6	Konklusjon.....	104

Litteraturliste:.....	VIII
Litteratur:	VIII
<i>Metodisk litteratur:</i>	VIII
<i>Politiske skillelinjer:</i>	VIII
<i>Wicked Issues:</i>	VIII
<i>Institusjonalisme:</i>	IX
Datamateriale:.....	IX
Arkivmateriale fra utbyggingsaker:.....	XV
Vedlegg 1. Kategorisering av dokumenter	XVI
Vedlegg 2. Intervjuguider	XXI
Østfold Energi:.....	XXI
Zephyr:.....	XXI
Naturvernforbundet:.....	XXII
Den Norske Turistforeningen:	XXII

Kapittel 1: Introduksjon

1.1 Bakgrunn for studien

Siden 2017 har debatten rundt vindkraftutbygging i Norge blitt større og engasjerer flere. Det denne masteroppgaven tar utgangspunkt i er å se på hvorfor motstand mot vindkraftutbygging har vokst, hvilke faktorer og argumenter som blir brukt, og hvordan relevante aktører har påvirket prosessen. Vindkraftutbygging er et av klimatiltakene som har blitt erklært som blant de mest effektive for å produsere fornybar energi (UN Environment programme, 2019), samtidig som det har blitt kontroversielt og møtt mye motstand. Vindkraftmotstanden i Norge har vokst seg fra å være kun relatert til enkeltutbygginger, til å bli en nasjonal debatt.

Fornybar energi er en nødvendig faktor for å nå klimamålene. Selv om Norge har vannkraft som produserer nesten all strømmen vi trenger, så ser myndighetene det som nødvendig å utvide omfanget av produksjonen av fornybar energi. Det er her vindkraften kommer inn. Problematikken oppstår i etableringen i lokalsamfunn rundt om i landet, hvor det har kommet kraftige tilbakemeldinger mot utbygging. Argumentene varierer og er mangfoldige, men det som fremstår som en nøkkelfaktor er at samfunnets kollektive nytte av vindkraftbygging er mindre enn de lokale problemene som oppstår ved utbygging. Vindkraftutbygging som et klimatiltak har flere dimensjoner ved seg som gjør det krevende å innføre. Det er forholdet mellom de lokale utbyggingene og de globale forpliktelsene som Norge for å bidra i å redusere klimaendringene. Det er også konflikten mellom natur og klimahensyn hvor nedbygging av natur, og skadene vindmøller kan ha på dyrelivet i utbyggingsområdene fremtrer som et av hovedargumentene som blir brukt mot utbyggingen. Vindkraft har blitt et klimatiltak som har møtt mye motstand, og fra et statsvitenskapelig perspektiv er dette interessant å se på. Hvorfor blir et tiltak som er ment for å håndtere klimaendringene møtt med motstand? Hva er det ved vindkraftens som skaper motstand, og hvorfor har denne motstanden blitt så intens? Dette er noen spørsmålene problemstillingen skal prøve å besvare.

1.2 Problemstilling

En problemsstillings formål baserer seg på at det er et spørsmål som er ment for å undersøke interessante og vesentlige faktorer i samfunnet (Grønmo 2016, 74). En problemstilling handler i tillegg til dette om å forvandle et tema som interesserer forskeren om til et konkret verktøy som kan brukes for å undersøke nettopp det temaet som forskeren finner interessant. Problemstillinger handler ikke nødvendigvis bare om å undersøke et fenomen, men det

forskeren også kan identifisere som et problem (Booth, Colomb, Williams mfl 2016, 34). Å problematisere et tema gjør at det blir mulig å undersøke hvorfor fenomenet har utviklet seg til å bli noe som det er verdt å forske på. For å undersøke vindkraftmotstanden i Norge formulerer denne studien problemstillingen slik:

Hvorfor har det blitt mer motstanden mot vindkraftutbygging i Norge i årene mellom 2017 og 2020?

For å se på vindkraftmotstand som et fenomen krever at avgrensningene er tydelige, men ikke for innskrenkende. Her blir avgrensningen Norge, men problemstillingen tillater fortsatt å undersøke motstanden på flere nivåer innad i Norge. Den går ikke konkret etter spesifikke utbyggingssteder og ser på motstanden der, problemstillingen tillater å se på motstanden som et fenomen i seg selv. Grunnen til at skal se på hvorfor det har blitt mer motstand er å få kunne se på utviklingen, ikke etableringen, av vindkraftmotstanden i Norge. Nemlig hva er det som har gjort motstanden til det den er i dag. Tidsavgrensningen er for å kunne undersøke fenomenet i en satt tidsperiode, fordi dette er et felt som fortsatt utvikler seg. Den øvre grensen er satt til 31.12.2020 for at studien ikke skulle ta med datamateriale etter nyttåret, og det er fordi konsekvensene av vindkraftmotstanden spiller seg ut samtidig som studien forsker på feltet. Det ville være vanskelig for studien å kontinuerlig inkorporere nytt datamateriale, så selv om det kan ha kommet relevant ny informasjon i løpet av 2021, så har det ikke blitt inkludert. Den nedre grensen er satt basert på det empiriske materialet, som viser at byggingen og ferdigstillingen av vindkraftanleggene i 2017 var merkbart større enn tidligere år. Det blir dermed at startskuddet for denne studiens undersøkelse av vindkraftmotstanden, fordi den bygget seg opp i tråd med utbyggingene.

1.3 Hva er motstand?

Før det er relevant å gå over i bakgrunnen for studien er det behov for å definere hva som menes med motstand. Den Norsk akademis ordbok definerer motstand som: «det å sette seg til motverge (mot), søke å hindre, hemme» (*Det Norsk akademis ordbok*, s.v. «Motstand», lest 14.september, 2020). Ved å følge den akademiske definisjonen gir det en forståelse av hvordan motstanden kan utartes og brukes. Verdien som blir lagt i substantivet dikterer forståelsen for konflikten som stammer fra vindkraftmotstanden. Hva det vil si at vindkraftmotstanderne yter motstand er verdt å ha definert, for det klargjør fenomenet som studien undersøker.

1.4 Masteroppgavens disposisjon

Masteroppgaven sin disposisjon starter med en bakgrunnsforklaring av vindkraftmotstanden i kapittel 2. Det gjøres ved å gå igjennom hva vindkraft er, den historiske vindkraftutbyggingen i Norge, og nytten av å undersøke et klimatiltak fra et statsvitenskapelig perspektiv. For å forstå vindkraftmotstanden er først behov for å vite hva vindkraft er. Deretter blir det teoretiske rammeverket presentert i kapittel 3, som går igjennom teoriene som studien bruker, kriteriene for operasjonaliseringene deres og hvordan de kan henge sammen. I kapittel 4 kommer det metodiske rammeverket som forklarer masteroppgavens forskningsdesign, med teoriens rolle i studien og metodevalget som ble brukt. Så kommer studiens empiriske materiale i kapittel 5, som er organisert etter ulike nivåfordelinger for å kunne se de ulike aspektene ved vindkraftmotstanden. Deretter kommer studiens analyse i kapittel 6, hvor det empiriske materialet blir analysert av operasjonaliseringene til teoriene hver for seg først, før resultatene blir slått sammen og sett på i et helhetsbilde. Til slutt kommer kapittel 7. som starter med å svare på problemstillingen, og går deretter igjennom de empiriske og teoretiske implikasjonene til studien, før den konkluderer med hva som kan brukes til videre forskning.

Kapittel 2: Bakgrunn

2.1 Hva er vindkraft?

For å kunne forstå bakgrunnen til vindkraftmotstanden i Norge er det først behov for å gå igjennom hva vindkraft er, og hvordan systemene som er satt opp fungerer. Bakgrunnen til motstanden kommer ifra både vindkraftutbyggingene i seg selv, men prosessen for utbyggingene har også en viktig rolle. Statkraft definerer vindturbiner slik:

Vindturbiner produserer elektrisitet ved å omdanne kinetisk energi, eller bevegelsesenergi, fra vinden om til elektrisk energi. Vingene på en vindturbin fanger opp vindens bevegelsesenergi og overfører kraften via en drivaksel til generatoren i maskinhuset (også kalt nacellen). Vingbladene kan dreies og tilpasses vindretning og -styrke for best mulig utnyttelse av vindressursen, enten vinden blåser mye eller lite. Vindturbiner plasseres gjerne på fjelltopper eller i kystområder hvor det er mye og stabil tilgang på vind (Statkraft 2021).

Formålet med vindturbiner er dermed å kunne produsere strøm fra vind. For å kunne produsere strøm effektivt er det nødvendig å bygge vindturbiner i en viss skala. Når det bygges en gruppe vindkraftturbiner kalles det ofte en vindkraftpark eller vindkraftverk, og det er nettopp slike utbyggingene det har oppstått motstand mot lokalt. Men før det er relevant å se på denne motstanden er det nødvendig å gå igjennom hvorfor det er verdt å bygge ut vindkraftverk i det hele tatt, nemlig verdien av vindkraft som energikilde.

2.1.1 Vindkraft i et statsvitenskapelig perspektiv

For å takle klimakrisen er et av de sentrale målene å endre energisystemene som blir brukt. Å gå bort fra å bruke petroleum og kull til å produsere energi og strøm er krevende, siden det krever en omfattende systemendring. Denne systemendringen krever å bytte til energikilder som ikke forurenses i bruk, og som er fornybare. Vindkraft er sammen med vannkraft og solceller noen av de mest kjente og utbredte formene av fornybare energikilder. Å endre energisystemet så totalt krever tydelig politiske satsninger, og vindkraftutbygging er en av disse satsningene. Å bygge ut vindkraft er et sentralt verktøy for å takle klimakrisen. Selv om vindkraft ikke kan reversere utslippene som eksisterer, så kan det forhindre at det kommer mer av disse. Statkraft beskriver vindkraft som en energikilde som er både fornybar og utslippsfri, og som passer til storstilt produksjon (Statkraft 2021). Statkraft fortsetter å påpeke at vindkraft er en av verdens raskets voksende energikilder og at det er helt sentralt for å håndtere klimakrisen. Ettersom at vindkraftmøllene er både billigere å produsere enn kull- og gasskraftverk gjør det vindkraft til en rimelig energikilde. De fysiske inngrepene som vindkraften har på naturlandskapet det bygges i er blant de større stridstemaene ved

klimatiltaket. Det bygges ofte et stykke unna befolkningssentre for å unngå å forstyrre lokalbefolkningen, men dette resulterer i at urørt natur ofte blir brukt for å bygge i. Vindkraft har, selv om det er et klimatiltak, møtt mye motstand nettopp på grunn av dette. Ut i fra et statsvitenskapelig perspektiv er dette interessant, for hvorfor blir et tiltak som er ment for å forhindre klimaendringer kontroversielt? Hva gjør at vindkraftutbygginger blir møtt med motstand? For å kunne forstå dette fra et statsvitenskapelig ståsted er det nødvendig å se vindkraften i sammenheng med klimaendringene den er ment som et tiltak mot.

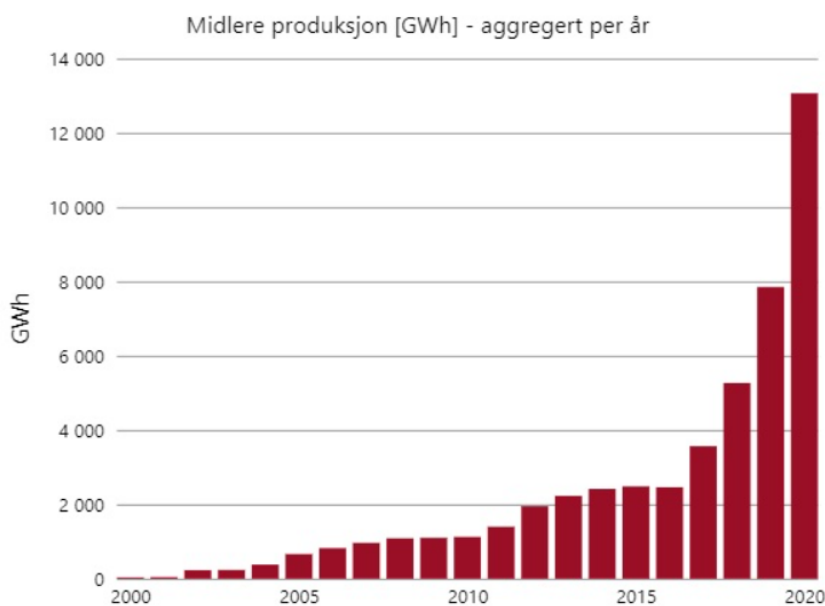
Problematikken med klimaendringene er at de ikke stopper. «Climate change does not have a stopping rule. We do not know when we have succeeded solving the problem, because we do not have an agreed metric.» (Grundmann 2016, 562). Vindkraft som et klimatiltak kan forhindre at det blir mer forurensning, men det klarer ikke å stoppe klimakrisen. Å se på vindkraftmotstand som fra et statsvitenskapelig perspektiv krever det først å se på forholdet mellom klimaforskning og statsvitenskapen. Klimaforskning har lenge vært arenaen for naturvitenskapen som jobber med å forstå klimaendringene. Som et vitenskapelig problem er det likevel behov for å se på hvordan tiltak mot klimakrisen kan brukes.

The key issue lies with the fact that scientific insights are being used to derive policy. If climate policy is justified with science, opponents of the policy will attack the science. This logic only distracts from the problem of devising suitable policies to deal with climate change (Grundmann 2016, 562).

Det har blitt gjort lite i statsvitenskapelig forskning innenfor offentlig politikk og administrasjon på effektene av klimatiltak, og hvorfor noen av tiltakene har blitt møtt med motstand. Sitatet til Grundmann forklarer godt hvorfor statsvitenskapelig forskning bør brukes på klimaendringene, for tiltak er nødvendig. Men det sitatet ikke viser er hvordan tiltakene i seg selv kan bli møtt med motstand, ikke nødvendigvis bare vitenskapen bak klimaendringene. Ved å se på klimakrisen som et gjenstridig problem kan vi forstå hvordan offentlige administrasjoner kan iverksette tiltak for å håndtere klimaproblemene. Noen av problemene ved klimakrisen er relativt tamme, som ozonhullet over Antarktis (Aksnes og Holtet, 2020). Her var det en klar løsning på problemet ved å kutte kraftig ned på klorbruken til planeten. Men ikke alle problemer ved klimakrisen er like tydelige, det er ikke alle problemer som har tydelige problemstillinger eller som har tydelige svar. Derfor er det interessant å se på vindkraft i et statsvitenskapelig perspektiv, for hvor passer det i bildet av tiltak mot klimakrisen. Er tiltaket et svar på utfordringer ved klimakrisen, eller treffer ikke tiltaket slik det er ment? For å kunne se på disse spørsmålene er det nødvendig å gå igjennom den historiske vindkraftutbyggingen i Norge for å kunne forstå hvor situasjonen er i dag.

2.2 Vindkraftutbygging i Norge

Vindkraftutbyggingen i Norge har i nyere tid vært et politisk satsningsområde. Siden tusenårsskiftet har det vært vindkraftutbygging i Norge. Som vist i Figur 1. har den norske kraftproduksjonen fra vindkraft steget jevnt fra år 2000 til 2016.

Figur 2: Oversikt over antall GWh strøm produsert av vindkraft i Norge, aggregert etter år (NVE 2019b).

Deretter, på de resterende fire årene av figuren, mer enn tredobles strømproduksjonen fra vindkraft (Norsk vassdrags- og energidirektorat [NVE] 2019b). Den norske vindkraftpolitikken har vist hvordan virksomheten har utviklet seg kraftig på 20 år, og blitt en vesentlig del av norsk energiproduksjon. I stortingsmelding 25. fra 2015, Kraft i endring – Energipolitikken fram mot 2030, la regjeringen opp til en «langsiktig utvikling av lønnsom vindkraft i Norge» (Olje- og energidepartementet 2015-2016, 25). Det tekniske arbeidet som ligger til grunn for vindkraftutviklingen kommer ifra konsesjonssystemet til NVE. Konsesjonssystemet er lovpålagt for alle vindkraftanlegg med fem eller flere vindturbiner, og systemet er satt opp trinnvis. (NVE 2015)

- Trinn 1. Melding
- Trinn 2. Konsesjonsutredning
- Trinn 3. Søknad
- Trinn 4. Vedtak
- Trinn 5. Klagebehandling
- Trinn 6. Oppfølging av konsesjon

Ved å ha et konsesjonssystem som følger slike trinn har myndighetene mulighet til å kontrollere hvem som bygger ut vindkraften, og hvordan de gjør det. Trinnene i seg selv er selvforklarende, men ved å ha flere steg kan myndigheten kontrollere og påvirke prosessen til å passe inn med deres politiske mål. Denne grundige gjennomgangen gjør også at myndighetene kan kvalitetssikre prosessen, noe som gjør at prosessen tar lang tid. Dette vil respondentene underbygge senere i masteroppgaven. NVE og de nasjonale myndighetene er

ikke de eneste offentlige aktøren som er en del av vindkraftprosessen. Kommunene sin rolle er vesentlig ettersom at de er det nærmeste folkevalgte organet til utbyggingsstedene.

2.2.1 Kommunenes rolle i vindkraftutbyggingen

Kommunene har en sentral rolle i vindkraftutbyggingen, for selv om de ikke bestemmer like mye om utbyggingene som NVE så legger deres bestemmelser mye av forutsetningene for utbyggingene. Kommunene har som politiske organ egne vedtak og planreguleringer som dikterer hvor vindkraften skal bygges, og omfanget av utbyggingene. De er en viktig høringsinstans både for utbyggerne og for konsesjonsprosessen. Respondenten fra Østfold Energi påpeker at som en utbygger er det viktig å være i tett dialog med kommunene. Dette er for å kunne samarbeide med lokalsamfunnene, og passe på at de får positive høringsuttalelser. Respondenten fortsetter med å påpeke at veldig få av vindkraftverkene i Norge har vært bygd ut imot kommunens vilje. I tillegg til deres formelle rolle med høringsrundene og plansystemene har kommunene en annen, mer uformell rolle. De har innflytelse på utbyggingene, siden kommunepolitikken og lokale interessentgrupper er noen av de første instansene utbyggerne møter. Støtten til lokalsamfunnet kan bety mye for at utbyggingene blir en suksess, slik som respondenten påpeker.

Likevel har motstand mot vindkraftutbygging har startet lokal i de kommunene hvor det har vært utbygginger. Respondenten fra Den norske turistforeningen [DNT] påpeker at kommunene får fått lite tilbake igjen på å tillate utbyggingen. Kommunene har fått lite penger av vindkraften, samtidig så har utbyggingen blitt gjort på naturområder som lokalbefolkningen bruker. Respondenten mener at dette har bidratt til å en by mot land konflikt rundt vindkraften, ved at staten bestemmer at det skal bygges ut vindkraft i de kommunene, men de får lite igjen for det. Det blir et narrativ om at byen overkjører periferien, og at det er akkurat deres lokalsamfunn som blir hardt truffet. Respondenten fortsetter med å påpeke at «not-in-my-back-yard» argumenter fremtrer også hvor folk er positive til vindkraft, men bare ikke sine egne lokalsamfunn. Kommunene får en rolle om både den første aktøren som utbyggerne må forholde seg til, men og som en geografisk plattform hvor motstanden utspiller seg. Denne dualiteten gjør kommunene har en spesiell rolle i diskusjonen om vindkraftmotstanden, fordi det er først der vindkraftmotstanden blir uttrykket. Det betyr ikke at det kun på dette lokale nivået av vindkraftmotstanden fremtrer, men det er her det starter. Kommunene er vesentlige for vindkraftkraftutbygging, men å bygge på fastlandet er ikke lenger den eneste muligheten for vindkraft. Teknologitviklingen på feltet har gjort at havvind nå er en mulighet, og det kan diktere fremtidige utbygginger.

2.2.2 Vindkraftutbygging til havs

En løsning som har blitt diskutert for fremtiden til vindkraft er å etablere nye vindkraftinstallasjoner ute til havs. På første øyekast virker det som en lovende løsning, for det nøytraliserer mange av de komponentene som har frembrakt motstand mot vindkraft. Når lokaliseringen ikke er nærme der folk bor, og det ikke er skadelig for naturmangfoldet, så virker vindkraft til havs som en god løsning på et komplisert problem som det vindkraftutbygging har blitt. Respondenten fra Naturvernforbundet beskriver at ideen om havvind vil trolig være mindre konfliktyllet nettopp på grunn av dette. Vedkommende understreker at det kan være et godt virkemiddel for å få til det grønne skiftet. Mulighetene som blir presentert med havvind er vesentlige. I Stortingsmelding 28 om Vindkraft til Land som ble presentert av OED i 2020 så kommenterer departementet at vindkraft til havs har store muligheter, men teknologien og utbyggingsmulighetene er fortsatt vesentlig mer kostbare enn ved utbygging til lands (Olje- og energidepartementet 2019-2020, 18). Likeså ser de på potensialet som viktig nok til å ta det med i et stortingsdokument som handler om vindkraftutbygging på fastlandet. Det understreker poenget med at vindkraft ikke kan sees på som et isolert fenomen, det må sees i en større sammenheng, både som et klimatiltak, som et naturinngrep og som et energiproduserende infrastrukturiltak. Olje og energiminister Tina Bru har påpekt ovenfor Teknisk Ukeblad at det er ingen grense for hvor stort havvind kan bli når det bygges i en stor industriell skala (Martinussen 2020). Myndighetene har allerede pekt ut to konsesjonsområder i Nordsjøen som har et samlet potensiale på å generere 4500 megawatt.

Selv om skalaen på havvind kan være enormt stor, slik som ministeren påpekte, kan det også være negative sider ved utbyggingene. Respondenten fra Naturvernforbundet understreker at det kan være svært skadelig for fugletrekk langs kysten, og at kystnære vindmøller kan skade det maritime naturmangfoldet i Norge. Derfor kan havvind som er langt ut til havs være betraktelig bedre. Argumentene til Naturvernforbundet støttes av Havforskningsinstituttet som sier at det kan være flere faktorer ved vindkraftutbygging til havs som kan være skadelige for naturen i de områdene, enten det måtte være støy, elektromagnetiske signaler eller ødelegge for fiskens leveområder (Havforskningsinstituttet 2020). De understreker at vindkraftutbygging til havs bør forskes betydelig mer på ettersom at det er manglende forståelse på hvilke effekter slik utbygging vil ha. Det er interessant at det er kun potensialet som nevnes i Stortingsdokumentet, og ikke eventuelle problematiske forhold ved utbygging annet enn kostnadene. De ulike prioriteringene peker på hvordan aktørene har ulike roller de utfører, og med de rollene kommer ulike sett med prioriteringer og verdier.

Naturvernforbundet sin rolle er å sette spørsmålstegn ved myndighetenes utredninger. Respondenten beskriver at deres rolle er å tale på naturen sine vegne og at om naturvernargumentene blir fulgt i utbygginger så kan vindkraft være en akseptabel form for infrastrukturutbygging.

Selv om Naturvernforbundet er en aktør som er motstander av vindkraftutbygging, så betyr ikke det at organisasjonen er prinsipielt imot all vindkraftutbygging. De er kritiske fordi de mener at utbyggingen til nå har vært for dårlige til å ta hensyn til naturen, og at utbyggingene har vært for inngripende. Respondenten fra DNT påpeker at de også mener at havvind må gjøres på en bedre måte enn vindkraft til lands. Selv om potensialet er bedre til havs påpeker respondenten at det trolig ikke blir konfliktfritt, og dette har vist seg å være riktig. Da Tina Bru lyste ut konsesjonsområdene sommeren 2020 ble hun verbalt skjelt ut og truet av vindkraftmotstandere (Shahbaz og Schibevaag 2020). Dette peker på at motstanden som har oppstått i vindkraftdebatten har sklidd over i diskusjonen om havvind, og det viser at vindkraftmotstanden har blitt omfattende fordi det er ikke lenger motstand bare ved de lokale utbyggingene. Situasjonen er nå at vindkraftmotstanden uttrykkes på flere nivåer, og derfor er det behov for å se på hvordan dynamikken mellom nivåene utløser motstand.

2.2.3 Internasjonale forpliktelser og lokale forutsetninger

Vindkraftutbygging må sees på i en global klimakontekst. Ettersom at klimaendringene ikke kommer til å stoppe av seg selv, så kommer krisen til å bli verre uten endring. Det er allerede med oss, så det er kun gjennom å implementere tiltak, som ofte er langsiktige, at det håndtere krisen (Pollitt 2015, 182). Tiltakene som implementeres er for felles globalt gode, men effektene er ikke alltid like lette å se, og det kan ta lang tid før fordelene kommer til syne. Energiomstilling står helt sentralt for omstilling som skjer lokalt speiles som omstilling globalt. De tiltakene som gjennomføres lokalt har en effekt globalt, men fordelene for de lokale stedene er mindre enn det de globale fordelene. Slik er det med vindkraftutbygging også. Produksjonen av grønn energi for å erstatte fossilt brensel er helt nødvendige for å takle klimakrisen, men det vil ikke løse krisen. Det er fordi klimaendringene er et gjenstridig problem, og det betyr at mange aktører må samhandle. Skalaen går fra lokale kommuner til overnasjonale organisasjoner. Klimaendringer er et gjenstridig problem som krever internasjonal samhandling, men selv om det har vært over 20 klimakonferanser på et halvt århundre som har opprett konsensus rundt behovet for klimatiltak, så har Co2 utslipp økt med 60% i samme periode (Pollitt 2016, 79). Vindkraft er sentral for å kunne endre på prosessen, men det må fortsatt forankres lokalt. Norge har skrevet seg til internasjonale avtaler, som Parisavtalen fra 2015, som forplikter alle signatørene å kutte

klimagassutslipp (FN Sambandet 2020). Det betyr at de klimatiltakene som Norge har skrevet seg opp på må bygges ut lokalt. Dette blir en konflikt mellom globale fordeler og lokale ulemper. Motstand mot infrastrukturiltak er ikke noe nytt for Norge, for motstanden som er nå mot vindkraften ligner på den som ble uttrykket mot de store infrastrukturutbyggingene på 70-tallet.

2.2.4 Historisk norsk miljøaktivisme

De store utbyggingene av vannkraft på 70-tallet ble møtt med stor motstand. Alta-utbyggingen er en av de mest kjente eksemplene, hvor samiske og miljøverninteresser prøvde å stoppe vannkraftutbyggingen av Altavassdraget (Berg-Nordlie og Tvedt 2019). Denne motstanden uttrykte seg i form av protester, sultestreik foran Stortinget og lenking av demonstranter. I norsk sammenheng er Altasaken et av de tydeligste eksemplene på konflikten som oppstår når natur og energi skal veies opp mot hverandre. Den første store protesten kom i 1970 hvor aksjonister ville forhindre kraftutbygging av Mardøla i Møre og Romsdal, og hvor sivil ulydighet ble brukt som tiltak for første gang (Tvedt 2020). Vannkraftutbygginger har store naturkonsekvenser, og konflikten som oppstår er i forlengelse en konflikt mellom samfunnet og naturen. Naturen sin egenverdi blir veid opp mot samfunnets behov, og energifeltet i krysningpunktet mellom de to sidene. I nyere tider forandrer klimaendringene på denne dynamikken, for behovet for fossilfri energi er helt vesentlig for å kunne redde naturen.

Infrastrukturiltak som produserer fornybar energi blir dermed mer krevende, og vindkraftmotstanden kan sees inn i dette bildet. Om naturen alltid blir satt på sidelinjen for utbyggingene skaper det et bilde at naturen sin egenverdi blir overkjørt. Skille mellom natur og energi skaper konflikt, og sett med denne bakgrunnen gir det mening at det blir uttrykket motstand mot vindkraftutbygging. Det som verdt å poengtere er at som Altasaken har vindkraftmotstanden tatt en nasjonal karakter, i den forstand at det flere som uttrykker motstand. Det er ikke bare i de lokale kommunene det er motstand, vindkraftmotstanden har blitt nasjonal diskusjon, og det endrer dynamikken til temaet. Vindkraftmotstanden er et relativt nytt fenomen, med tanke på sine karakteristikk og omfang, og slik som problemstillingen peker på startet denne type motstand for kun noen år siden. Det er derfor ikke så mye forskning på akkurat dette feltet, men for studien er det viktig å gå igjennom det som eksisterer.

2.3 Tidligere forskning

Vindkraftmotstand i Norge har blitt lite forsket på, men det er et studiefelt som har fått mer oppmerksomhet. Det at vindkraftmotstanden er et relativt «nytt» fenomen speiles i forskningen, for det er noen masteroppgaver som er skrevet om temaet. Torunn Pedersen og Selsnes (2019) sin masteroppgave «Vindkraft i Norge: hvilke drivere fremmer lokal motstand» fant at argumenter om lokal involvering og natur- og stedstilhørighet har vært viktige for vindkraftmotstandere. I tillegg fant de at manglende tillit til myndigheten og beslutningstagerne var bidragsytende i å skape motstand. I Statland (2020) sin masteroppgave om vindkraftkonflikten, sett ifra kommunale myndigheter sitt perspektiv, fant han at legitimiteten til hele vindkraftprosessen ble utfordret. Også her var mangel på tillit en sentral faktor i å skape motstand. Fagereng (2020) sin masteroppgave om vindkraftdebatten kom fram til at etableringen av Motvind endret diskurssystemet. Diskursanalysen hans så at det var et behov for å en endring i forholdet mellom plan- og bygningsloven og energiloven. Dette er noen av de masteroppgavene som var relevante for denne studien å bygge på, men at det er kun masteroppgaver som forskning på feltet viser hvor nytt hele tematikken er. I internasjonal forskning så er det ikke noen som har sett på vindkraftmotstand på samme måte. I artikkelen til Graham, Stephenson og Smith (2008) og Jamil og Walsh (2017) var det det naturvitenskapelige fokuset som var grunnlaget. Det betydde at forskningen som kom fram i de artiklene så på den naturfaglige tilnærmingen til vindkraftmotstand, men fra et statsvitenskapelig perspektiv inneholder vindkraftmotstanden mer enn bare naturargumentene.

Å bruke teorier fra statsvitenskapelig forskning, og med et fokus på offentlig administrasjon, er det mulig å se på hvordan vindkraftmotstanden påvirker vindkraft som et klimatiltak. Problemstillingen er ute etter å forstå hvorfor motstanden har blitt som den har blitt, og det gjør at det mulig å se hva ved vindkraften som skaper motstand. Studiens teoretiske rammeverk er sammensatt med formålet å kunne se på vindkraft som en konflikt, som et tiltak og hvordan aktørene involvert opererer.

Kapittel 3: Det teoretiske rammeverket

Oppgavens teoretiske rammeverk er konstruert på en slik måte at de tre teoriene som blir presentert i delkapittelet kan belyse forskjellige sider og aspekter ved det empiriske materiale. Stein Rokkan sin teori om politiske skillelinjer er først ut, og teorien har som hensikt å prøve å forstå de underliggende politiske grunnene til at motstanden til vindkraft er som den er. Etter det kommer teorien om gjenstridige problemer, som skal vise sammenhengen mellom vindkraft og klimaendringene som wicked issue. Den siste teorien som blir presentert er institusjonell teori, og denne teorien skal brukes for å se på rasjonale til problemstillingens relevante aktører. Det er nødvendig å understreke at den designmessige statusen for teoriene er å kunne peke på de samme faktorene, men siden teoriene kommer fra ulike utgangspunkt kan de gi ulike forklaringer på faktorene. Målet til det teoretiske rammeverket er å kunne operasjonalisere teoriene slik at de kan kombineres til å gi et klarere bilde av motstanden mot vindkraftutbyggingen i Norge. Det er derfor teoriene blir presentert hver for seg først i delkapittelet, før de til slutt operasjonaliseres og kombineres til å lage et rammeverk som kan brukes til å analysere det empiriske materiale.

3.1 Rokkans politiske skillelinjer

3.1.1 Hva er en skillelinje?

En skillelinje kan defineres som et felles karakteristikum eller en felles interesse som gjør at den gruppe skiller seg ut fra en annen gruppe, innenfor en stats stemmeberettigede befolkning. (Aarebrot og Evjen 2014, 303)

Teorien om politiske skillelinjer, og hvordan en skillelinje kan defineres, ble presentert av Stein Rokkan og Seymour Martin Lipset i verket deres fra 1967, *Party Systems and Voter Alignments*. I sin over 50 år lange fartstid har denne «cleavage» teorien blitt brukt i forskjellige former for å forklare politiske konflikter, men det historiske grunnlaget til teorien ligger i Rokkan sitt ønske å forklare de ulike politiske struktureringene i Europa (Kuhnle og Urwin 1999, 5). Rokkan konstruerte to dimensjoner som skal brukes for å definere strukturen på de politiske skillelinjene, den territorielle- og den funksjonelle aksene. Som vist i Figur 1. avgrenses skillelinjene av de to dimensjonene, og basert på hvor skillelinjene faller på aksene blir skillelinjenes strukturert annerledes. En skillelinje som ligger lengre ute på den territorielle dimensjonen for eksempel er sentrum-periferi skillelinjen, mens en skillelinje som er mer fokusert på den funksjonelle dimensjonen kan handle mer om partier og politiske tema. Figur 1. viser en grunnleggende framstilling av hvordan skillelinjer avgrenses og defineres, og basert på konteksten til skillelinjen kan figuren være fleksibel og brukes i flere temaer enn kun det Rokkan brukte det til. Siden en skillelinje er basert på interessekonflikter

mellom ulike grupperinger, oppstår ikke skillelinjer ut av intet. Det som gjør at en skillelinje trer frem er at den går fra å være latent til å bli en manifest skillelinje.

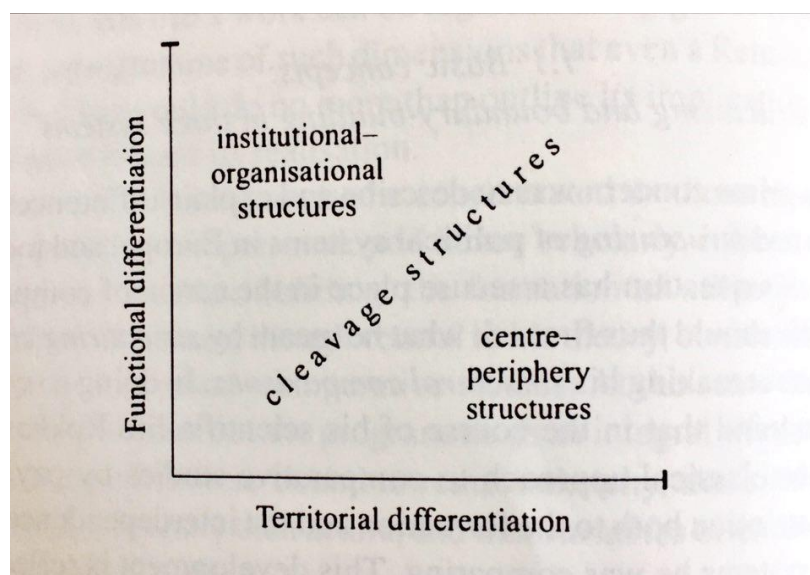
For å se på hvorfor en skillelinje framtrer mens andre ikke gjør det, er det verdt å forklare at ikke alle konflikter blir til skillelinjer, og at skillelinjer kan sees på som mer intense og langvarige konflikter (Kuhnle og Urwin 1999, 34).

Det som er den avgjørende forskjellen på om en skillelinje blir manifestert eller forblir latent, er etableringen av aktører.

Rokkan grunnla teorien om

skillelinjer for å kunne forklare framveksten av europeiske demokratier, og han brukte et historisk perspektiv til å understreke at skillelinjer hadde eksistert lenge før etablering av demokratiske institusjonene i europeiske stater, men da hadde de vært latente. Det var ved etableringen av demokratiske partisystemer og partier som kunne tale konfliktene sin sak at forskjellige skillelinjer ble manifestert (Kuhnle og Urwin 1999, 7 og 34, Aarebort og Evje 2014, 310). Det er ved etableringen av aktører som taler en konflikts sak, og i Rokkan sine eksempler er det politiske partier i demokratiske flerpartisystem, som gjør at en skillelinje manifesteres. Relevante aktører er faktoren som skiller mellom latente og manifeste skillelinjer, så en latent skillelinje er enhver konflikt som eksisterer i et samfunn mens en manifest skillelinje trer frem når den får støtte fra et politisk parti i et folkevalgt organ (Aarebort og Evjen 2014, 305).

Det skillelinjer gjør er å forklare at en konflikt er intens og hvilke rammer som eksisterer for konflikten, men det forklarer ikke hvorfor en konflikt har blitt så polarisert at den manifesteres. Det er her begrepet «Critical Juncture» kommer inn. «Critical Junctures» er det som avgjør når en latent skillelinje blir manifest, altså det er handlingen eller prosessen som gjør at aktører tar del i konflikten (Kuhnle og Urwin 1999, 7). «Critical Junctures» kan komme av to ting, enten en revolusjonerende og rask prosess eller en langvarig strukturell

Figur 2: Hentet fra *State formation, Nation Building and Mass Politics in Europe* side 6 (Kuhnle og Urwin, 1995). Figuren viser hvordan en skillelinjes struktur, eller «cleavage structures», defineres og avgrenses av den funksjonelle, og den territorielle dimensjonen.

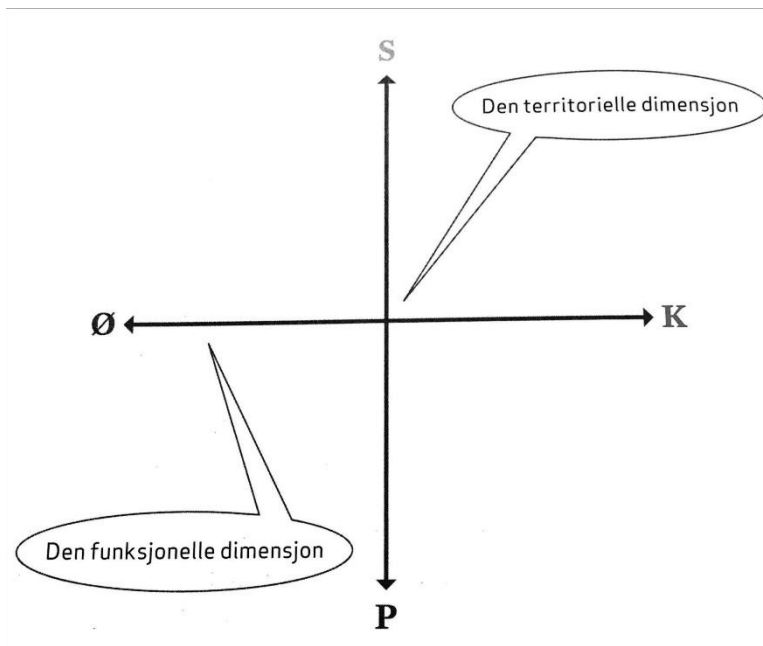
endring, og når det skjer blir skillelinjen fryst fast i lang tid. I Rokkan sine historiske perspektiver er det ofte viktige historiske hendelser som er de revolusjonære utgangspunktene, men hva som er en «revolusjon» eller en langvarig strukturell endring er basert på kontekst til skillelinjen. Den skillelinjen Rokkan brukte mest, og som har vært sentral i det samfunnsvitenskapelige arbeidet hans, har vært sentrum-periferiskillelinjen.

3.1.2 Sentrum-periferi skillelinjen

Historisk sett betegner Rokkan at de første skillelinjene startet med statsformasjon og nasjonsbygging som skjedde etter Renessansen, med sentralmaktene som forsøkte å sentralisere og standardisere makt, men ble møtt av motmakt fra periferien, og språklige og kulturelle minoriteter (Kuhnle og Urwin 1999, 35-36). Kjernen i sentrum-periferi skillelinjen er at den følger den territorielle aksene, som beskrevet i Figur 1. Det er konflikten mellom, ofte de konkret geografiske områdene der makt er sentrert, og de områdene som er langt unna disse maktsentraene. Historisk har Norge lenge hatt en konflikt mellom sentrum og periferien. I boken *Stat, Nasjon, Klasse* påpeker Stein Rokkan at Norges underliggende sentrum-periferi skillelinjene strekker seg helt tilbake til unionstiden med Danmark, med Norge som periferi og som samlet seg mot sentrale makter først i København, og så under unions-krigen mot Sverige i 1814 (1987, 112-114). Selv etter unionen med Sverige ble forskjellene mellom periferien og sentrum manifest i Norge med etableringen av forskjellige stender og valgkretser for byene og landet. Det norske valgsystem har siden den tid endret seg fra å bestå kun av de tre velgergruppene med bønder, byborgere og embetsmenn, men dette understreker at skillelinjen mellom sentrum og periferi har lang fartstid i Norge. I dagens politiske system er det organiserte partier som taler forskjellige skillelinjer sine saker, med blant annet Senterpartiet som en aktør i sentrum-periferikonflikten.

Der den territorielle aksene har mye å si for de geografiske betingelsene for enhver sentrum-periferiskillelinje, med det er gjennom den funksjonelle aksene at det er mulig å se de forskjellige aspektene som påvirker skillelinjen. Den funksjonelle aksene går fra økonomisk makt på den ene siden, til kulturell makt på den andre, og begge delene har påvirkningskraft i maktkampen mellom sentrum og periferien. Den territorielle aksene viser den politiske maktbalansen mens den funksjonelle aksene viser hvordan økonomi og kultur har en påvirkningskraft på skillelinjen (Kuhnle og Urwin 1999, 35). Dimensjonene fungerer mer

som et grid enn to akser, hvor forholdene endrer seg stadig, men den funksjonelle dimensjonen kan påvirke maktbalansen i begge retninger. Kultur kan inneholde alt fra viktige kulturelle institusjoner, språk, og etnisiteter. Økonomiske faktorer kan være etableringen for eksempel av børser, hvor store selskaper har hovedkontorene sine, og hvor ressurser utvinnes (Aarebrot og Evjen, 2014 30). Med Norge, som er et geografisk stort land med spredt befolkning, og som har historisk sett ofte hatt

Figur 3: Hentet fra Land, Makt og Følelser side 28 (Aarebrot og Evjen, 2014). Figuren viser hvordan den økonomiske og kulturelle makten i den funksjonelle dimensjonen brukes i sammenheng med den territoriale funksjonen i en sentrum-periferiskillelinje.

ganske isolerte bosetninger, var dannelsen nynorsk bidragsytende i å lage en språkminoritet i Norge som bodde på Sør- og Vestlandet, langt unna maktsentrum som Oslo. Dette er et eksempel på hvordan kultur kan forsterke sentrum-periferikonflikten og gi mer makt til periferien. For å fortsette å bruke Norge som eksempel, så gir det sentrum mer makt at Oslo Børs ligger i Oslo og at de store nasjonale selskapene har sine kontorer i og rundt hovedstaden. Den funksjonelle akse kan bidra til å styrke både sentrum og periferien, og Rokkan brukte denne skillelinjen mye for å forklare stats- og nasjonsbygging, men denne konteksten er ikke dette den eneste måten å bruke skillelinjen på.

Sentrum-periferiskillelinjen er i bunn og grunn et forsøk på å forklare hvem som har makt, og hvem som er langt unna den makten. Rokkan bruker skillelinjen i et historisk perspektiv, med gitte historiske hendelser som eksempler og tema. Teorien fungerer til å forklare mer enn bare det historiske bakteppe til stats- og nasjonsbygging i Europa, men for å universalisere teorien mer er det nødvendig i en tydeligere grad å definere hva sentrum og periferi er, og hvilke kriterier de følger. Kuhnle og Urwin forklarer at for å finne ut av hva sentrum er eller hvor det er, er det nødvendig å stille noen spørsmål:

- *Where do the key resources holders most frequently meet within the territory?*
- *Where have they established arenas for deliberations, negotiations, decision-making?*

- *Where do they convene for ceremonies for the affirmation of identity and where have they built monuments to symbolize this identity?* (1999, 110)

Spørsmålene er ment for å identifisere hvor aktørene som har makt konsentrerer seg, hvordan de bruker sagt makt, og hvordan de identifiserer seg og symboliserer makten sin. Sentrum kan ha forskjellige roller, eller institusjoner, kommende an på konteksten. Den første typen sentrum kan være militær-administrative sentre, som klassifiseres ofte ved å ha departementer, parlamenter og høyesterett. mens den andre typen er økonomiske sentre, som kan ha sentralbanker, børser, hovedkvarterer for store selskaper og andre økonomiske institusjoner. Den tredje typen sentre er kulturelle sentre, hvor universiteter, religiøse institusjoner og kulturelle arenaer befinner seg (Kuhnle og Urwin 1999, 111). Som vist med figur 1. og 2. så er de territorielle og funksjonelle dimensjonene påvirkende for hvor makt befinner seg, og det er som oftest i slike sentre at makten konsentreres. Periferien på sin side er litt mer krevende å definere, men det karakteriserer ofte som de stedene eller gruppene som er langt unna makten. Kulturelt kan dette være minoriteter eller andre mindre språklige grupperinger, mens økonomisk kan de være lavtlønnede arbeidere og fattige. Det kan også være konkret de som bor langt unna sentrum, de som har en større geografisk avstand til aktørene med makt. Grunndynamikken i sentrum-periferiskillelinjen er avstanden mellom aktørene/stedene som har makt, og de aktørene/stedene som er langt unna denne maktkonsentrasjonen. Sentrum og periferi må alltid sees i kontekst av både hverandre. Det er alltid mulig å endre på hvor sentrum og periferi står om skala og synspunktet endres.

3.2 Wicked Issues

3.2.1 Gjenstridige problemer som en teori

Because a wicked problem is seen as a tangled, tightly knit cluster of phenomena, dealing with any part of it is seen to require somehow dealing with its other parts at the same time, as a knot or a mass of difficulty (Alford og Head 2017, 399)

Grunnlaget for teorien om Wicked Problems, kalt gjenstridige problemer på norsk, ligger i et forsøk på å finne muligheter for offentlige virkemidler til å håndtere stadig mer omfattende og krevende problemer. I sitt grunnleggende verk *Dilemmas in General Theory of Planning* legger Horst W.J. Rittel og Melvin M. Webber fram de karakteristikkene som kjennetegner Wicked Problems (1973).

1. *There is no definitive formulation of a wicked problem*
2. *Wicked problems have no stopping rule*
3. *Solutions to wicked problems are not true-or-false, but good-or-bad*
4. *There is no immediate and no ultimate test of a solution to a wicked problem*
5. *Every solution to a wicked problem is a "one-shot operation"; because there is no opportunity to learn by trial-and-error, every attempt counts significantly*

6. *Wicked problems do not have an enumerable (or an exhaustively describable) set of potential solutions, nor is there a well-described set of permissible operations that may be incorporated into the plan*
7. *Every wicked problem is essentially unique*
8. *Every wicked problem can be considered to be a symptom of another problem*
9. *The existence of a discrepancy representing a wicked problem can be explained in numerous ways. The choice of explanation determines the nature of the problem's resolution*
10. *The planner has no right to be wrong*

Poenget med de ti karakteristikkene er at de skal kunne belyse allerede eksisterende problemer, og forklare hva som gjør at et problem blir et gjenstridig problem. Et Wicked Problem, eller Wicked Issue som litteraturen jevnlig veksler imellom, kjennetegnes best som et krevende problem fordi det ikke eksisterer en enkelt klar løsning. Som Rittel og Webber beskriver, så er det ikke tydelig når et gjenstridig problem stopper, det er ikke tydelig om en effekt løser problemet, bare at det har en positiv eller negativ effekt, og at det er ikke mulig å lære av feil fordi man får kun et forsøk for hvert tiltak (1973, 162-163). Det er et stort antall faktorer som er med på å danne et gjenstridig problem, og et hvert eneste problem er unikt, så løsninger som kan fungere på et gjenstridig problem kan hende ikke fungerer på et annet, eller faktisk ha en negativ konsekvens. Et annet krevende poeng med gjenstridige problemer er at det kan henge sammen med andre problemer slik at det er vanskelig å skille de fra hverandre. De påpeker at når samfunn blir mer heterogene, så gjør denne sosiale konteksten det vanskeligere å gjennomføre tiltak mot gjenstridige problemer fordi det er eksisterer flere forskjellige interesser å ta med i tiltakene.

Artikkelen til Rittel og Webber ansees som å være et de grunnleggende teoretiske bidragende som løftet frem og identifisere gjenstridige problemer, men mye har endret seg på det teoretiske feltet til Wicked Issues på det halve århundre teorien har vært til stede. Mye av det moderne teoretiske grunnlaget går mer ut på å kategorisere typer av gjenstridige problemer, og finne mulige handlingsmønstre for å håndtere krisene. Som John Alford og Brian W. Head sier i sin artikkel *Wicked and less wicked problems: a typology and a contingency framework* «We argue that we do not so much 'solve' wicked problems as make progress towards improvement or towards better managing them» (2017, 397). For å kunne kategorisere forskjellige typer problemer er det første prøve å definere hva problemet er, og som Rittel og Webber påpekte er det ingen gitt og tydelig definisjonsformulering. Ettersom at hvert problem er unikt, er det nødvendig å se på om de tiltakene som blir iverksatt er de riktige, og deretter analysere effektene (1973, 159). Det er gjennom denne prosessen at det er mulig å definere hva problemet er, for så kunne sette det i perspektiv.

Alford og Head

beskriver det slik at

startpunktet for å takle et

gjenstridig problem er

ikke å finne løsninger på

problemet, men heller å

danne en hypotese for

hva slags type problem

det kan kategoriseres

som (Alford og Head

2017, 403). Figur 3 viser

hvilke kategorier de har

operasjonalisert, og de to

aksene de bruker for å

plassere ulike

gjenstridige problemer er

problemets kompleksitet

og vanskeligheter innad blant aktørene. Alford og Head har valgt å lage kategoriene slik for å

både kunne skille mellom hva som kan sies å være tamme og enkle problemer, og hva som er

gjenstridige problemer, samt de ulike gradene for hvor vanskelige og problematiske

gjenstridige problemer kan være. De ni cellene i figuren er ment å være romslige, og for å

kunne være basispunktet for forskjellige typer problemer. Figuren er ment for å kunne gi en

oversiktlig forklaring som gjør kompliserte og gjenstridige problemer tydeligere. Y-

dimensjonen beskriver hvor komplekst problemet er i seg selv, og dette kan bety mye og

mange forskjellige ting avhengig av konteksten til problemet, men det kan kokes ned til hvor

klart problemet er, og hvor klart løsningen er. X-dimensjonen handler om aktørene som er

involverte, og forholdet mellom dem. Dess større uenigheter og konflikter det er mellom

problemene, desto mer problematisk blir håndteringen av problemet. For beslutningstakeren

skaper kompleksitet og mangfold større usikkerhet rundt problemet (Head og Alford 2015,

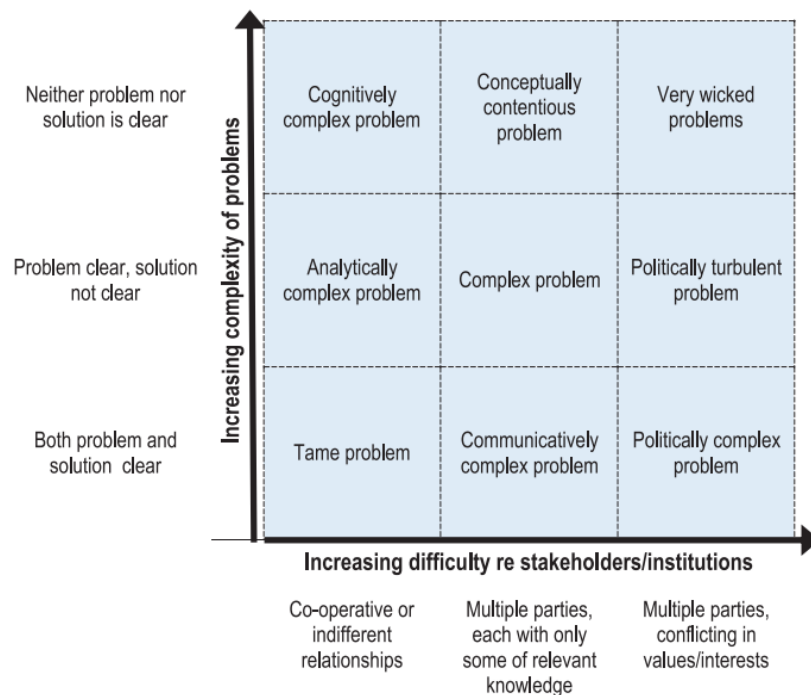
718).

3.2.2 Global oppvarming og klimakrisen som et gjenstridig problem

Teorien om gjenstridige problemer kan brukes til å forklare mange ulike typer problemer, og

for å kunne bruke teorien i en klimakontekst er det nødvendig å gå videre fra

karakteristikkene til Rittel og Webber. Der hvor de ti punktene til Rittel og Webber er

Figur 4: Hentet fra *Wicked and less wicked problems*, side 402 (Alford og Head 2017). Figuren viser forskjellige mulige kategoriseringer av *Wicked Issues*, og hva som gjør noen problemer mer 'Wicked' enn andre.

vesentlige til å definere hva et gjenstridig problem er, og hvordan det kan identifiseres, så er viktigheten av å se på klimakrisen som et gjenstridig problem hvilke løsninger som kan brukes. Det er ikke lenger et behov å identifisere problemet med klimakrisen, derfor er det nødvendig med andre kriterier og karakteristikk slik at det er mulig å analysere problemet, og hvilke tiltak som kan fungere. En måte å forstå klimakrisen som et gjenstridig problem på kommer ifra Christoffer Pollitt som har fire punkter han mener gjør klimakrisen wicked:

- *First, there is the requirement that government policy-making is joined-up across sectors and levels of government.*
- *Second, there is a huge need locally, nationally and internationally, for rapid response monitoring and evaluation.*
- *Third, policy-making needs to become much more long term.*
- *Fourth, governments will have to engage the public with a large-scale effort to get across the big picture and explain why these issues are important enough to require changes in some currently widespread lifestyle choices. (Pollitt 2016, 79)*

Punktene som Pollitt peker på viser at samhandling mellom aktører på forskjellige nivåer er vesentlig for å implementere tiltakene som skal brukes mot klimakrisen. Dette samsvarer med kategoriseringene langs x-aksen i Figur 3. I diskusjonen om hva er det som gjør et problem «wicked», problemet i seg selv eller implementeringen av tiltakene mot det, har aktørene og samhandlingen mellom dem mye å si ettersom det er de som skal takle det gjenstridige problemet. I en klimakontekst er det som Pollitt beskriver et enormt behov for samordning over flere nivået, men også behovet for en langsiktighet i politikktutviklingen. Mye av det som er problematisk med klimaendringene er at det er sammensatt av en rekke sammenkoblede underproblemer, og at disse underproblemene kan knyttes og kobles sammen på ulike måter (Pollitt 2015, 181). I tillegg ligger mange av konsekvensene for klimaendringene i framtiden, og selv om det er mulig å se noen tydelige effekter nå, er det ikke mange som føler klimaendringene på kroppen. Klimaendringene er ikke bare et problem nå, men det er og et vordende problem, og denne dualiteten gjør det vanskelig for politikere å prioritere relevante tiltak.

Et sentralt aspekt ved klimaendringene som et gjenstridig problem, er den overlappende tilknytningen den har til naturmangfoldkrisen. Konflikten mellom de to krisene er at begge kan beskrives som gjenstridige problemer, og for å kunne finne tiltak som fungerer mot den ene krisen er det nødvendig å anerkjenne effekten det kan ha på den andre krisen (Straka, Fritze og Voigt 2020, 1768). Straka, Fritze og Voigt fortsetter med å poengtere at samhandling, det å finne konsensus rundt problemløsing og å bestemme skala på tiltakene kan være krevende prosesser. Det samme gjelder hva som er regionale- og globale

problemer. Hvordan avveiningen skal være mellom tiltak som er nødvendig globalt, men er problematiske lokalt, eller vise versa, bidrar til å gjøre klimaendringer til et gjenstridig problem. Klimaendringens tette tilknytning til naturkrisen gjør at noen tiltak som er viktig for klima kan være skadelig for naturen, og i et slik grønt-grønt-dilemma kan meninger innad i grupperinger og aktører splitte om hva som er riktige tiltak (Straka, Fritze og Voigt 2020, 1769). I en norsk kontekst er vannkraftutbyggingen på 60- og 70tallet et eksempel på dette, for der vannkraftverk kan sees på som godt for miljøet siden det produserer miljøvennlig strøm, er det mange som ser på det som skadelig for naturen siden det demmer opp viktige fossefall. Her har aktører vært splittet i sine meninger om hva som er viktigst å prioritere, naturvern eller produksjonen av fornybar energi. Noe som kan være forklarende for hvorfor aktører er splittet i sine meninger i konflikten mellom klimaendringene og naturkrisen er institusjonell teori.

3.3 Institusjonell teori

Institutions comprise regulative, normative, and cultural-cognitive elements that, together with associated activities and resources, provide stability and meaning to social life.
(Scott 2014, 56)

Institusjonell teori tar utgangspunkt i å forstå rasjonale til institusjoner, og hvilke grunner de har til meningene sine. Som William Richard Scott presenter i boken sin *Institutions and Organizations: Ideas, Interests, and Identities*, eksisterer det tre måter å forstå rasjonale til institusjoner på, det er gjennom de regulative, normative og kultur-kognitive måtene (Scott 2014, 59-70). Den regulative måten å forstå institusjoner på handler om å se på hvordan etableringen av regler fungerer for å kontrollere og forme meninger. Gjennom å følge reglene som blir satt, konformere til dem og unngå negativ sanksjonering skaper institusjonen et sett med meninger. Bruk av denne makten gir autoritet, og logikken bak den regulative måten å forstå institusjoner på er at individer lager og følger regler som de tenker vil fremme deres interesser, og som gjør at de får belønning for å gjøre det (Scott 2014, 62). Å lage regler og lover gjøres for å sikre et stabilt system og makten som brukes for å håndheve dem brukes av en autoritet som er rettferdig. Det er gjennom denne rettferdiggjøringen at det gir logisk mening for individene i institusjonen å følge reglene som er satt. Den regulative pilaren som Scott beskriver det som viser hvordan makt, og bruk av makt, kan være et meningsdannende system, og bruken av både positive og negative sanksjoner insentiverer medlemmene av institusjonen å følge meningene som er satt.

Den normative pilaren på sin side fokuserer på hvordan verdier og normer kan være meningsdannende. De normative reglene til en institusjon fokuserer på evaluering og

obligasjoner i en sosial setting (Scott 2014, 64). Med verdier menes det de foretrukne standardene som eksisterende strukturer kan sammenlignes med, og normer er de konkrete legitime fremgangsmåtene for hvordan ting skal gjøres. Det sentrale poenget med den normative pilaren er at målene i seg selv er ikke alt som er viktig, fremgangsmåten for å nå de målene er like viktige. Scott beskriver det som en konflikt mellom logikkene om *appropriateness* og *instrumentality*. Den normative logikken går ikke ut på å finne ut av hvilke valg som er i individets egeninteresse og hva den selv kan tjene på, slik som *instrumentality* vil tilsi, men heller gitt situasjonen, og sin egen rolle i den, hva er den riktige innstillingen å ha (2014, 65). Der hvor den regulative pilaren viser til hvordan en institusjon kan lage et sett med regler for å styre meningsdanningen i institusjonen, så baserer den normative pilaren seg på å bruke normer og verdier for å danne meningene, ved å vise til hvordan det er riktig å handle i en gitt situasjon.

Den siste av Scott sine måter å forstå institusjoner på er den kulturelle-kognitive pilaren. Denne pilaren fokuserer på å bygge opp en felles oppfatning av en kulturell identitet innad i institusjonen, og det gjøres ved å skape en samlet forståelse for hvordan den sosiale virkeligheten institusjonen befinner seg i fungerer, og rammene til denne virkelighetsoppfatningen. Symboler, ord og tegn er bidragsytende i å gi mening til aktiviteter og objekter, og de gitte meningene vises gjennom interaksjoner som blir gjort med aktivitetene og objektene (Scott 2014, 67). Scott videre påpeker at slike meninger både vedlikeholdes og endres når de blir brukt for å forstå virkeligheten rundt institusjonen, og at slike symbolske prosesser er med på å konstruere en sosial virkelighet og definere egenskapene til sosiale-aktører og handlinger (2014, 68). Den underliggende logikken til den kulturelle-kognitive pilaren er at de aktørene innad i institusjonen som tilpasser seg institusjonens kulturelle meninger vil føle seg mer kompetente, mens de som ikke kjenner seg igjen i de kulturelle meningene vil føle seg uvitende. Identitetsfølelsen og meningene til institusjonen er viktige for å kunne forstå hvordan en institusjon fungerer, og de tre pilarene viser tre forskjellige måter å se på institusjoner. Det som er verdt å påpeke er at ingen institusjon er renspektet den ene eller den andre pilaren, de er alltid et kryss av de forskjellige hvor enkelte former kan ha større innflytelse enn andre. De tre pilarene fungerer som ulike linser å se institusjoner på, og de brukes for å finne ut av hvordan institusjonene opererer.

Institusjoner oppstår ikke ut av intet, det er ofte en prosess som tillater at en institusjon tar form. Denne institusjonaliseringen gjør det mulig å se på hvordan institusjoner er organisert og vedlikeholdt, men og hvordan de kan endres. Scott påpeker at en viktig måte å forstå både hvordan og hvorfor institusjonalisering skjer, er å se på mekanismene som er med på å skape

institusjonene (2014, 144). Med mekanismer menes det hvordan effekter produseres, og slike mekanismer kan være forskjellige basert på ulike forutsetninger. Det eksisterer tre forskjellige og ulike mekanismer som institusjonalisering kan skje under: *Increasing Returns*, *Increasing Commitments* og *Increasing Objectification*. Hver av de tre formene kan knyttes til de tre pilarene, hvor *Increasing Returns* har en tilknytning til den regulativet pilaren, og denne formen for institusjonalisering handler om å øke utbytte til institusjonen. Her oppfordres det å følge utviklingen som gir høy gevinst, men denne stivhengigheten gjør det vanskelig og kostbart å bytte til andre alternativer (Scott 2014, 144-145). *Increasing Commitments* på sin side er knyttet til den normative pilaren, og her er effekten å vise hvordan normer og verdier kan knyttes til forpliktelser. Denne mekanismen går videre enn å kun se på den fysiske manifesteringen av en institusjon, for den prøver å vise hvilke effekter institusjonen kan ha når arbeidet som blir gjort blir gitt mening (Scott 2014, 145). Den siste av mekanismene er *Increasing Objectifications* og denne er knyttet til den kulturell-kognitive pilaren. Som navnet tilsier har denne mekanismen en effekt som skal objektivisering de delte meningene innad i institusjonen, og objektivisering kommer fram gjennom å fremme de kulturelle meningene innad i institusjonen (Scott 2014, 148). Målet med å se på institusjonalisering som en prosess er å forstå hvordan en organisasjon får verdi, og dermed blir en institusjon. Verdien som institusjonen har er bidragsytende til å forklare hvordan institusjonen handler, og hva den mener.

3.4 Operasjonaliseringer

The challenge of solving wicked problems gets even more complex if one has to prioritize the solution of one wicked problem over the solution of another, which is the case for wind turbines and the protection of species with high collision risk.
(Straka, Fritze og Voigt 2020, 1769).

Et sentralt mål for denne masteroppgaven er å danne et teoretisk rammeverk som skal å kunne brukes til å analysere det empiriske materiale, og se hva som gjør at det har blitt mye motstand mot vindkraft i Norge. For å kunne anvende det teoretiske rammeverket er det først nødvendig å operasjonalisere teoriene presentert tidligere i kapittelet, slik at de både får et relevant fokus og at de kan brukes i konteksten av vindkraftmotstand. Målet med operasjonaliseringen er å se hvordan teoriene fungerer i sammenheng, og hvordan de informerer hverandre. For å kunne gjøre operasjonaliseringen er det først behov for å sette teoriene i et slik system at det er mulig å finne hvilke grunnpunkter i teoriene som skal operasjonaliseres. For denne masteroppgavens gjøres det ved å sette teoriene opp mot kontekstens ulike nivåer.

- *Micro*-nivået representerer de lokale vindkraftutbyggingene og kommunene der det oppstår lokal motstand
- *Meso*-nivået representerer de nasjonale aktører og motstandere som er langt unna utbyggingstidene
- *Macro*-nivået representerer de internasjonale aktørene som legger press på Norge for å bygge ut vindkraft

Nivå:	Politiske Skillelinjer:	Gjenstridige Problemer:	Institusjonell Teori:
<i>Micro</i> – Lokalt nivå	Hvilke skillelinjer påvirker vindkraftmotstanden på et lokalt nivå?	Hva er det som gjør vindkraft gjenstridig sett fra det lokale nivået?	Hva er rasjonale til aktører på det lokale nivået?
<i>Meso</i> – Nasjonalt nivå	Hvilke skillelinjer påvirker vindkraftmotstanden på et nasjonalt nivå?	Hva er det som gjør vindkraft gjenstridig sett fra det nasjonale nivået?	Hva er rasjonale til aktører på det nasjonale nivået?
<i>Macro</i> – Internasjonalt nivå	Hvilke skillelinjer påvirker vindkraftmotstanden på et internasjonalt nivå?	Hva er det som gjør vindkraft gjenstridig sett fra det internasjonale nivået?	Hva er rasjonale til aktører på det internasjonale nivået?

Tabell 1a: Denne tabellen viser hvordan de ulike teoriene fungerer når de er kategorisert etter hvilket nivå som blir anvendt. Teoriene har forskjellige effekter basert på de ulike nivåene.

Dette systemet er satt opp i Tabell 1a. og framstiller hvilke punkter som står igjen når teoriene settes inn i de ulike nivåene. Spørsmålene som blir presentert i tabellen er ment som pekepinner for analysen, som skal ved å bruke kriteriene presentert av de teoretiske operasjonaliseringene besvare spørsmålene og hvor svarene skal brukes for å svare på masteroppgavens problemstilling. Spørsmålene fra teorien om politiske skillelinjene er ment for å kunne belyse hvilke skillelinjer som påvirker vindkraftmotstanden, basert på nivå. For teorien om gjenstridige problemer er punktene knyttet til spørsmål om hvordan vindkraften i seg selv skal bygges. De forskjellige nivåene viser relevante og krevende gjenstridige problemer, og disse problemene illustrerer hvordan prioriteringene for vindkraftutbygging endrer seg basert på nivå. Til slutt viser institusjonell teori en ganske klar framstilling i det at de ulike nivåene har ulike aktører, og i konteksten av motstand mot vindkraft, hva er da rasjonale til de ulike aktørene. Det kan peke på hvordan aktørenes ulike rasjonale endrer seg basert på nivå.

3.4.1 Aktør som begrep med samme betydning

Det er verdt å påpeke at de ulike teoriene i det teoretiske rammeverket bruker begrepet aktør ulik, så hva betyr det for det teoretiske rammeverket at ordet har samme betydning? I Rokkan sine politiske skillelinjer kan aktørbegrepet være komplisert, og ganske skiftende med konteksten. Nasjonalstater og partisystemer er de vanligste aktørene som Rokkan analyserer, men ingen av de er relevante for masteroppgavens tema. Institusjonalisme går mer rett fram i å se på aktørene sine, nemlig organisasjoner og institusjoner. Dette er nærmere masteroppgavens fokus, men gir i seg selv en for snever gruppering. Gjenstridige problemer bruker begrepet til å beskrive stat, og mer spesifikt de byråkratiske delene av staten, som skal håndtere de gjenstridige problemene. Ved å operasjonalisere teoriene til relevante punkter og kriterier gjøres det mulig å introdusere det kontekstuelle bakteppe, og det empiriske materiale, til teoriene og dermed kan teoriene bruke de samme aktørene. Det dette betyr for det teoretiske rammeverket er at teoriene kan snakke sammen, at de kan bruke hverandre til å belyse ulike sider ved problemstillingen. Ved å ha slike ulike innfallsvinkler kan de vise nyanser om motstanden rundt vindkraftutbygging, på en måte som supplerer hverandre. Det teoretiske rammeverket gjør det derfor mulig å bruke teoriene som linser for å se ulike sider av problemstillingen.

3.4.2 Politiske Skillelinjer

For å kunne gi en meningsfull analyse er det nødvendig å fylle skillelinjene studien finner med kriterier og spørsmål som kan besvares, og det er gjennom denne prosessen at operasjonaliseringen av skillelinjene kan peke på grunner for motstanden mot vindkraftutbygging. Kuhnle og Urwin påpeker at for å studere skillelinjer eksisterer det tre kriterier som må brukes (1999, 35)

- Hvilke skillelinjer kom tidligere, og hvordan påvirket det senere skillelinjer? (*timing og cleavage*)
- Hvilke skillelinjer skal ses på som dominante eller sekundære med tanke på intensitet og lengde? (*hierarchy of cleavage*)
- Hvilke skillelinjer kolliderer, slik at de forsterker hverandre, og hvilke skillelinjer kutter på tvers av hverandre, slik at de lager krevende miksede posisjoner? (*cross-cutting of cleavages*)

Disse tre spørsmålene danner utgangspunktet for å fylle selve skillelinjene, men det er et par kriterier til som er nødvendig å ta med når politiske skillelinjer skal brukes. Det første er *critical juncture*, nemlig hva kan i denne konteksten regnes som det kritiske punktet for vindkraftutbyggingen som gjorde at situasjonen har blitt som den er i dag. Da er en relevant

diskusjon som teorien om politiske skillelinjer viser til nemlig om dette var en «revolusjon» eller en langvarig prosess? Var det en sentral handling som la grunnlaget for skillelinjene, og hvorfor var det akkurat den handlingen som var utslagsgivende? Eller var det den langvarige prosessen som med mange enkelt instanser skapte grobunnen for den motstanden vi ser i dag? Dette er, slik som de tre punktene over, også relevante spørsmål å stille ettersom at *critical juncture* øyeblikket er ikke umiddelbart klart i skillelinjene som studeres.

Det andre punktet som er relevant å se på er begrepene om latente og manifeste skillelinjer. Hvilke faktorer var som var utslagsgivende for at skillelinjene som eksisterer i vindkraftmotstanden manifesterte seg, og hvilke aktører ble introdusert til å løfte frem disse skillelinjene? Latente skillelinjer er ofte kun konflikter innad i sivilsamfunnet, men når en skillelinje manifesteres befester den seg samfunnet. Der hvor konflikter i samfunnet kan komme og gå, og endre seg i form, så er en manifestert skillelinje en mer solid og tilstedeværende konflikt. Det er krevende å både endre en skillelinje, men også å få den til å forsvinne. Om det er skillelinjer som overlapper kan de ha en forsterkende effekt på hverandre, og dette kan bety at de samlet sett får en sterkere effekt. Ved å bruke disse kriteriene kan skillelinjene som blir presentert av empirien forklare hvordan vindkraftmotstanden har blitt et så intenst problem.

3.4.3 Kriterier til gjenstridige problemer

Gjenstridige problemer er, som presentert i Figur 4. ofte vanskelige å definere. «*If there is no 'root cause' of 'wickedness', there can be no single best approach to tackling such problems*» (Alford og Head 2017, 410). Graden av «wickedness» i gjenstridige problemer kan øke om det er vanskelig å definere de ulike komponentene av problemet. Derfor er det nødvendig å kunne definere både hva problemet er, og hvilke deler som gjør problemet «wicked». Det første hinderet som er nødvendig å passere før det er mulig å analysere det empiriske materiale er å ta i bruk et sett med kriterier som definerer klimaendringer som gjenstridige problemer. Dette er nødvendig ettersom det empiriske materiale baserer seg på at vindkraftutbygging er et virkemiddel å bruke mot klimaendringene. Kriteriene til Rittel og Webber, selv om de var grunnleggende for teoriutviklingen av gjenstridige problemer, er de ikke hensiktsmessige å bruke for denne studiens formål. Deres kriterier er for generelle, noe som gjør det krevende å bruke på klimaendringer. I artikkelen *Coordinating Wickedness: A Comparative Analysis of How Norway and Sweden Organize for Climate Policies* bruker Simon Neby og Mathias Zannakis fire kriterier for kunne analysere hvordan Norge og Sverige organiserer sine klimapolitiske tiltak. (Neby og Zannakis 2020, 595-596)

- **Kompleksitet:** Antallet og typer aktører, sammenkoblingen mellom dem, og kompleksiteten i de ulike aktørene.
- **Divergens:** motstrid i mening og mandat, ulike rasjonale blant aktører blant de offentlige myndighetene, og konflikt og uenighet blant offentlige aktører
- **Fragmentering:** forholdet ulike aktørene har til samme tema og ansvarsfordeling mellom aktørene
- **Usikkerhet:** Varierende krav til aktører og beslutningstakere og innflytelse fra utside-faktorer

Det kriteriene presenterer er måter å undersøke de involverte aktørene på, noe som er høyst relevant for denne studien. Tabell 1a. presenterer tre spørsmål under grupperingen gjenstridige problemer, hvor spørsmålene endrer seg basert på nivå. Grunnen til at punktene er formulert som spørsmål er fordi de presenterer de sentrale problemene for hvert nivå med tanke på motstand mot vindkraftutbyggingen. Kombinert lager de fire kriteriene til Neby og Zannakis punkter for å analysere empirien etter, slik at det er mulig å besvare på de tre spørsmålene presentert i tabell 1a. Det spørsmålene kan svare på er om vindkraftutbygging i seg selv er et gjenstridig problem.

3.4.4 Institusjonalisme

Institusjonalisme som teori skal brukes for å forklare aktørenes rasjonale, hva som er grunnlaget for deres meninger og handlinger. Det tabell 1a. presenterer er relativt rett frem, i den forstand at nivåkategoriseringen bryter opp aktørene inn i forskjellige plasseringer basert på hvor de er involverte. Dette er eksempelvis med at FN er en internasjonal aktør mens kommunene er lokale aktører, og dynamikken og meningene deres kan være annerledes og ha ulike begrunnelser. Nivåfordelingen grupperer aktørene inn i bolker som kan fungere som generelle kategorier for meningene deres, og dermed kan vise forskjellen både blant aktørene, men også på tvers av grupperingene. For å forstå rasjonale til de ulike aktørene kommer denne studien til å bruke perspektivene som ble presentert av Scott. Det er verdt å påpeke at det er ikke ett perspektiv som perfekt klarer å forklare en aktør rasjonale, men det er ofte en kombinasjon av alle tre. Scott sine perspektiver blir i denne forstand brukt til å analysere studiens aktører, som inkluderer flere ulike organisasjonstyper enn kun institusjoner, som var Scott sitt hovedfokus (2014). De regulativet, normative og kulturelt-kognitive perspektivene kan på hver sin måte påpeke aktørenes verdier, meninger og identiteter.

En annen side av å bruke institusjonalisme for å se på aktørene er å undersøke aktørenes holdninger til hverandre. Hvilke forventinger har aktørene til hverandre? Dette er et relevant spørsmål å understreke nettopp fordi det kan vise hvordan meningene deres kommer til uttrykk. Dette kan også undersøkes ved å se på hvilke forventinger aktørene har til motstanden

som blir uttrykt, og hvordan de reagerer på den motstanden. Dette spiller inn i et annet punkt som kan være relevant å undersøke, nemlig handlingsmønstrene til aktørene på feltet. Ved å bruke Scott sin teori om institusjonalisering kan vi se på handlingsmønstrene til aktørene i vindkraftutbygging som en prosess. Handlingene til aktørene er med på å institusjonalisere prosessen ved vindkraft, og da er det verdt å skikke på om motstanden mot vindkraftutbygging kan og regnes som en prosess.

3.4.5 Operasjonaslieringene i sammenheng

For å oppsummere, så er det nødvendig å forklare hvordan operasjonaslieringene kommer til å fungere i sammenheng. Fram til nå har teoriene og operasjonaslieringene blitt introdusert og forklart hver for seg, så nå er det behov for å vise hvordan operasjonaslieringene kan flettes sammen til å gi et klarere bilde for problemstillingen. Ved å organisere teoriene inn i ulike nivåer, slik som tabell 1a. er det mulig å innrette teoriene slik at de griper det samme. Fokuset til teoriene er så ulikt at det er behov å fokusere de inn på mer håndfaste grupperinger. Hvordan forholder teoriene seg til hverandre, og i hvilken grad informerer de hverandre? Politiske skillelinjer er teorien som skal forklarer det politiske landskapet for de to andre teoriene, og den skal belyse maktdynamikken mellom de ulike aktørene, og maktforholdet mellom motstanderne og aktørene. Gjenstridige problemer skal vise hvordan vindkraft fungerer som et klimatiltak, og hvordan det blir vanskelig å gjennomføre når tiltaket møter motstand. Institusjonalisme beskriver aktørenes holdninger og handlinger i dette landskapet, og hvordan deres meninger forklarer deres handlinger. I sammenheng skal teoriene prøve å lage en statsvitenskapelig forståelse aktørenes rolle i vindkraftkonflikten, hvorfor det har blitt mer motstand mot vindkraft, og hvorfor dette kan forstås i en klimasammenheng. Selv om teoriene har ganske vidt forskjellige utgangspunkter kan de i sammenheng forklare hvorfor motstanden mot vindkraftutbygging har blitt så intens som den har i Norge.

Kapittel 4: Det metodiske rammeverket

Dette er en studie av motstand mot vindkraft og hvorfor den motstanden har blitt så intens. Flere av de empiriske eksemplene som blir diskutert i masteroppgaven kan utgjøre case i seg selv, men for denne studien gir de kun informasjon til den overordnede casen. Det eksisterer to prinsipielle måter å definere case på; med utgangspunkt i fenomen og med utgangspunkt i empirisk avgrensning. Dette er en fenomenstudie, hvor casen er motstand mot vindkraft. Forholdet mellom problemstilling, kontekst og case er sentralt i enhver casestudie. I denne studien er konteksten vindkraftutbygging i Norge, og det legger grunnlaget for både problemstilling og case. Casens konstruksjon må lages slik at argumentene som kommer fram i undersøkelsen kan besvare problemstillingen. Denne dynamikken hele grunnlaget for masteroppgavens casedesign, forskningsdesignet er større enn kun casedesignet.

4.1 Forskningsdesign

Masteroppgavens forskningsdesign er en kombinasjon av casedesign og teoretisk rammeverk, hvor det teoretiske rammeverket bygger opp forståelsen av masteroppgavens case. Før det er relevant å gå igjennom hvordan denne forståelsen blir presentert, er det først nødvendig å gå igjennom prosessen ved utvelging av case. Det empiriske materiale kan i seg selv gjøre danne flere caser. En mulig fremgangsmåte for å svare på masteroppgavens problemstilling kunne vært å gjøre en flercasestudie ved å bruke spesifikke utbygginger som enkeltcase, og sette disse casene opp mot hverandre for å forstå likheter og forskjeller i hvordan motstanden uttrykkes. Da ville studien kun vært på et micro-nivå og kun sett på enkelttilfeller, for så prøvd å generalisere noe ut ifra det. Men motstand kan oppstå av mange grunner, og vindkraftmotstandere er ikke bare aktive der vindkraften bygges. En slik studie hadde gitt et for snevert blikk for å kunne svare ordentlig på problemstillingen. Dette ville da vært en casestudie basert på empiriske avgreininger, men ved å se på motstand mot vindkraft i et flernivåsystem vil det være mulig å heve undersøkelsen opp fra kun micro-nivået. Å se på casen om vindkraftmotstand som et system tillater det studien å se på vindkraftmotstand for det det er, nemlig et nasjonalt fenomen.

4.1.1 Teoriens rolle

Det teoretiske rammeverket er sentralt for forskningsdesignet fordi det er avgjørende for å forstå informasjonen som samles i casen. Teoriene brukes for å kunne utfylle hverandre. De gir forskjellige perspektiver for hvordan vindkraftmotstanden kan tolkes, men samlet så kan de gi et bilde som beskriver situasjonen på en unik måte, og kan da besvare problemstillingen

på en fylldig måte. Denne studien har tatt en utforskende strategi, hvor de grunnleggende hovedpremissene for forskningen har vært å se på hva motstand er, og hvordan kan den forklares. Alt er relatert til studiens kontekst som gjør at fokuset blir å se på hvordan motstand mot vindkraft kan forklares. Det er her det teoretiske rammeverket kommer inn. Ettersom at teoriene har ulike utgangspunkt, så er ikke alt datamateriale relevant for alle teoriene. I Tabell 1b. vises hvordan de ulike teoriene bruker ulike empiriske kategorier, systematisert etter nivå.

Nivå:	Politiske Skillelinjer:	Gjenstridige Problemer:	Institusjonell Teori:
<i>Micro</i> – Lokalt nivå	Utbyggingssaker, Nyheter	Utbyggingssaker, Nyheter	Organisatoriske sider
<i>Meso:</i> Nasjonalt nivå	Nyheter, Offentlige dokumenter, Intervjuobjekter	Intervjuobjekter	Intervjuobjekter, Meningsuttalelser, Organisatoriske sider
<i>Macro:</i> Internasjonalt nivå	Nyheter, Organisatoriske sider	Intervjuobjekter	Organisatoriske sider

Tabell 1b: De empiriske materialene gruppert etter teori og nivå.

Denne tabellen er lik Tabell 1a. som vist tidligere i det teoretiske kapittelet, men bruksområdet er forskjellig. Her brukes tabellen for å vise hvordan de ulike teoriene har behov for ulike typer datamateriale basert på de forskjellige nivåene. Teoriens rolle er sentral, fordi den bygger opp forståelsen av casekonstruksjonen, og hvordan de forskjellige empiriske kategoriene passer i casen. Teoriens rolle blir mer beskrivende enn forklarende. Det er fordi de brukes for å beskrive problemstillingen ut ifra et statsvitenskapelig perspektiv, og gjennom å bruke kvalitativ metode blir innfallsvinkelen en dybdeforståelse av temaet. Teoriene, i samarbeid med metode, vil ikke kunne forklare alle faktorene ved vindkraftmotstanden. Studien ser ikke på vindkraftmotstanden som et helhetlig fenomen, den prøver å finne hva som har gjort motstanden slik som den er i en satt tidsperiode. Dette gjøres ved caseoppbyggingen som setter rammene på studiens forskningsfelt.

4.1.2 Caseoppbygging

A case connotes a spatially and temporally delimited phenomenon of theoretical significance
(Gerring 2017, 27)

Hva er en case en casestudie av? Dette spørsmålet står sentralt i et hvert casebasert forskningsprosjekt, men før det er mulig å svare på hvorfor det er relevant å bruke en casestudie, er det først behov for å se på hva som er hensiktsmessig med metoden. Casedesign ser på studieobjektet som en helhet, hvor alle faktorene må vurderes i

sammenheng (Bukve 2016, 12). Dette gjør at en forsker kan se på et fenomen, et system eller et bestemt tema som en overordnet enhet, og samle inn empiri for å fylle casen. For å kunne analysere en case er det nødvendig å se på hvordan casen samspiller med konteksten det befinner seg i. Et prosessperspektiv ville tillat å undersøke hvordan kontekst og case henger sammen (Bukve 2016, 128), men denne studien ser ikke på vindkraft som en prosess. Den ser på vindkraft som et system, og hvordan systemet mellom aktørene er bygd opp og blir utfordret. Likevel er det et dynamisk forhold i dette systemet som ligner på et prosessperspektiv, ettersom at vindkraftmotstanden utfordrer systemet og kan endre på vindkraft som prosess. Caseoppbyggingen for å se på vindkraftmotstanden er annerledes enn om fokuset hadde vært på vindkraften alene. Uavhengig av hvordan casen er definert, så må casen forsøke, som et argument, å beskrive eller forklare temaet som skal undersøkes (Gerring 2017, 27). Studien er satt opp for å se på hvordan motstanden endrer på det allerede eksisterende systemet, ikke hvordan vindkraftutbyggingen som en prosess blir utfordret av motstanden.

Ved å forsøke og forklare hvorfor motstanden har blitt så sterk, så kommer studien til å gå innom, og forklare, de faktorene som gjorde at motstanden oppsto til å begynne med. Dette går inn på et annet sentralt poeng ved casestudier, nemlig viktigheten av å definere casen i relasjon til formålet med prosjektet (Bukve 2016, 123). Formålet med studien å få en forståelse for hvorfor vindkraft har blitt så kontroversielt, og dette gjøres ved å konstruere en case som den undersøker sentrale faktoren for kontroversen, nemlig motstandsøkningen. Dette er grunnen til at motstand mot vindkraft er det sentrale tema for studien, og at casen blir tydeligere spesifisert hvorfor motstand har økt.

Casedesignet for denne studien omfatter kun en case, og det er gjort for å få et tydeligere fokus på studiens tema. Det hadde vært fullt mulig for eksempel å gjennomføre en flercasestudie med en komparativ fremgangsmåte ved å sammenligne vindkraftmotstanden i Norge med andre land, og det er en fremgangsmåte som kan vise forskjeller og ulikheter mellom enhetene. Grunnen til at denne studien ikke gjør det, er fordi temaet er eksplisitt vindkraftmotstand i Norge. Et mål ved å gjennomføre casestudier er å kunne bygge generaliseringer på grunnlaget av dem (Bukve 2016, 128), men det er ikke nødvendigvis formålet med denne studien. Her er målet mer å bruke det teoretiske rammeverket til å se på forskjellige sider ved den norske vindkraftmotstanden, og hvorfor den har økt betraktelig i en fireårsperiode. De ulike teoriene skal kunne fungere både hver for seg som forskjellige linser for å se problemstillingen med, og dermed komme med ulike svar. Som forklart i forrige delkapittel skal operasjonaliseringene kunne flette de ulike synspunktene sammen til å gi et

klarere og mer detaljert bilde. Som rammeverket for denne studien er det teoretiske grunnlaget laget for en mer dyptgående enkeltcasestudie enn en generaliserbar flercasestudie. Det er verdt å merke at det kan hende at etter å ha analysert det empiriske materiale at det er mulig å komme med noen punkter som kan generaliseres, men det er ikke nødvendigvis sikkert. For casesdesignet sin del er det empiriske materiale bygd opp av to informasjonskilder, intervjuer og dokumenter. Hovedbolken av det empiriske materialet til casen kommer ifra de uformelle intervjuene hvor intervjuobjektene er casens respondenter. Dokumentene sin funksjon er mer superledende og grunnleggende for informasjonsgrunnlaget. Sammensatt gir intervjuene og dokumentene en stor mengde empirisk materiale, og det tillater casen til å gjøre dypdykket nødvendig for å svare på problemstillingen.

4.1.3 Uformelle intervju

Som den sentrale informasjonskilden for denne masteroppgaven har intervjuene bidratt mye i innsamlingen av det empiriske materialet. Hele formålet med å gjennomføre uformelle intervjuer er å kunne samle datamateriale fra relevante respondenter på en fleksibel og tilpassningsdyktig måte (Grønmo 2014, 167). Ettersom uformelle intervjuer har vært det metodiske tyngdepunktet for studiens innhenting av datamateriale var utvelgelsen av intervjuobjektene en svært viktig avgjørelse. Studiens store fokus på aktører lagde et naturlig utgangspunkt for utvelgelsen av intervjuobjekter. For å kunne få et bredt og nyansert bilde av motstanden var det behov for å finne respondenter som sto på ulike sider i synet på vindkraft. Det finnes mange veier til motstand, men for denne studien sin del var det også relevant å intervjuer aktører som støttet utbyggingen av vindkraft, og ikke bare aktører som stiller seg kritiske utbygging. Jeg har gjennomført fire intervjuer, med respondenter fra hver av organisasjonene:

- *Østfold Energi*
- *Zephyr*
- *Naturvernforbundet*
- *Den Norske Turistforening*

Intervjuobjektene fra hver av organisasjonene har blitt anonymisert, men jeg føler det er behov for å understreke at respondentene har erfaringen og fagmyndigheten til å kunne uttale seg på organisasjonene sine vegne. Det første intervjuet som ble gjort var med Østfold Energi, og der snakket jeg med kraftmarkedsdirektøren.

Grunnen til at det var Østfold Energi som var det første intervjuet jeg gjorde var fordi jeg ble tipset av en familievenn om at de kan være en aktuell kandidat å intervjuer.

Østfold Energi er en heleid offentlig organisasjon som jobber med energiproduksjon, både vannkraft og vindkraft. Det er verdt å merke at Østfold Energi er eid samlet av alle kommunene i gamle Østfold fylke og Viken fylkeskommune. Innenfor vindkraft er Østfold Energi sitt arbeid å sette opp vindkraftanleggene, for deretter å selge dem som ferdige prosjekter til investorer og kjøpere (Østfold Energi 2020). Utbyggingen gjøres gjennom datterselskapet deres Zephyr, noe som ble et relevant intervjuobjekt. Siden jeg fikk både ideen og informasjonen nødvendig til å kontakte Zephyr for intervju betyr det at masteroppgaven benytter seg av snøballutvalgt i et begrenset omfang. Dette betyr at det første intervjuobjektet blir spurt om å foreslå andre aktører som kan være relevante å intervju (Grønmo 2014, 117) Styrken ved å intervju Zephyr i tillegg til Østfold Energi er at det gir til forskjellige erfaringer og synspunkter fra utbyggersiden av motstandskonflikten. Respondenten fra Zephyr var en av prosjektutviklerne deres, som kunne gi meg god informasjon om hvordan det er å jobbe med å få på plass vindparkene.

De resterende to intervjuobjektene, Naturvernforbundet og DNT, fant jeg informasjonen nødvendig for å kontakte dem på egenhånd. En fellesnevner for disse to organisasjonene er at de er kritiske til vindkraftutbygging, men har samtidig jobbet opp mot myndighetene i evaluering av vindkraftutbygging. Respondentene som ble intervjuet, fagansvarlig for vindkraft i Naturvernforbundet og kommunikasjonssjefen i DNT, forklarte hvorfor deres organisasjoner i ulike grader utrykte motstand mot vindkraftutbyggingen. Fordelen ved å intervju begge aktørene var at det kunne gi et tydeligere perspektiv i hvordan motstand uttrykkes, og at det er forskjeller mellom aktørene som er motstandere av vindkraftutbygging. Det eksisterer varierende grader av motstand, og aktørene som er kritiske til vindkraftutbygging er ikke nødvendigvis enige med hverandre om hva som er beste løsning som alternativ til vindkraftutbygging.

Intervjuguidene som jeg utviklet til respondentene var basert at de ville komme i to kategorier, utbyggere og interesseorganisasjoner. Ettersom Østfold Energi og Zephyr var først, så fikk jeg stilt spørsmål om tekniske aspekter ved vindkraftutbygging på konkrete utbyggingssteder. Fordelen ved dette var at det ga meg en forståelse for hvordan motstanden mot vindkraftverk kan uttrykkes lokalt ved utbyggingene. Tilgangen til denne informasjonen gjorde det enklere å utvikle intervjuguiden til Naturvernforbundet og DNT som opererer på et mer nasjonalt nivå. For interesseorganisasjonene måtte intervjuguidene ha et litt annet fokus, og da fokusere mer på hvorfor de er imot vindkraftutbygging, og hvordan de uttrykker den motstanden. Av alle intervjuobjektene fikk jeg lov til å ta opp samtalen ettersom at de ble gjennomført over det digitale kommunikasjonsprogrammet Zoom, og jeg sendte alle en full

sitatsjekk etter transkribering. Det er også verdt å merke at jeg fikk lov til å sitere alle intervjuobjektene ved navn og stilling, men i henhold til god kutyme har jeg valgt å anonymisere respondentene. Likevel bruker jeg stillingene deres for å forklare hvordan de har tilgangen på informasjonen de fortalte meg, samt at de har den nødvendige kompetansen for å kunne uttale seg på organisasjonenes vegne.

4.1.4 Dokumentkategoriseringen

Den siste delen av datainnsamlingen består av dokumenter, og det empiriske materialet som kommer ifra dokumentene kan være stort og omfavne mye. Et sentralt poeng med kvalitativ innholdsanalyse er å kategorisere dokumentene som blir brukt etter fellestrekk (Grønmo 2016, 179). Det som har vært relevante dokumenter for masteroppgaven er mangfoldig, og for å få en god oversikt er de kategorisert inn i åtte ulike grupperinger, basert på materialtype:

- *Nyheter*
- *Meningsuttalelser*
- *Litteratur*
- *Utbyggingssaker*
- *Offentlige dokumenter*
- *Organisatoriske sider*
- *Tidligere forskning*
- *Video*

Alle dokumentene er presentert i Vedlegg 1. hvor de følger denne kategoriseringen. Grupperingen nyheter er diverse nyhetsinnslag om vindkraft og vindkraftutbygging som rapporterer på vindkraft både på micro- og meso-nivå. Meningsuttalelser er ytringer, leserbrev og meningsartikler sendt inn til mediehus som innlegg i debatten om vindkraftutbygging. Litteratur er utgitte bøker som brukes for deres innsikt i vindkraftutbygging. Utbyggingssaker er konkrete konsesjoner gitt av NVE til utbygging, hvor størrelsen av utbyggingene varierer. Offentlige dokumenter er sentrale dokumenter for masteroppgaven slik som NVE sitt rammeverk for vindkraftutbygging og stortingsdokumenter. Organisatoriske sider er nettsider fra relevante aktører hvor de forteller om sine egne meninger. Tidligere forskning er tidligere forskning på motstand mot vindkraft i Norge, og statistikk er relevante data og tall som kan peke på større trender. Alle dokumentene som er vist i Vedlegg 1. ligger ute offentlig, og er tilgjengelig for allmenheten, slik at det mulighet for etterprøvbarhet av forskningen (Grønmo 2016, 177). Det var hensiktsmessig å organisere dokumentene i disse åtte kategoriene, for som vist i Tabell 1b. krever teoriene ulike typer empirisk materiale.

4.2 Metodiske utfordringer

Denne masteroppgavens metodiske utfordringer har ikke vært mange, men det er noen elementer som bør forklares om hvordan studien har blitt som den har blitt. Først og fremst er det nødvendig å kommentere intervjuutvalget. Det var ingen metodiske utfordringer med intervjuene som ble gjennomført, her var kommunikasjonen med intervjuobjektene god, selv over Zoom. Det var intervjuene som ikke ble gjennomført som skapte de største utfordringene. Et meget relevant intervjuobjekt for problemstillingen er organisasjonen Motvind.

Motvind ble stiftet i 2019 som en protest mot utbyggelsen av vindkraft på land (Motvind 2020). De har siden den tid vært svært aktive i vindkraftdebatten, og er dermed en meget relevant aktør å intervju. Jeg sendte intervjuforespørsel til organisasjonens daglige leder to ganger før jeg fikk svar og det var her problemene begynte å oppstå. Problemet er i bunn og grunn at jeg ikke fikk ordentlig kontakt med noen fra organisasjonen. Den daglige lederen henviste meg først til styreleder i organisasjonen, og deretter til et nylig avgått styremedlem som jeg kunne intervju. Styremedlemmet svarte meg ikke, og styrelederen var syk da jeg prøvde å få kontakt. Oppå dette var det tydelig at organisasjonen hadde store organisatoriske problemer, spesielt i konflikten mellom generalsekretæren og styret (Haualand 2020). Disse problemene var så tydelige at de spilte seg ut i media, og konflikten over om det var generalsekretæren eller styret som satt med makten i organisasjonen ga inntrykk av en uprofesjonell aktør. Dette bildet ble styrket av at jeg ikke fikk tak i en respondent fra organisasjonen som kunne tale deres vegne. Det var heller ikke relevant å intervju generalsekretæren grunnet at informasjonen som han kunne gi ikke kunne brukes på vegne av organisasjonen. Motvind er en organisasjon som er høyst relevant for problemstillingen, og er derfor med som en aktør i det empiriske materialet, men det er dessverre synd at de ikke kunne stille til intervju. Det kunne vært interessant å stille kritiske spørsmål om det de baserer meningene sine på, og hvorfor de velger de kildene de gjør for å bygge opp under dem, men det kan være relevant for videre forskning. At de ikke kunne stille til intervju viser en dårlig rolleforståelse fra deres side ettersom at de er en så stor aktør med mye makt og innflytelse i studiens undersøkelsesfelt. Selv om ingen fra organisasjonen ble intervjuet så har de uttalt seg mye i media, slik at det er mulig å finne posisjonene og argumentene deres.

Det er andre aktører som kunne vært relevante å intervju for masteroppgaven, men avgrensingene rundt utvalget av informanter var basert på både tidsbegrensing, men og basert på at datamengden jeg fikk fra respondentene var mer enn tilstrekkelig for oppgaven. Andre aktører som kunne vært relevante ville for det meste vært politiske og offentlige organ som

Side 34 av 126

kommuner, fylkeskommuner, departementer, direktiver og politikere. For masteroppgaven er det verdt å poengtere at jeg hadde en uformell samtale med NVE, men det var ikke et intervju. Denne samtalen hjalp meg med å forstå tema jeg studerer bedre, men kontaktpersonen fra NVE påpekte at å ha et intervju ville være lite relevant ettersom at alt det NVE har gjort og mener ligger ute offentlig i dokumentene de har lagt ut. Det ble også poengtert at meningene og arbeidet til NVE alltid er politisk forankret i den sittende regjeringen, som peker på at det NVE gjør er hva politikerne i regjering ønsker å få gjennomført.

Til slutt er det verdt å diskutere dokumentomfanget til masteroppgaven, og hvor det er disse dokumentene som blir brukt. De sentrale dokumentene som stortingsmeldingene og NVEs nasjonale rammeverk er helt nødvendige å ha med i denne studien. Ettersom at masteroppgavens tematikk fortsatt er et omdiskutert tema, og hvor ny informasjon kommer frem mens studien foregår, var det nødvendig å sette et stopp punkt for ny informasjon.

Denne studien bruker ingen kilder som har blitt publisert etter 31.12.20 fordi om den hadde gjort det, så hadde det kommet relevant informasjon helt opp til innleveringstidspunktet.

Dette hadde vært problematisk, for informasjon som hadde kommet helt på tampen av studien kunne endre hele innholdet, og dermed gjøre forskningsprosjektet både dårligere og mindre ryddig. De nyhetssakene som studien bruker er mest for å kunne gi et perspektiv på vindkraftutbyggingen i Norge. De er ikke et representativt utvalg, men fokuserer heller på å innlede og gjøre rede for konteksten. En analyse av nyhetsoppdrag rundt vindkraftutbygging er en studie i seg selv, så det var viktig å få med sentral informasjon uten å gape over for mye.

4.3 Datakvalitet

Studiens datakvalitet er verdt å påpeke, og da er det relevant å starte med validitet. Validitet handler om dataens gyldighet for problemstillingen som skal besvares (Grønmo 2014, 241), og den regnes som høy når datamaterialet passer og er relevant for problemstillingen. Jeg vil si at validiteten for denne studien kan regnes som høy. Dokumentene som masteroppgaven bruker er alle relevante for problemstillingen, ved at de ulike dokumenttypene som brukes har forskjellige utgangspunkt om motstand mot vindkraft og de kan dermed gi ulike synspunkter på tematikken. Intervjuene på sin side er også bidragsytende for å gi studien høy validitet hvor intervjuvarene gir dyptgående svar om temaet. Datamaterialet treffer problemstillingens tema godt, og validiteten styrkes av kombinasjonen av både intervjuer og dokumenter som kilder. De innsamlede dataene svarer på de intensjonene som kommer fram gjennom forskningen og problemstillingen, og det gir uttrykk for at undersøkelsesopplegget

for datainnsamlingen var godt beregnet og utformet. Med kombinasjonen av flere informasjonskilder, samt et datamateriale som er relevant for problemstillingen, er validiteten til denne masteroppgaven god ettersom at dataene kommer med relevante svar til forskningens tema. Dette gir studien økt datakvalitet. Validitet er ikke det eneste som utgjør god datakvalitet. Studiens reliabilitet er også verdt å nevne. Reliabilitet handler om hvor pålitelig og troverdig datamaterialet er (Grønmo 2014, 240-242). Her er kildene som brukes vesentlige, og tilgjengeligheten av de kildene for å se om andre forskere får identiske data av det samme materialet. Ettersom at dette er en kvalitativ studie kan det å måle reliabilitet være krevende. Dette understreker behovet for gode og tilgjengelige kilder, noe som denne studien bruker. Alle dokumenter som studien brukes er offentlig tilgjengelig, hvor enhver person kan søke de opp og få det samme resultatet. Dataene hentet fra intervjuene er mer krevende ettersom respondentene anonymiseres. Det er generelt god forskeretikk å anonymisere respondentene sine, spesielt om temaet som forskes på er kontroversielt. Her kan det være krevende å få den samme informasjonen, men aktørene som respondentene representerer vil trolig gi samme svaret som respondentene ettersom intervjuobjektene er de i organisasjonene sine som har kompetanse på temaet.

Kildekritikk er relevant å diskutere når datakvalitet blir gjennomgått fordi det stiller to spørsmål, hvorfor ble de kildene brukt og hvorfor ble det ikke brukt andre kilder? Målet med kildene som ble brukt i denne masteroppgaven var å finne datamateriale fra ulike typer kilder og aktører for å kunne danne et bilde av vindkraftmotstanden over flere nivåer. Dette ble gjort ved å intervju aktører som representerer ulike sider av konflikten, samt samle et bredt spektrum av ulike dokumenter både det offentlige og fra media. Det hadde vært mulig å intervju flere aktører, men her ble masteroppgavens tidsbegrensning en avgjørende faktor. Som beskrevet over var det ikke mulig å oppnå god kontakt med Motvind og tiden som ble brukt til å jobbe med å få til det intervjuet resulterte i at det ble betraktelig mindre tid til å finne andre intervjuobjekter. En annen faktor for at det ikke ble intervjuet flere aktører er fordi de fire respondentene omfavner et bredt spektrum av ulike meninger og sider ved vindkraftutbygging. Etter disse fire intervjuene var datamaterialet i tillegg så stort at flere intervjuer ville øke risikoen for manglende tid å analysere materialet. Når det kommer til dokumentmaterialet var målet å skaffe en oversikt over konflikten og kunne peke på noen enkelte problematiske forhold og utbygginger. I andre studier ville det vært viktigere å ha et større dokumentomfang spesielt om man skulle analysere utbygginger som caser, men ettersom at dette er en studie av motstand mot vindkraftutbygging i sin helhet og ikke bare på enkelte utbyggingsteder var det ikke nødvendig å gå slikt inn i dybden. Dokumentene gir da

heller et overblikk over konflikten, legger grunnlaget for analysen og danner omfanget av konteksten til masteroppgaven.

4.4 Oppsummering

Denne masteroppgaven brukt et case- og forskningsdesign som skal undersøke hvorfor vindkraftmotstanden i Norge har blitt så intens. Dette gjøres ved at det er motstanden i seg selv, som utfordrer systemet rundt vindkraften, som blir studiens case og med et teoretisk rammeverk som bygger opp forståelsen av casedesignet. I denne masteroppgaven er samspillet mellom det teoretiske rammeverket og casedesignet nettopp slik fordi studien skal prøve å se på motstand mot vindkraft på en unik måte. Det er mange måter å se motstand på, men det er gjennom det teoretiske rammeverket at studien danner linsene som gjør at temaet kan undersøkes på en samfunnsvitenskapelig måte. Ved å bruke samfunnsvitenskapelige teorier og metoder for å undersøke en problemstilling knyttet til klimaendringer, dannes det et bilde som gir andre perspektiver og inntrykk enn det som har kommet frem av tidligere forskning. Det som vises i oppgaven når den er ferdig, er et bilde av hvordan motstanden ser ut og hvordan den kan forstå ved hjelp av det teoretiske rammeverket. Dette nyanserer forståelsen av motstand. Det denne masteroppgaven ikke gjør er å gi en komplett forståelse og gjennomgang av hvordan vindkraftmotstanden har utviklet seg i et historisk perspektiv. Det jeg gjør er å gi en nyansert fortolkning av hvordan ting ser ut nå. For å gjøre dette er det neste steget å gå igjennom det empiriske materialet og organisere dataene som blir presentert der.

Kapittel 5: Det empiriske rammeverket

Det empiriske rammeverket er organisert basert på nivåene presentert i det teoretiske rammeverket. Dette er gjort for å kunne systematisk gå igjennom hvordan vindkraftmotstanden utspiller seg, og for å se om den varierer mellom nivåene. Ved å følge den samme nivåoppbyggingen som teoriene kan empirien lettere svare på spørsmålene i tabell 1a. når materialet skal analyseres.

5.1 Aktør

Det som er relevante aktører i utbyggingen av vindkraft kan kategoriseres inn i en håndfull grupperinger: utbyggere, interesseorganisasjoner, og offentlig forvaltning, som vist i tabell 2. Utbyggere er de aktørene som rent konkret søker om konsesjon for utbygging, og om bygger vindkraft i Norge. Blant denne gruppen aktører har denne masteroppgaven valgt å se på er Østfold Energi og Zephyr. Respondenten fra Østfold Energi påpeker at de er et heleid offentlig energiselskap som har investert i fornybar energi, blant annet vindkraft. Zephyr er datterselskapet deres som bygger vindkraftanleggene, og som er i kontakt med utbyggerkommunene.

Grupperinger:	Aktører:
<i>Utbyggere</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Østfold Energi - Zephyr
<i>Interesseorganisasjoner</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Naturvernforbundet - Den Norske Turistforeningen - Motvind
<i>Offentlig forvaltning</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Norsk Vassdrag- og Energidirektorat - Utbyggerkommuner

Tabell 2: Oversikt over aktører. Denne tabellen kategoriserer de ulike grupperingen som masteroppgavens relevante aktører faller innunder

Blant interesseorganisasjoner har Naturvernforbundet og DNT blitt intervjuet, i tillegg til Motvind som fikk tilbud om intervju. Interesseorganisasjoner er i denne konteksten organisasjoner som har både uttalt seg om vindkraft og som bidrar i diskusjonen rundt utbygging, i tillegg til å rådgi nasjonale myndigheter om vindkraftutbygging. Den siste kategorien omfatter aktører fra forskjellige nivåer innenfor den offentlige forvaltningen; NVE, og utbyggerkommunene. Disse aktørene representerer de sidene ved det offentlige som har mest kontakt med både vindkraftutbyggingen og motstanden.

5.2 Empiri på lokale forhold

For å kunne danne et bilde av vindkraftmotstanden er det hensiktsmessig å starte på bunnen, på det lokale nivået hvor utbyggingene finner sted. Først blir motstandsgrunnlaget sett på, det som er motivene og argumentene til motstanderne. Deretter blir det sett på hvordan motstanden blir uttrykt og hva som er handlingene som blir utført av motstanderne. Til slutt blir synet på vindkraft som et positivt fenomen fremmet for å kontrastere meningene og argumentene til meningsmotstanderne. Dette blir gjort for å kunne se det lokale nivået i sin helhet.

5.2.1 Motstandsgrunnlaget til vindkraftutbygging

Det er mange veier til motstand. Derfor er det nødvendig å se på de ulike argumentene som trer fram blant motstanden på lokalt nivå før det er relevant å snakke om reaksjonene mot vindkraftutbygging.

Naturvernspørsmålet

For motstanderne av vindkraftutbygginger er naturaspektet et sentralt argument. Vindkraftutbyggingene blir ofte kritisert for å være svært ødeleggende for naturen der vindmøllene blir bygget og for det lokale fuglelivet. Et eksempel på hvor denne delen av konflikten har kommet fram er på utbyggingen på Guleslettene. Guleslettene ligger i Kinn og Bremanger kommune og er et av Norges største vindkraftverk. Konesjonen som ble gitt tillot utbyggerne å bygge ut 197,40 MW (NVE Guleslettene, 2017). Respondenten fra Zephyr, som var utbyggerne av Guleslettene, kunne si litt mer om de tekniske aspektene ved utbyggingen.

Zephyr: [...] det er en utbygging som inneholder 47 turbiner av typen Vestas V136. Den har en totalhøyde på 158 meter, hver av de 4,2 MW, som gir en totalt installert effekt på underkant av 200 MW. Det er betydelig installert effekt som gir en årsproduksjon på 700 gigawatt timer, som er 0,7 terrawatt timer [...] så tilsvarer det i overkant av 40.000 boliger eller husstander sitt strømforbruk hvert år.

De tekniske aspektene som respondenten fra Zephyr viser hvor stor vindkraftutbyggingen på Guleslettene er, og størrelsen av energiproduksjonen. At vindkraftverket genererer nok strøm årlig til å kunne forsyne 40.000 husstander er mye strøm i norsk sammenheng. Respondenten fra Zephyr påpeker også at det har vært konfliktområder med utbyggingen knyttet til trekkfugler. Er det verdt å betale prisen med naturinngrep som kan skade fuglelivet når vindkraftanlegget kan generere nok fornybar energi tilsvarende forbruket til 40.000 husstander i året? Respondenten fra Naturvernforbundet har andre synspunkter.

Respondenten ble spurt om tiltakene som utbyggerne har gjort for å begrense skadeomfanget, som å stanse noen turbiner i trekkseongen svarte responderten slik:

Naturvernforbundet: Ja, det skulle jo egentlig bare mangle, uten noen sånt så hadde det jo vært fullstendig uaktuelt. [...] Det som vi har sett, det inkluderer også på Guleslettene, er at rapportene fra biologene er mangelfulle, de har ikke vært der så lenge, de har for eksempel bare sett på fugletrekk om dagen, når vi vet at nesten alle fuglene trekker om natta.

Det respondenten viser er hvor essensielt argumentet om naturvern er i for dem som aktør. Sitatet viser at om de synes utbyggingene ikke er godt nok sikret mot naturinngrep, så er det uansett ikke verdt å bygge, uavhengig hvor store eller gode gevinstene er. Om vindkraftutbyggingen er for skadelig for området forsvinner hele poenget med gevinstene. Østfold Energi, som er medeier i Zephyr, har et annet syn på problematikken med naturvern.

Østfold Energi: Hoved problematikken til Guleslettene har vært fugletrekk. Så er jo spørsmålet hvilke typer fugler, det man er opptatt av er rødliste arta fuglearter og sånne ting [...] og dette er jo en utfordring for alt type vindkraftindustri. Det er jo den berømte sædgåsa som er det store spørsmålet på Guleslettene, men dette får man gjort teoretiske vurderinger og så setter man opp parken, og så ser man om det får store konsekvenser, og har den det må man gjøre avbøtende tiltak.

Fra Østfold Energi sitt synspunkt er naturargumentet ikke er like avgjørende som hos Naturvernforbundet. Å bygge vindkraft vil kreve areal og ha konsekvenser på naturmangfoldet uansett. Spørsmålet blir istedenfor hvor skadelig utbyggingen er, ikke om det er skadelig. Naturvernargumentet blir fra alle parter presentert her anerkjent som både legitimt og som akseptabelt. Det er i dynamikken mellom disse aktørene at viktigheten av argumentet oppstår. Den Norske Turistforening sin respondent understrekte behovet for å gjøre folk oppmerksomme på naturkostnadene ved vindkraftutbygging.

DNT: Det handler om i hvilke områder man bygger ut og at man vet hva man gjør når man bygger ut. Det å for eksempel grave opp kjempestore myrområder for å bygge vindkraftindustri er antageligvis ikke så lurt. [...] man har fått en økende grad av bevissthet rundt all energiutbygging krever inngrep, noen krever større naturinngrep enn andre og dette kommer selvfølgelig timing-messig med en økt bevissthet rundt en naturkrise ikke sant: biomangfold, landskap, areal, naturen som CO2 fanger.

Tapet av naturmangfold som en konsekvens av vindkraftutbygging har fått dekning i riksmidia i tillegg. I artikkelen «Tatt av vinden» gjort av Eline Johnsen Helledal et al. blir blant annet forsker Anders Lyngstad fra NTNU intervjuet angående effektene av at vindkraftverk blir bygd i myrområder (Helledal et al. 2020). I intervjuet kommer det fram at NVE sine konsesjonsberegninger ikke tar for seg eventuelle klimautslipp om vindkraften

bygges i myrområder. Det påpeker Lyngstad som problematisk ettersom det ikke blir mulig å si hva klimaeffekten av vindkraften vil være. Når myrer fungerer som CO₂ lagre kan vindkraftutbygging bidra til å slippe gassene inn i atmosfæren. Et eksempel på dette er ved Roan vindkraftverk, som er Norges nest største anlegg med 71 turbiner. Her har NRK brukt tallene til en masterstudent som har laget en karbonkalkulator for å beregne utslippene fra Roanutbyggingen, og tallene tilsier et utslipp på mellom 50.000 til 300.000 tonn CO₂ (Helledal et al. 2020). Argumentet for naturvern er mangfoldig og kan ha ulike fokus, enten det måtte være artsmangfold eller naturområdene, men argumentet er ofte knyttet opp klimaendringene. Hva er verdien av vindkraft om den ødelegger natur og truer dyrearter, som igjen gjør klimaendringene verre. Dette er en grunnleggende konflikt for vindkraftutbyggingen for det setter spørsmålsteget ved hele behovet og nytten til vindkraften.

Not-In-My-Back-Yard

Plasseringen av vindkraftanleggene har også bidratt til å skape motstand. Hvor tett opp til lokalbefolkningen de ligger, og hvor synlige de er i landskapet er faktorer som har vært med på å lage konflikt. Når vindkraftanlegg har også bidratt til å kutte TV-signaler, så bidrar det til folks irritasjon (Vedeler og Alvarstein 2020). Respondenten fra Østfold Energi beskriver problematikken fra et utbyggers ståsted slik.

Østfold Energi: Du har den lokale motstanden knyttet til enkeltprosjekter som er jo enkel å forstå. [...] Men sånn «not-in-my-back-yard» er jo kjent for all type infrastruktur utbygging, og for så vidt all annen type utbygging i Norge. Den er helt naturlig å forstå, og den er på en måte den vi lytter mest til også for det er jo ønske om å tilpasse prosjekter til, for det er jo noen som er naboer og skal leve med disse lokale ulempene resten av livet sitt.

Disse lokale ulempene skaper mye debatt. Et eksempel fra Guleslettene er hvor nære utbyggingen er til Florø by sin drikkevannskilde. Dette har skapt debatt i byen, hvor vindkraftutbyggingen har blitt kritisert for å ikke ta nok hensyn til lokalbefolkningen (Tommy 2020). På spørsmål om det var sant om noen av vindkraftturbinene lå for nære drikkevannskilden svarte respondenten fra Zephyr slik.

Zephyr: Nære, det er et relativitetsspørsmål, det viktigste er at man har det utenfor nedslagsfeltet til den konkrete drikkevannskilden. Jeg forstår skepsisen, men det er kanskje en misforståelse at det er et problem, [...] poenget er at det hele er godt ivarettatt av kravene i konsesjonssystemet, så når et vindkraftverk har fått konsesjon er dette utredet og godkjent. disse hensynene godt ivarettatt.

Forklaringen gitt av Zephyr viser til at det er både prioriteringsforskjeller mellom utbyggere og lokalbefolkningen, men og til en viss grad virkelighetsoppfatninger. Zephyr på sin side

sier at dette er ikke et problem ettersom at det har blitt konsekvensutredet. Mens deler av lokalbefolkningen sier at det uansett er for nærme drikkevannet, så snakker de forbi hverandre. Det kan bidra til at sakene blir mer betent. En av vindkraftutbyggingene som har fått mye medieoppmerksomhet i nyere tid har vært utbyggingen på Haramsøya. Denne utbyggingen har møtt spesielt mye motstand, og også her har Zephyr vært utbygger. Respondenten fra selskapet beskrev utbyggingen slik.

Zephyr: På Haram skal det bygges de samme turbinene som på Guleslettene, Vestas V136, med 82 m tårnhøyde. [...] Det er jo det som var konsesjonsgitt den gangen i 2009, da konsesjonen ble endelig godkjent av OED. 2009 er 11 år siden, og da var planen på bygge 16 turbiner på øya. Men så i senere tid har det blir nedjustert til å bli disse åtte turbinene på 4,2MW hver, som gir en installert effekt på 33,6 MW. Det er omtrent en sjettedel av det Guleslettene produserer.

Sammenligningen med Guleslettene viser at størrelse ikke nødvendigvis er det viktigste faktoren når det kommer til motstanden på Haramsøya. Respondenten fra Zephyr fortsetter slik.

Zephyr: Vindkraftverket på Haramsøya er nærmere folk enn Guleslettene, det synes altså mer fra der folk bor, og det vil i perioder kunne høres noe mer støy fra turbinene der enn på Guleslettene pga. nærheten. Jeg tror til syvende og sist nærheten til folk er det som utgjør mye av grunnen til motstanden.

Argumentet bygger opp det respondenten fra Østfold Energi sa om not-in-my-back-yard fenomenet, at det er nærheten til befolkningen som er kritisk. Respondenten fra Naturvernforbundet bygger på dette med at hyppigheten av byggingene kan være bidragsytende til å påvirke motstanden.

Naturvernforbundet: Jeg tror det har hatt mye å si at folk har følt seg overrumplet av stor frekvens av utbygging, så mange kobler seg sammen og ser at det skjer over hele landet, det tror jeg absolutt har hatt mye å si

Om utbyggingene er mange og de er tett innpå der folk bor skaper det tydelig reaksjoner. Dette kan tyde på at timingen for utbyggingene kan være medvirkende siden mange vindkraftverk har blitt bygd samtidig på kort tid. Fra 2017-2020 ble det ferdigstilt 44 vindkraftverk i Norge ifølge vindkraftdatabasen til NVE (NVE Vindkraftdatabase, 2000-2020). Respondentene fra både Zephyr og Østfold Energi peker på at timingen for utbyggingen på Haramsøya kan ha vært problematisk.

Østfold Energi: Og litt sånn timing også, når man var ferdig på Frøya så liksom dro man litt sørover hvor Haramsøya var neste. Det er utrolig følelsesbasert, og fakta og grønn energi til Europa det selger ikke i disse miljøene for å si det sånn. De er ikke opptatt av Europa, det er Norge og vi må slutte å selge strøm, vi har nok strøm, det er

en klassiker. Men vi har jo nok fisk og laks, og olje og gass, det er derfor vi eksporterer det til en verden og et Europa som trenger det da til en markedspris.

Zephyr: Vindkraftverket på Haramsøya er nærmere folk enn Guleslettene, det synes altså mer fra der folk bor, og det vil i perioder kunne høres noe mer støy fra turbinene der enn på Guleslettene pga. nærheten. Jeg tror til syvende og sist nærheten til folk er det som utgjør mye av grunnen til motstanden.

Det som kommer fram i forklaringene er at lokalbefolkningen uttrykker motstand når vindkraftanleggene bygges for nærme der de bor. Det fungerer som en forsterkende effekt på motstanden når det bygges vindkraftverk mange steder samtidig. Respondentene fra Østfold Energi og Zephyr kommenterer begge at timingen av utbyggingen på Haramsøya var problematisk, for det kom midt i en intens periode med vindkraftmotstand. Deres mening er at hvor vindkraften bygges ut i forhold til hvor lokalbefolkningen bor er medvirkende til motstand. Landskapet det bygges ut i kan også en stor betydning, og det i en større forstand enn kun selve naturen. Verdien som ligger i naturlandskapet kan i seg selv være en grunn til motstand.

Landskapets betydning

Naturlandskapet som vindkraften bygges ut i kan ha en egen verdi som er annerledes fra dens biologiske eller naturmangfoldige verdi, som naturvernargumentene fremmer. Ettersom utbyggingene finner sted i relative nære områder til der folk bor, kan det hende at lokalbefolkningen har tilskrevet deres lokale natur en egenverdi nettopp fordi den er der de bor. Respondenten fra Zephyr støtter denne tanken.

Zephyr: Jeg tror at vis du plasserer et teknisk inngrep av noe som helst slag i et pent naturlandskap, så vil det skape en eller annen reaksjon hos de fleste når de ser det. Haramsøya er en mindre øy i seg selv, så landskapet i seg selv er mindre enn på Guleslettene som ligger i noe som likner et fjellmassiv, så det vil bli mer synlig i naturlandskapet relativ til totaliteten da på Haram enn det på Guleslettene.

Synligheten av vindkraftanleggene kan være medvirkende til responsen. Vindmøllene kan virke mer inngripende i terrenget om de er ganske synlige. Respondenten påpeker at noen av disse vindmøllene, som ved Haramsøya, kan få en totalhøyde på rundt 150meter. Det i seg selv kan fremme motstand, men det er fortsatt knyttet til landskapet vindkraften blir bygget ut i. Respondenten fortsetter slik.

Zephyr: Og så kan vi jo bli møtt på Vestlandet med «her har vi jo fjorder og fjell som er så unike, det er verdensarv, dere må jo komme dere tilbake til Østlandet og ta skogene der de er jo ikke så viktige». [...] Dette er veldig vanskelig, og det er et komplisert tema som går på identitet, det går på kjærlighet til bygda di, man skal ikke

tukle med det for det er sårt for alle. Det er menneskelig og forståelig, det er sånn vi er alle sammen.

At et landskap tilknyttes identiteten til lokalbefolkningen, kan det være en utslagsgivende faktor. Når kultur kommer inn i bildet, endres dynamikken. Vindkraftutbyggingen blir en konflikt om identitet og den identiteten blir tråkket ned på. Respondenten fra Naturvernforbundet omtalte identiteten på denne måten.

Naturvernforbundet: Men nå skal det jo sies at det er en grunn til at de stedene er ekstra spesielle i et sånt nasjonalromantisk perspektiv, det er fordi det er mye spesiell natur det, som for eksempel at man har fra fjord til fjell på veldig kort avstand. Det gjør jo at det ser veldig spektakulært ut, og vi har blitt veldig glade i å se på de, men det betyr også at det er en del spesielle naturtyper som bare finnes der fordi det eksisterer kystnære fjell for eksempel. Jeg vet ikke om man kan trekke fra hverandre hva som er naturverdier og hva som er kulturelle verdier.

Svaret fra respondenten til Naturvernforbundet påpeker at fra deres ståsted, så er natur- og kulturverdier i et landskap sterkt tilknyttet hverandre. Denne tanken viser hvilke verdier som Naturvernforbundet har, at et landskaps kulturelle verdier er forfektet i dets naturgitte verdi. Det er naturen som blir viktigst, også fordi det får en kulturell verdi.

Fra Zephyr virker det som at disse to verdigrunnlagene er mer separerte, at det er først og fremst befolkningens oppfattelse av lokallandskapet som gir det en kulturell verdi. Dette tyder på at Zephyr setter en større verdi i hva lokalbefolkningen tenker om landskapet det bygges ut i. De gjør ikke den samme koblingen mellom natur og kultur som Naturvernforbundet gjør. For Naturvernforbundets sin del peker det på en verdi om at naturen i seg selv som gir grunnlag for det kulturelle og at det er naturen sin egen unike verdi som vektlegges. Når identitet knyttes opp mot utbyggingene, og at det kommer aktører utenfra som skal bygge i vindkraftverk i de lokale områdene, blir det rom for konflikt. Denne konflikten kan sees som en kamp mellom en periferi som får identiteten sin tråkket ned på av aktører med makt og et sentrum prøver å bygge ut vindkraftmøller. Sentrum blir i denne forstand aktørene som har makt til å bygge ut, og periferien blir lokalbefolkningen som uttrykker motmakt siden det bygges ut vindkraft i deres kulturelt verdifulle områder.

5.2.2 Vindkraftmotstandernes reaksjoner

For denne masteroppgaven er det relevant å se på ulike reaksjoner vindkraftmotstandere har hatt på utbyggingene i Norge. Det er ikke relevant å gå igjennom et stort antall ulike hendelser og se hvordan de er like og ulike. Dette er fordi reaksjonene i seg selv ikke er enhetene som skal analysere, de skal heller gi en forståelse for hva som har blitt gjort av

motstanderne. Derfor er det kun behov for å se på en håndfull ulike reaksjoner for å forstå hvilke typer handlinger som har blitt utført. Noen motstandere har valgt å skifte strømselskap, fordi strømselskapene deres har blitt omtalt av verstinger av andre vindkraftmotstandere (Hole og Korsnes 2020). Intervjuobjektene i artikkelen til Hole og Korsnes forteller at da de fant ut at strømselskapene de var kunde hos brukte strøm fra vindkraftanlegg var det ganske åpenbart at de ønsket å bytte strømselskap. Artikkelen poengterer videre at hundrevis av nordmenn har byttet strømleverandør av nettopp denne grunnen, og at det er en måte å uttrykke motstand på gjennom forbrukermakt.

Organisering av motstandsgrupperinger har vært en av de mer fremtredende handlingene som vindkraftmotstanderne har gjort. På Stad har vindkraftutbyggingen blitt møtt med lokale enkeltindivider som organiserte Facebook-grupper for å protestere mot utbyggingen (Grov 2019). Intervjuobjektene i artikkelen mener at utbyggingen er for skadelig på naturen og Facebookgruppen hadde skaffet seg 1000 medlemmer da artikkelen ble skrevet. Benedikte Grov fortsetter i artikkelen med å forklare at over 150.000 nordmenn hadde organisert seg i rundt 50 slike Facebookgrupper, basert på en oversikt som Klassekampen hadde samlet. Tallene er fra 2019 og tallene er ikke nødvendigvis er representative i 2021, men de peker på hvor mange motstandere som har engasjert seg tidligere og hvordan de organiserer seg.

Motvind som aktør har vært en fremtredende kritiker av all vindkraftutbygging i Norge, og har som selverklært oppdrag å stanse all vindkraft i Norge (Motvind 2020a). Som organisasjon har Motvind vært sentral i å organisere motstand mot vindkraftutbygging og taktikkene de har brukt har variert. For å prøve å stoppe vindkraftutbyggingene på Frøya og Haramsøya ønsket Motvind at folk skulle melde seg om «kanonføde» og aktiv bryte oppholdsforbudet ved utbyggingsstedene (Korsnes og Stenberg 2020). Motvind ønsket også å organisere «hjemmestyrker» som bor i nærområdene og som raskt kan mobiliseres for å aksjonere ved utbyggingene. Dette ville innebære å sperre veier og være villige til å bli fysisk fjernet av politiet (Korsnes og Stenberg 2020). Slike taktikker viser hvordan Motvind som en aktør er villig til å gå ganske langt for å markere seg. Det er tydelige paralleller til lenkeaksjonene som miljøorganisasjoner som Mardøla-aksjonene på starten av, og Alta-aksjonen på slutten av 70-tallet. Motvind representerer en sentralisert organisering av motstanden, mens de lokale Facebook gruppene er en form for desentralisert organisering. Med slik forskjell i organiseringene tyder det på at det er ulike taktikker som brukes for å uttrykke motstand.

I Våler kommune for eksempel ønsker interesseorganisasjonen Miljøvernforbundet, som er en mindre organisasjon enn Naturvernforbundet og som ikke blir studert i denne masteroppgaven, å rive ned vindkraftverket. Dette ønsker de fordi Våler skal ha fattet et ulovlig byggevedtak ved at de ikke startet utbyggingen av vindkraftanlegget innen tre år etter vedtaket. Dermed mener Miljøvernforbundet at de ti ferdigstilte vindmøllene burde rives (Rongstad og Strande 2020). Ordføreren i kommunen sier selv at de ikke ønsker å stanse utbyggingen og at Miljøvernforbundet ikke har myndighet til å stoppe det heller. Denne saken illustrerer at en teknikalitet kan reise kravet om å rive ned vindmøllene, selv om de fikk godkjenning til å bygge ut til å begynne med. Respondenten fra Zephyr svarer slik på det generelle argumentet om å rive vindmøller fordi det er skadelig for naturen.

Zephyr: Det å rive et vindkraftverk, alle disse turbinene har blitt produsert et sted, råvarer har blitt utvunnet for å produsere turbinene. De har blitt fraktet hit, det har blitt bygd veier, det gjøres inngrep i naturen, man planlegger å produsere store mengder fornybar energi over en periode på minst 25 år – alt dette blir til ingen nytte dersom man skal rive det.

Dette utsagnet viser en holdning om at selv når vindkraftverk kan ha vært problematiske i for eksempel plassering eller omfang, så blir det ikke bedre om vindmøllene bare skal destrueres. Det å håve inn nytten av vindkraften er fortsatt verdt det, selv om det i ettertid viser seg å ha vært problematisk. Denne verdien bygger opp om argumentet til Zephyr som ble beskrevet ovenfor: at alt må ikke være perfekt for å kunne bygge ut vindkraft. Det kan være problematiske sider ved utbyggingene som man må ta hensyn til og forebygge, det skal ikke underbygge den positive effekten til vindkraften. Det blir igjen en motsetning til det Naturvernforbundet argumenterte for, ved at om utbyggingene går ut over naturen så skal ikke vindkraften bygges. Det blir et forhold her hvor Naturvernforbundet på sin side ønsker et slags ultimatum, mens utbyggerne som Zephyr mener kan akseptere at ikke alle forhold ved utbyggingene er perfekte.

5.2.3 Vindkraft som et positivt fenomen

Å se på motstanden mot vindkraftutbygging er å se på en side av konflikten. Det er krevende å forstå motstand uten å se på den andre siden. Derfor er det behov for å se på argumentene som blir brukt for å bygge ut vindkraft. Utbyggingen på Gulesletten står sentralt som eksempel i denne masteroppgaven fordi utbyggerne er blant respondentene, og fordi den er en av Norges største vindkraftanlegg. Plasseringen av Guleslettene var nøye gjennomtenkt, og da respondenten fra Østfold Energi ble spurt om Guleslette-utbyggingen svarte vedkommende slik.

Østfold Energi: I barndommen av vindkraften i Norge så hadde man hele norgeskartet foran seg, og da så man på vindressurser og man så på infrastruktur, og på nett kapasitet, tilgang til lokal kompetanse. Dette var et sweetspot for norsk vindkraft sånn sett.

Florø by hadde alt dette, med en flyplass og en stor havn, og derfor ble Guleslettene sett på om et ideelt sted å bygge ut. Alle disse faktorene talte for utbyggingen, og som beskrevet ovenfor i underkapittelet *Naturvernsspørsmålet* var det problematiske ved utbyggingen at sædgåsa ble truet. Dette viser at for utbyggere kan mye tale for å bygge ut vindkraft, og det kan være flere ulike faktorer som klaffer for å gjøre det attraktivt. Men det er en forskjell på at det er attraktivt å bygge ut vindkraft et sted og om det er verdt å bygge ut vindkraft.

Verdigrunnet for hvorfor vindkraftanlegg i det hele tatt skal bygges ut er en sentral nøkkel for å se på hva som kan være de positive sidene ved utbygging.

Østfold Energi: Og i et område hvor folk lever av å høste naturressurser da, når man er i området ser man jo alt som går offshore og man ser fiskebåter, man ser på en måte en region av landet hvor man har høstet naturen i generasjoner. Vindkraft er på en måte en forlengelse av den næringen.

Respondenten fra Østfold Energi bruker Guleslettene som eksempel, men grunnargumentet er at vindkraft hører til i gammel norsk tradisjon om å bruke de ressursene man har tilgjengelig. Respondenten nevner offshore og fiskenæring i det området, men de kunne enkelt ha brukt andre steder i landet og andre vesentlige næringer. Essensen her er som respondenten sier at vindkraften er en forlengelse av den næringen, det er et nytt steg i samme retning. Å lene seg på denne argumentasjonen viser hvordan utbyggere, legitimere vindkraftutbygging. Ved å knytte utbygging opp mot noe som er kjent og som har vært viktig for samfunnet forsøker utbyggerne å forankre de positive sidene ved vindkraft i samfunnet. Respondenten fra Zephyr fokuserer på effektene vindkraftverk kan ha når de ferdig oppbygd. På spørsmål om vindkraftverk ble mer upopulære når de var ferdigmontert ettersom at lokalbefolkningen ville kunne se det ferdige resultatet og eventuelle konsekvenser som oppstår av det, svarer respondenten slik.

Zephyr: Jeg tror også at det er veldig vekslende, ved at noen er veldig skeptiske på forhånd og har hørt at om man bodde en kilometer/halvannen unna så ville støyen være som på en flyplass. Dette stemmer jo naturligvis ikke. Mange har nok svartmalte ideer uten rot i virkeligheten om hvordan dette ville bli, men når kraftverket først står ferdig så blir det kanskje ikke så verst likevel.

Det gir mening at en utbygger som Zephyr mener at lokalbefolkningen blir mer positive til vindkraftverk etter at de er satt opp når arbeidet til aktøren er å installere vindmøller. Det er

naturlig at de er positive til sine egne prosjekter. En annen utbygger, Vardar AS, som er medeier med Zephyr på Mehuken vindkraftpark utenfor Måløy, representerer denne positiviteten til egne prosjekter godt. I en video på deres hjemmeside (Vardar AS 2019) har Vardar intervjuet blant annet tidligere ordfører i Vågsøy kommune fra 2015-2019 Kristin Maurstad, hvor det blir understreket behovet for ny fornybare energiproduksjon i kommunen. Videoen fungerer som et verktøy til å formidle alle godene som har kommet fra Mehuken, som er vært i drift siden 2001.

På Smøla i Nordmøre utrykte ordføreren misnøye med at de ikke ble tatt med i NVE sin nasjonale ramme for vindkraftutbygging (Sundøy 2018). Kommunen hadde slik som Vågsøy hatt vindkraft siden starten av 2000 tallet og det er tydelig at de har hatt en positiv oppfatning av vindkraften. Dette er interessant, for i videoen om Mehuken var oppfatningen av vindkraftanlegget veldig positivt, både fra ordføreren og fra en av grunneierne som også ble intervjuet i videoen. Den tydelige fellesnevneren for de to kommunene er at de har hatt vindkraft lenge. Smøla fikk sine første turbiner ferdigstilt i 2002 (Sundøy 2018) og ettersom Mehuken fikk sine i 2001 så betyr det at kommunene har begge nesten 20års erfaring med vindkraft. Denne erfaringen er vesentlig, for det kan tyde på at å ha erfaring med vindkraft gir det et mer positivt syn.

5.3 Empiri på Nasjonalt nivå

Det empiriske materialet som ligger på det nasjonale nivået, har et annet fokus enn det som har blitt presentert fra det lokale nivået. Der hvor den lokale empirien fokuserte på enkelte utbygginger og argumentasjonene kommer empirien på det nasjonale nivået til å se på forholdet mellom aktørene, og hvordan disse aktørene opptrer i vindkraftdebatten. Empiren skifter fokus fra argumentasjon og utbygging til å se på aktørene sine forhold seg imellom, og deres rolle i motstandskonflikten.

5.3.1 *Konflikt mellom aktørene*

Aktørene som denne studien tar for seg har ulike roller og funksjoner, og dette gjør at de kan komme i konflikt med hverandre. Uenigheter om hvordan og hvor vindkraftverk skal bygges står sentralt mellom aktørene, så derfor er det behov for å gå igjennom noen av hovedtrekkene i uenighetene. Konflikten mellom utbyggere og naturforkjempere speiler mye av argumentasjonsgrunnlaget mellom de som er for utbygging og de som er motstandere av det. Deretter blir det en gjennomgang av det felles kunnskapsgrunnlaget som aktørene har.

Til slutt i underkapittelet blir den politiske rollen i vindkraftkonflikten sett på, for å se hvilken rolle politiske myndigheter har og hvordan deres avgjørelser påvirker motstanden.

Hvorfor er det konflikt mellom utbyggere og naturforkjempere?

En av de utløsende faktorene for konflikten mellom utbyggere og naturvernforkjempere er at rollene deres kommer i konflikt med hverandre. Naturvernforbundet og Østfold Energi sine roller er basert på hva som er formålet til organisasjonene. Østfold Energi som et energiselskap har som formål å fremme og bygge ut energiinfrastruktur, mens Naturvernforbundet skal tale naturen sin sak. Respondenten fra organisasjonen omtaler rollen deres som slik.

Naturvernforbundet: Vår rolle i denne debatten har blitt å passe på naturverdiene, så det er noen steder hvor vi er veldig imot og andre hvor vi er mer skeptiske og ikke så imot. Det er noen steder hvor det har blitt bygd vindturbiner på gamle aluminiumsdepoter, men så står det også på kysten på Vestlandet hvor det er fugletrekk så det er vanskelig for oss å være positive til det.

Naturvernforbundet er ikke utelukkende negative til utbygging av vindkraft, men rollen deres tilsier at de skal påpeke konsekvensene av utbygging. Respondenten påpekte videre at det er deres lokale fylkeslag som skal kunne uttale seg av et bestemt vindkraftanlegg uten at de blir overkjørt av det sentrale kontoret i Oslo. De skal tillate de perifere lagene deres å kunne uttale seg om sine lokale vindkraftanlegg, siden det er de som kjenner til situasjonen på bakken. Den Norske Turistforeningen har en lignende prosess hvor de danner standpunktene deres basert på hva medlemmene og foreningene deres synes.

DNT: Ja, så vi er en stor medlemsorganisasjon og vi er et stort medlemsdemokrati, og vi består av 75 medlemsforeninger som er selvstendige enheter, [...] med 320.000 medlemmer og vår medlemsmasse er tilnærmet like delt i synet på vindkraft som man ser i befolkningen ellers. Sånn at hos oss så finner man folk som ikke bryr seg om det, folk som er kjempeengasjert, folk som ønsker mere vind, du finner hele bredden.

At DNT som en aktør er tydelige om at de har ulike meninger internt er interessant, for som med Naturvernforbundet viser det til at dette er organisasjoner som er ganske desentraliserte. Det står i kontrast til Østfold Energi og Zephyr, som er selskaper. De er betraktelig mer sentraliserte i sine handlinger og meninger rett og slett basert på organisasjonsformen deres. En slik ulikhet mellom aktørene kan ha en sammenheng med hvilke verdier de har.

Naturvernforbundet: Vi mener at generelt har det blitt lagt lite vekt på den type ting, og de går ut og sjekker og skriver det i rapportene sine og sånn, men i praksis så har det ikke hatt så mye effekt. Jeg har aldri hørt at noen har faktisk skrudd av noen turbiner eller noe lignende. De er veldig flinke til å snakke om det og for all del, de

prøver jo litt, og det er virkelig veldig mye bedre enn ingenting, så det skal de ha, men det blir ikke ordentlig tatt på alvor.

Naturvernforbundet mener tydelig her at utbyggere ikke tar nok hensyn. De oppfatter at utbyggere snakker om naturvern som noe viktig, men de gjør ikke innsatsen for det likevel. Østfold Energi på sin side har en annen vinkling på saken, de ser mer på arbeidet sitt ifra et klimaperspektiv. Konflikten handler om at det som er godt for klimaet, er ikke nødvendigvis godt for naturen. De tiltakene som implementeres for å håndtere klimaendringene kan skade naturen, og der for mange en for høy pris å betale. Om naturen går på bekostning av klimaet argumenteres det med at man kommer ingen vei fordi en krise bare byttes ut men en annen.

Østfold Energi: Og når da det kommer til fornybar energi så er det veldig vanskelig argumentasjon også blir det for å stoppe det at man da bruker skyggeargumentasjon. Da blir man plutselig opptatt av fugl eller flaggermus og leter etter ting for å stoppe det, og rettssystemet er jo siste utvei.

Uttalelsen fra respondenten til Østfold Energi viser irritasjonen de som utbygger har når et naturvernhensyn blir brukt for å prøve å stoppe en utbygging. Aktøren viser også irritasjon ved at rettssystemet brukes for å stoppe en utbygging de har fått lov til å gjennomføre.

Østfold Energi: Så senest forrige uke [uke 47 2020] så falt en dom i Ålesund eller Sunnmøre tingrett om Haramsøya hvor lokale innbyggere gikk til sak mot staten, og sier at staten har gjort feil i saksbehandlingen da. Det har vært kanskje den tredje saken nå med det, og staten vinner hver gang. Men det er jo godt i et velfungerende demokrati at vi har et byråkrati og en stat vi kan stole litt på.

At motstandere av vindkraftutbygging vil bruke rettssystemet til å tvinge en utbygging til å stoppe er ganske drastisk. Det viser at vindkraftmotstandere har manglende tillit til at utbyggere som Østfold Energi kan ta vare på naturen selv når de har fått lov til å bygge ut av myndighetene. At det er en slik manglende tillit viser hvor betent debatten er, spesielt når utbyggere erkjenner at naturvern er noe de må passe på. Som beskrevet ovenfor erkjenner Naturvernforbundet at utbyggere gjør en innsats, selv om de ikke er enige i omfanget av den innsatsen. Det er forskjell på å ikke ha tillit til noe og å være kritisk til arbeidet. Her er det tydelig et skille mellom noen vindkraftmotstandere og aktører som Naturvernforbundet. Respondenten fra Naturvernforbundet fortsetter med å påpeke at de er kritiske til utbyggere når de ikke følger NVE sitt nasjonale rammeforslag.

Naturvernforbundet: Når det står for eksempel i nasjonal ramme [NVE sitt nasjonale rammeforslag for vindkraftutbygging i Norge] at det bør unngås at vindkraftverk blir lagt i viktige fugletrekk steder, og så ser vi at de legger fem på rad i de viktigste

fugletrekk-stedene midt på Vestlandet, da virker det som at det er en port de må hoppe igjennom med at de har en biolog der ute, men i praksis så har det ikke så mye å si.

Selv om NVE sitt rammeforslag ikke ble vedtatt av Stortinget er dokumentet fortsatt det mest oppdaterte om vindkraft i Norge (Norsk Vassdrag- og Energidirektorat 2019a). Da gir det mening at Naturvernforbundet er kritisk til når utbyggere ikke følger det som står i dokumentet. Det er likevel verdt å poengtere at dokumentet kom ut i 2019, men mange vindkraftkonsesjoner ble gitt ut før dokumentet og at det kan ha en effekt på hvor mye utbygginger har evne til å følge forskningen og rådene som står i dokumentet. Respondenten fra Naturvernforbundet er tydelig på at de synes praksisen ved utbygging av vindkraft er for dårlig, og respondenten fortsatte med å forklare at de hadde selv bidratt med å sette strengere krav til og standardisere undersøkelsene utbyggere gjør før, under og etter utbygging. Lokaliseringen av vindkraftanleggene er en av grunnene til at det er konflikt mellom utbyggere og interesseorganisasjoner.

Naturvernforbundet: Naturen har ikke sin egen stemme bortsett fra oss, så det er klart at for utbyggere som kan komme bort til naboer som har innsigelsesrett og som har veldig sterke følelser for det, så prøver man jo å holde seg unna dem. Det sier seg jo litt selv at det er lettere å bygge et sted hvor du ikke faktisk ødelegger livene til noen og boforholdene deres og det er klart man må ta på alvor.

Naturvernforbundet, selv om de er kritiske til at vindkraftverk bygges på fjell ved kysten hvor det kan være store naturverdier, har forståelse for at det ikke bygges nær der hvor folk bor. Som aktør er ikke Naturvernforbundet imot vindkraft som et klimatiltak, men de er kritiske til der vindkraften bygges ut (Naturvernforbundet 2021). Om det hadde blitt bygd like ved der folk bor hadde det skapt sine egne problemer, noe som respondenten påpeker.

Naturvernforbundet: Det er ikke sånn at vi mener at det må bygges vindkraftverk midt inne i et boligområde med masse barn, men mitt inntrykk er at de bygger der hvor det er plass og det er jo ofte der mennesker ikke bor. I tillegg tror jeg at de bygger oppå fjellet fordi det er godt med vind der og de fleste bor jo nede i dalen. Jeg tror hvis det hadde vært skikkelig gode vindforhold nede i dalene så hadde vi nok sett at utbyggerne hadde blitt mer kreative på plassering langs veier og slik, men det har ikke vært behov for det fordi vi har store fjell med god vind og hvor det ikke bor noen, da virker jo det mye mer attraktivt.

Uttalelsen til respondenten framhever en skepsis til motivasjonen til utbyggerne. Det gir inntrykket av at om vindforholdene var lønnsomme der folk bor, ville utbyggere ville vært mer villige til å bygge der. Dette viser hvor krevende vindkraftutbygging har blitt når det er tvil til motivasjonene til en involvert aktørgruppe. Konflikten rundt vindkraftutbygging kan ha hatt effekt på tilliten mellom aktørene. Rollene til aktørene gjør at de naturlig har andre

interesser og ulike forståelser på konflikten, og når konflikten blir intens og krevende kan det ha en effekt på tilliten mellom aktørene. Siden aktørene kommer fra ulike ståsteder kan det resultere i ulike virkelighetsoppfatninger, og for å se på det er reelt er det behov for å se på det felles kunnskapsgrunnlaget aktørene deler.

Det felles kunnskapsgrunnlaget

Respondenten fra Zephyr understreket behovet for et felles kollektivt kunnskapsgrunnlag i intervjuet. Det er fordi det er grunnleggende for at de ulike sidene i vindkraftdebatten kan forholde seg til hverandre.

Zephyr: Dette er virkelig ett milliondollar spørsmål: hvordan skal man få på plass et felles kunnskapsgrunnlag som alle kan forholde seg til, sånn at de ikke lenger er slik at folk går inn på alle forskjellige forumer og leser forskjellige ting. Faktisk.no og Aftenposten sier en ting mens Dokument.no sier noe annet. Det er et stort problem nå at man ikke har noe felles faktaforståelse, man har hvert sitt grunnlag og da er det umulig å møtes i en konsensus.

Denne faktaforståelsen gjelder for aktørene også, for analysen til respondenten fra Zephyr bygger opp om en forståelse at grupperinger har ulike virkelighetsforståelser. Respondenten fra DNT påpeker at internt på miljøsidene eksisterer det også en slik konflikt.

DNT: Alle disse tingene som jo viktige og en viktig ting å ha med seg inn i dette er når du snakker med disse teknologioptimistiske på miljøside, så er min analyse at det er en kløft mellom de som bare snakker klima og de som bare snakker natur. Og at en del av de mest teknologioptimistiske har posisjonert seg veldig på klimasiden, mens alle vet jo at dette handler om å finne en god balanse. Vi er helt nødt til å løse disse to krisene samtidig og vi må i hvert fall ikke gjøre noe i et klimaperspektiv som gjør at naturkrisen blir enda større.

Denne dualiteten mellom natur og klima går igjen også i vindkraftproblematikken, og aktørene fra Østfold Energi og Naturvernforbundet representerer denne dualiteten godt. Østfold Energi er tydelig på klimafronten og fokuserer på grunnlaget for hvorfor de bygger ut vindkraft, mens Naturvernforbundet er på den andre siden. De mener at der vindkraften bygges ut i dag er feil, og at verdien av naturen ikke blir anerkjent.

Østfold Energi: Mens vi argumenterer for at vi gjør dette nå for å være med på å redde verdens klima i 2040, og du skal ha litt lange briller da, og du skal ha litt politisk ryggrad for å på en måte se de lange linjene og resonnementene. Mens så tjener vi jo penger i ventetida da.

Naturvernforbundet: Vi mener at det er feil, de verdiene i naturområdene bør bevares selv om det er god vind der, at man skal heller se på områder som ikke har så viktig natur og finne steder hvor det kan være lønnsomt også.

Motsetningene her gjengir konflikt godt, for aktørene står på tydelig motstridende punkter.

Som presentert ovenfor har begge parter vist forståelse for den andre siden.

Naturvernforbundet uttrykker støtte til å bygge nye kilder med fornybar energi, og det samme gjør DNT, men de er skeptiske til der vindkraft bygges ut i dag (DNT 2020). Østfold Energi og Zephyr har uttrykt at de ikke ønsker å ødelegge naturverdier under og etter utbyggingene, men at det ikke må være en hindring for å bygge ut vindkraft. Selv om aktørene og interesseorganisasjonene står på ulike sider i konflikten har de forståelse for motpartens argumenter. Respondenten fra Zephyr beskriver dynamikken slik.

Zephyr: Dette er virkelig ett milliondollar spørsmål: hvordan skal man få på plass et felles kunnskapsgrunnlag som alle kan forholde seg til, sånn at de ikke lenger er slik at folk går inn på alle forskjellige forumer og leser forskjellige ting. Faktisk.no og Aftenposten sier en ting mens Dokument.no sier noe annet. Det er et stort problem nå at man ikke har noe felles faktaforståelse, man har hvert sitt grunnlag og da er det umulig å møtes i en konsensus.

Blant respondentene virker det som at det er en felles virkelighetsforståelse, men rollene aktørene har, og hvilke verdier som organisasjonene bygger seg på, gjør at de står på ulike sider i vindkraftkonflikten. Det skaper konflikt, men aktørene klarer fortsatt å samhandle med hverandre. Som respondenten fra Zephyr påpekte ønsker de jo det samme, nemlig å kjempe for klima, men de er uenige i hvordan de skal komme seg dit.

Den politiske rollen i vindkraftkonflikten

Som beskrevet i kapittel 2 blir all vindkraftutbygging i Norge gjennomført gjennom NVE sitt konsesjonssystem. Det er satt en tidsbegrensning på som sier at vindkraftanlegget må starte byggen innen et visst tidspunkt, og skal også på avtalt tidspunkt avvikles (NVE 2015).

Respondenten fra Østfold Energi ble spurt hva vedkommende trodde at grunnen var fordi det hadde blitt mer motstand mot vindkraft. Vedkommende svare at mange utbyggere søkte om konsesjon på samme tidspunkt, på starten av forrige tiår.

Østfold Energi: Ja, og fikk konsesjoner også, men kraftprisene var lave så man greide ikke å regne hjem, man greide ikke å bygge ut. Så kom kraftprisen og alle disse prosjektene er bygd med lange kraftkontrakter til norske eller internasjonale industrikunder, som gjør at alle byggene kom som en ketchup-effekt. Man snakka om det når man søkte konsesjon, og den lokale motstanden var tenkt at sikkert ikke ble noe av, og så plutselig ble det 10-15 utbygginger i Norge parallelt, og da ble det litt

«nå ble det for mye, vi var positive til vindkraft men ikke alt på engang» og ikke all støyen på engang.

Svaret fra respondenten tyder på at når flere utbyggere begynte å bygge samtidig, kan den samlede utbyggingen ha bidratt til økt motstand. Siden konsesjonene har en tidsramme og kombinert med den raske teknologiutviklingen, betydde det at utbyggerne startet å bygge ut samtidig med en teknologi som tillot større vindmøller enn det som var tilgjengelig da konsesjonene ble innvilget. Respondenten fra DNT har også reagert på den raske byggingen.

DNT: Vi har jo mange eksempler de siste årene på anlegg og konstruksjoner hvor det er lett å tenke at det har gått for fort i beslutningsprosessene, og hvor det er hefta en del usikkerhet til hvor egna de områdene egentlig er. De er godt egna bedriftsøkonomisk fordi det blåser mye der, men når man skal balansere hensynet til energiproduksjon opp mot arealtap, så har måten man har vektet det på fram til nå, nå gjenstår det å se da hvordan det blir med nytt konsesjonssystem, har etter vår vurdering i for stor grad utelukkende sett på produksjonsbiten av det og ikke vektlagt nok naturhensynene.

Respondenten fra DNT påpeker at naturverdiene i seg selv ble ikke nødvendigvis vektlagt like mye som interesserorganisasjonene skulle ønske. Når mange konsesjoner ble gitt i årene rundt 2010/2011, og da var det ganske andre faktorer som en så på som viktige, som om vindkraften var bedriftsøkonomisk lønnsomt. Dette gir mening ettersom at vindkraftindustrien er relativt ny næring og da kan det rette fokuset over på å gjøre det levedyktig utover oppstartsfasen. Likevel fortsetter respondenten fra DNT å påpeke at de har jobbet mye opp mot NVE, spesielt i deres arbeid med å lage forslaget til en nasjonal ramme for vindkraft.

DNT: Det er veldig mange som tenker på DNT som bare en friluftskontrollør som skal ha folk ut, men vi har lange tradisjoner med også naturforvaltning. Jeg tror de første politiske dokumentene i DNT systemet som handler om vindkraftproblematikken begynner å nærme seg nesten ti år gamle og utgangspunktet har da vært arealbruk, det har vært faglige innvendinger til konsesjonsprosessen og naturkartleggingen som ligger til grunn i beslutninger.

Det er tydelig at DNT har kommet med faglige innvendinger til NVE, og har gjort det i lang tid. De har vært en aktør som har jobbet på innsiden av det etablerte systemet for å rette oppmerksomhet på naturen og verdiene som er i utbyggingsområdene. Respondenten fra Østfold Energi kommenterer at konsesjonsprosessene har blitt krevende for utbyggerne fordi de tar så lang tid.

Østfold Energi: Og så er det NVE som sitter på makten her og skal tildele konsesjon, og i de siste årene så har det vært en tradisjon for at alle konsesjoner som har blitt

gitt har blitt påklaga, og deretter har gått til Olje- og Energidepartementet for endelig avgjørelse. Altså at man legger på den politiske vurderingen av vedtakene, og det er jo ikke prosesser som går på åtte måneder, men heller på åtte år.

Når konsesjoner kan ta åtte år å få ferdigstilt gjør det at utbyggingene blir annerledes enn det som ble først planlagt. Dette er fordi næringen er i raskt teknologisk utvikling, og det kan gjøre at vindmøllene som blir installert blir større og kan genere mer elektrisitet enn det som først ble antatt da det ble søkt om konsesjon. Systemet er lagt opp slik for å ikke binde utbyggerne til å bruke teknologien fra da de søker konsesjon, siden utviklingen er så stor, og det er ønsket at det skal produsere mer fornybar energi. Dette øker omfanget av de enkelte vindkraftutbyggingene, og det har respondenten fra DNT påpekt er problematisk.

DNT: DNT har alltid engasjert seg i energispørsmål så lenge det handler om areal og naturinngrep, og vindkraftsaken har blitt ekstra sentral for oss for man har ikke sett en tilsvarende massiv arealsak på veldig mange år. Slik at historien om DNT engasjement i vindkraftsaken er nok også 10/15 år med at man først så konturene av hvilke konsekvenser dette kunne få i de tidlige anleggene, bekymringer rundt kartleggingsprosesser, mulighet for medvirkning. Når vindkraftutbyggingen skyter fart ikke sant, de siste fire/fem årene så har jo da også arealbeslagleggelsene og naturinngrepene blitt mye mere synlige for mange, også internt hos oss.

Respondenten fra DNT kommer med poenget at naturinngrepene blir betraktelig mer synlig for lokalbefolkning, og når det skjer flere steder samtidig kan lokalbefolkningene sammenligne med hverandre. Dette kan skape en mer intens effekt for motstanden, og gi inntrykk av at periferien der utbyggingene finner sted blir overkjørt av de sentrale aktørene. All vindkraftutbygging i Norge blir gjort med politisk støtte, for NVE og OED godtar konsesjoner ettersom at det er det Regjeringen og Stortinget ønsker.

Zephyr: Jeg tror at man ikke må glemme at hele vindkraftutbyggingen i Norge er ønsket av Stortingspolitikere. Flere partier hadde faktisk vindkraftverk eller turbiner i logoen sin for noen år siden og nå er vindkraftverk plutselig helt radioaktivt. Dette skaper lite forutsigbarhet, både for det norske folk og vindkraftbransjen.

Østfold Energi: Det ser man i de politiske miljøene hvor det bare for tre år siden at vindturbinene var på partiprogrammet, og nå ser de fleste politikere at ikke er en valgkampsak akkurat. La oss prøve å ta mest mulig avstand til dette. Det er jo den forrige regjeringa som ga disse vindkraftkonsesjonene som bygges ut nå.

Som respondentene fra Zephyr og Østfold Energi påpeker har vindkraft blitt upopulært også blant politikere. Den politiske rollen som myndighetene har blir mindre populær blant politikerne selv, noe som er interessant ettersom vindkraftutbyggingen baserer seg på deres støtte. Det tyder på at noe kommer til å endres for å roe ned på motstanden. At motstanden

har blitt så intens virker som en grunn til at politikerne selv er noe mer skeptisk til vindkraftutbygging, og respondenten fra Østfold Energi påpeker at politikere prøver å distansere seg fra utbyggingene.

Østfold Energi: Den sittende regjeringen har ikke gitt noen vindkraftkonsesjoner, og da er det jo litt spesielt at når Arbeiderpartiet og andre prøver å angripe vindkraftkonsesjonene til Tina Bru som de selv har gitt. Vi savner jo at de hadde stått opp for bransjen i den perioden vi har vært igjennom nå og sagt at dette er noe som Norge og Europa trenger, og nå skal det gjøres endringer i konsesjonsregelverket er det helt supert det, at vi skal spille etter oppdaterte regler, men vi må stå for det vi har gjort og vedtatt, og bygd ut til nå.

Respondenten påpeker at de opplever manglende politisk støtte som problematisk, for det gjør arbeidet deres uforutsigbart. Fra flere vinklinger virker det som de statlige myndighetene har bidratt til å øke motstand, med framgangsmåten de har hatt med konsesjonene. At flere av konsesjonene ble godkjent på samme tid kan ha medvirket til motstanden.

5.3.2 Vindkraftmotstand som en nasjonal konflikt

Vindkraftmotstand eksisterer ikke kun i de geografiske områdene der vindkraft bygges ut. Det har blitt en nasjonal diskusjon. Ved å øke omfanget av diskusjonen til å inkludere folk som ikke bor der hvor vindkraften bygges ut endrer det dynamikken. Grunnlaget for motstanden endrer seg og blir mer mangfoldig, noe som gjør at det er relevant å se på om alder og geografi har effekt på motstanden.

Har alder noe å si?

Holdningen til vindkraft på tvers av aldersgruppene kan ha variere, og det virker som at en generell trend er unge er mer positive til vindkraft enn de over 50 (Eriksen et al. 2020). Artikkelen til Inghild Eriksen et al. viser til en representativ undersøkelse som Opinion gjorde på oppdrag for NRK. Hele 31% av de under 30 er svært positive til vindkraft, og kun 18% er svært negative. For de mellom 50 og 59 var det kun 16% som var svært positive mens 32% var svært negative. Respondenten fra Zephyr påpeker at det er en generell trend blant aldersgruppene i hvor mye de støtter naturtiltak.

Zephyr: Det er jo sånn at generelt er støtten til fornybar energi og andre klimatiltak større for de som er under 50 enn de som er over 50, deriblant for vindkraft. Natur og Ungdom har uttalt seg positivt til vindkraftutbygging flere ganger, mens Naturvernforbundet og Miljøvernforbundet har vært negative.

Respondenten påpeker at det er uenighet mellom ungdomsorganisasjoner og moderorganisasjonene deres, noe som gir støtte til tallene fra NRK om at unge er mer støttende til vindkraft enn det eldre er. Respondenten fra Zephyr fortsetter resonnetet med å påpeke at alder ikke er den eneste faktoren.

Zephyr: Jeg vet ikke om alder kan være en faktor, det er jo oftere at eldre er motstandere enn unge, og så er det selvfølgelig ofte mer motstand utenfor byene enn i byene. Dette henger nok sammen med at byene får det mye mindre på huden, noe som gjør at det kanskje blir en urettferdig sammenligning å si at byene er mer positive i generell forstand. Det er lett å ha positive meninger om noe en ikke konkret må forholde seg til.

Svarene til respondenten fra Zephyr stiller et interessant spørsmål. Nemlig om det er en sammenheng mellom alder og geografisk bosetning, og om det har noe å si for motstand mot vindkraftutbygging? Det som er krevende ved et slikt spørsmål er om det er mulig å isolere effektene av hvor mange unge som bor et sted versus graden av vindkraftmotstand ved utbyggingene. Er det i det hele tatt relevant å se på denne generasjonskonflikten i sammenheng med geografisk bosetninger? For denne studien faller dette noe utenfor studiefeltet, siden spørsmålet er ute etter å forklare hvorfor motstanden er slik den er ved ulike geografiske lokasjoner. Siden problemstillingen er ute etter å se på hvorfor det har blitt mer vindkraftmotstand i hele Norge mellom 2017 og 2020, så faller spørsmålet utenfor studiens forskningsfelt. Det er likevel relevant å se på de to ulike delene av spørsmålet: at det er ulik grad av motstand basert på lokasjon og at det er en generasjonskonflikt mellom unge og gamle når det gjelder vindkraftmotstand. Hver for seg passer de i studiens forskningsfelt, men ikke som et samlet spørsmål.

Geografiens rolle

Respondenten fra Den Norske Turistforeningen sier at basert på deres egne medlemsundersøkelser hvor de ønsker å finne ut av hva medlemmene deres mener om vindkraft, så er det en skjevfordeling til synet på vindkraft, basert på geografi. Samtidig påpeker vedkommende at de har sett en generell trend med at flere over hele linjen blir mindre positive til vindkraft.

DNT: Det man ser i [undersøkelsene] som vi har gjennomført er at sånn på helt overordnet nivå så har skepsisen til utbygging av vind økt det siste halvannet året. Den er mest markant blant naturlig nok områder som har hatt mye utbygging. Oslo og det sentrale Østlandet skiller seg ut på den måten at dette her er en majoritet som er positive til mer utbygging.

DNT: Når vi spør noe mer betinget, for eksempel «er du for vindkraftutbygging hvis det innebærer naturinngrep» så blir bildet enda tydeligere, det er en økt skepsis til vindkraftutbygging og energiutbygging som medfører store inngrep i verdifull natur. Den siste målingen vi tok var engang litt tidlig på høsten, og i den tror jeg det er noe som 9 av 10 som svarer på den skeptiske siden av skalaen hvis det skal bygges ut i store sammenhengende naturområder for eksempel.

Her kommer det fram at når naturpåvirkningene blir påpekt og spurt om, blir svarene betraktelig mer negative i synet på vindkraftutbygging. Likevel er det også en markant geografisk forskjell. I befolkningen som bor i å nærme Oslo er det et flertall som fortsatt er positive til vindkraft. Dette styrker forskjellene mellom periferiene og sentrum, i den form at de som bor nærme sentrum slipper å føle effektene av å bor ved vindkraftanleggene og slipper dermed de negative konsekvensene. Respondenten fra DNT fortsetter med å understreke hvordan sentrum-periferikonflikten kan oppfattes.

DNT: Man skal ikke undervurdere heller effekten av vindkraftsaken som en ganske tydelig politisk signalsak. Altså storparten av utbyggingen i Norge skjer jo i distriktskommuner, det skjer langt ifra Oslo, og den opplevelsen i en del lokalmiljøer at ikke bare har disse beslutningene kanskje skjedd uten at man har vært helt klar over hva som ville skje fordi medvirkningen har vært for dårlig.

Poenget til respondenten viker å være at myndighetene har ikke tatt nok til høyde for den territorielle konflikten som ville komme av utbyggingene. Samlet sett tyder det på at motstanden har blitt sterke enn det myndighetene så for seg, og at konsekvensene av vindkraftutbyggingen også ble sterkere enn forventet. At DNT kommer med disse observasjonene er ikke overraskende, det er deres rolle å være kritiske og poengtere. Rollene som aktørene har i vindkraftkonflikten på et nasjonalt plan er verdt å undersøke, for det er noe annerledes fra hvordan de opptrer ovenfor hverandre.

Aktørenes rolle i debatten

Å delta i den nasjonale debatten om vindkraftutbygging har vært krevende for aktørene involvert, grunnet temaets politiske natur. Utenom styringsmyndighetene og kommunene som vindkraften bygges ut i, er ingen av de andre aktørene denne masteroppgaven ser på politiske. Utbyggersekskapene har lite med den politiske prosessen å gjøre mens interesseorganisasjonene har en kombinert faglig og politisk vinkling til vindkraftdebatten. Respondenten fra DNT beskriver denne posisjonen om å jobbe med begge sider som krevende.

DNT: Det er en vanskelig balanse, og slik som de har lagt opp vårt arbeid, så har jo vi vært opptatt av å ikke tilhøre noe politisk fløy for vi jobber mot alle partier. Vi knytter oss ikke til en side av en sak politisk, vi har hatt en veldig bred inngang og snakket med alle partier for vi forholder oss til alle. Vi jobber med konkrete faglige innspill som kan gå til alle politiske aktører, vi kjemper ikke for en side men for de faglige saksargumentene.

Dualiteten i å engasjere seg i debatten og samtidig ikke ta en side er krevende for DNT, de må jobbe i en debatt om et tema som har en tydelig politisk slagside. Å delta i debatten generelt har vært krevende for flere av aktørene i studien. Naturvernforbundet har opplevd at debatten har gått fra å være en faglig debatt til å bli noe som er betraktelig mer intens. Aktøren tar tydeligere side i debatten enn det DNT gjør, men de finner likevel debatten problematisk.

Naturvernforbundet: Det er kjempevanskelig. Det er en av de mest krevende tingene vi gjør, det er på linje med klimafornektere og sånn, men det er på en måte verre. Det er mange folk som er flinke og fornuftige, og som vi har gode faglige debatter med og veldig mye av den motstanden vi ser er folk som er veldig opptatt av natur og klima, som er på samme linje som oss. Men så er det en del aktører i debatten som ikke er helt der, særlig på sosiale medier hvor det er ganske ekstremt.

Den politiske skillelinjen i debatten kommer tydeligere fram på et nasjonalt nivå når sosiale medier blir et verktøy for å utrykke motstand. Som et verktøy tillater sosiale medier at personer kan både organisere seg i grupperinger basert på felles interesser. Det tillater også folk å kommentere og engasjere seg i saker som dukker opp på plattformen. Det respondenten til Naturvernforbundet sikter til er at gjennom bruken av sosiale medier kommer meningene om motstand tydeligere frem, og det gjør at meningene også blir mer intense. I en debatt som engasjerer så mye blir fokuset betraktelig sterke og mer oppslukende.

Naturvernforbundet: En ting er hvis vi legger ut noe om fuglemating så blir det «ja men hva med vindkraften», og så får vi fire kommentarer på liksom et eller annet om vindkraft og hvor lite vi er imot det. Jeg får jo når jeg poster folk som er veldig sinte på Naturvernforbundet fordi vi ikke er imot all vindkraft på land, og våre kommunikasjonsfolk bruker mye tid på å moderere folk på Facebook på grunn av vindkraftgreier. Det er tungt, det er det, og det er vanskelig emosjonelt for oss, men også faglig sett fordi det er så mange argumenter.

Bruken av sosiale medier gjør at debatten glir over i andre saker som ikke handler om vindkraft. At en interesseorganisasjon som uttrykker seg kritisk til vindkraftutbygging og som jobber opp mot myndighetene for å forbedre forholdene får kritikk fra motstandere av vindkraftutbygging at de ikke er nok imot understreker hvor betent debatten har blitt. For noen meningsmotstandere blir det nærmest stilt som et ultimatum at enten er man for

vindkraft eller så er man imot. I deres syn eksisterer det ikke noe midtpunkt, der ikke mulig å uttrykke seg positivt til vindkraft men samtidig kritisere hvordan utbygging skjer. Dette plasserer automatisk interesseorganisasjoner som Naturvernforbundet og DNT i samme bås som utbyggere. Det tyder på at nyansene i debatten viskes ut. Debatten polariseres når sentrum blir utfordrer og ytterpunktene vokser. Respondenten til Naturvernforbundet fortsetter med å forklare hvordan denne tydeligere uenigheten kommer til uttrykk internt i organisasjonen.

Naturvernforbundet: Jeg sendte mail til et medlem her nå denne uka hvor jeg forklarte vår posisjon og viste til landstyreuttalelser om å kunne ha det i industrialiserte områder, da fikk et langt svar tilbake hvor hun kommenterte i rødt på alle de faglige argumentene mine om at vi trenger jo ikke strømmen og slik, så det er en ganske heftig debatt å stå i. Jeg skjønner at folk blir frustrerte og sånn, men det har jo fått fram hva skal vi skal vi kalle det: grums hos folk, som kan være ganske utfordrende.

At konflikten begynner å spille seg ut intern i aktørenes organisasjoner er enda et tegn på hvor omfattende debatten har blitt. Som respondenten fra Naturvernforbundet også påpeker, blir deres faglige argumenter møtt med kritikk og anerkjennes ikke som legitime argumenter. Dette er enda et tegn på hvor intens debatten har blitt, når argumentene til en aktør som Naturvernforbundet ikke tas på alvor. Innad i DNT har de opplevd lignende tendenser som hos Naturvernforbundet.

DNT: Og så er det ikke første gang DNT står i en konfliktsak som også har en politisk slagside, men dette er nok en av de hardeste og vanskeligste sakene vi har stått i og det er jo klart at internt hos oss så er det jo folk som mener at vi burde være mye tydeligere og ta sterkere motstand og det er folk som synes at vi er for tydelige.

DNT: Det har vært utfordrende med at man har fått en del protestbevegelser har hatt et ønske at DNT sitt engasjement eller siden vi har den posisjonen vi har, så er vi en organisasjon som utfordres litt fra begge sider. Vi utfordres litt fra utbyggerens side som sier «ja så dere mener at vi ikke kan bygge her, men si da hvor vi kan bygge» og så utfordres fra den mer absolutte vindkraftmostanden som mener at DNT er alt for vage eller som ønsker at vi skulle sagt nei til all vindkraft på land. Det tror jeg man har kjent på mye lokalt, at den spagaten er litt sånn krevende å stå i.

Konflikten spisser seg til, og i medlemsorganisasjoner som DNT og Naturvernforbundet utspiller det seg internt. Som medlemsdemokratier er det logisk at en slik konflikt uttrykker seg hos de også, men det konstaterer egentlig poenget med at ytterpunktene blir større, og det skaper problemer internt i organisasjonene. Samtidig blir de utfordret av utbyggerne som står på siden som er tydelig for vindkraft, og av de absolutte meningsmotstanderne på den andre. Aktører som DNT og Naturvernforbundet blir skvist fra to sider, hvor de er i sentrum og

Side 60 av 126

finner det krevende å argumentere for begge sider. Som respondenten fra Naturvernforbundet nevnte er det krevende å delta i debatten når motargumentene de blir møtt med er lite saklige. Samtidig blir de kritisert for å bruke faglige argumenter som fremstiller vindkraft som et mer nyansert tema enn det en del meningsmotstandere vil ha det til.

Naturvernforbundet: Men i vindkraftdebatten har noen gått fra å ha en engasjert men respektfull debatt hvor man tenker at folk er faktisk mennesker til å gå over til at man blir så sinte at man glemmer at man skal oppføre seg som folk. Men det er så mye variasjon der, mange klarer å holde det ordentlig men det er en utfordring for folk som meg som jobber med dette fra et faglig perspektiv etter hvert ikke gidder fordi det er slitsom å stå i det. Jeg tror det er mange også, spesielt yngre kvinner som ikke har lyst til å engasjere seg i debatten fordi det er såpass belastende.

At debatten rundt vindkraftanlegg har blitt så tilspisset at folk kvier seg for å delta er problematisk. I et demokratisk samfunn er det sentralt å kunne debattere og være uenige i problemstillinger, men samtidig lytte til motparten og respektere deres meninger. Det respondenten påpeker er at debatten blir mer krevende å stå i, for følelsene rundt vindkraft blir så intense. Når respondenten sier at vedkommende tror at spesielt yngre kvinner ikke ønsker å engasjere seg i debatten peker det på en situasjon hvor meningene til de som ikke er absolutte motstandere av vindkraft ikke respekteres. Samtidig peker det på at det brukes usaklige argumenter som er ment for å presse folk ut av debatten, i dette tilfellet unge kvinner. At debatten er blitt så tilspisset av aktører og folk støtes ut av diskusjonen påpeker respondenten fra DNT har skjedd, med eksempelet om WWF.

DNT: WWF er også et interessant, det er en organisasjon som står veldig i spennet mellom naturkrise og klimakrise, de er jo en interessant case. De hadde en Facebook-post for et års tids siden, hvor generalsekretær Solhjell var på befaring på vindkraftanlegget på Frøya, og hvor det ble posta et bilde i deres sosiale kanaler hvor han står smilende foran en vindmølle. Og de blir fortsatt når de snakker om vindkraft, så dukker den samme mobben opp og egentlig bare «thrasher» kommentarfeltet deres med «WWF er egentlig for vindkraft».

Det at en så stor, tung og anerkjent aktør som WWF effektivt blir mobbet vekk fra å delta i diskusjonen om vindkraftutbygging er problematisk. Når den politiske debatten blir så ille at meningene til deltagerne aktivt prøves å dysses ned på er det et demokratisk problem. Vindkraftdebatten er så tilspisset ved at sosiale medier har blitt trukket inn i bilde at det er krevende å ha en saklig debatt hvor fagargumentene blir hørt.

Naturvernforbundet: Ja, og da får du med folk som ikke er vant til å skrive leserinnlegg og som ikke er vant med sjargongen, de er ikke vant med hvordan man skal gjøre det. Så får du med masse folk som har andre måter å utrykke seg på da.

De etablerte normene for å utrykke motstand blir ikke fulgt. Introduksjonen av sosiale medier har endret dynamikken totalt. Det gitt muligheten for en mer intens debatt hvor flere folk har hatt muligheten til å utrykke sine meninger til flere mennesker. Intensiteten som har oppstått gjennom bruken av sosiale medier har gjort debatten mer krevende, fordi det brukes både som et verktøy og som en plattform for å utrykke motstand. Denne motstanden har likevel blitt kanalisert gjennom etableringen av en ny aktør.

Ved etableringen av Motvind som en aktør og interesseorganisasjon har den absolutte motstanden fått en kanal som kan utrykke deres meninger gjennom en sentralisert struktur. Der sosiale medier er et desentralisert forum uten en klar ledelse for deltagerne, er Motvind en aktør med en tydelig struktur som kan kanalisere og organisere motstanden på en annen måte enn det sosiale medier kan.

Introduksjonen av Motvind som aktør

Introduksjonen av Motvind som en aktør var et endringspunkt for vindkraftdiskusjonen. Organisasjonen sprang ut av protestbevegelsene rundt vindkraftutbyggingene i 2019 (Motvind 2020b). Siden den tid har de vært aktive til å rette fokus på utbygginger. Blant strategiene til organisasjonen har blant annet vært å saksøke vindkraftanlegg for å stoppe utbyggingene (Eriksen et al. 2020) og få folk til å stille opp til å hindre utbyggingene (Korsnes og Stenberg 2020). Teknikkene som aktøren har brukt har irritert på seg både utbyggere og de andre interesseorganisasjoner. Respondenten fra Østfold Energi beskriver at de som utbyggere har prøvd å være åpne og ha dialog med folkene der de bygger ut vindkraft, men de har lagt merke til at på Haramsøya.

Østfold Energi: Og der får man en cocktail med lokal motstand som er lett å forstå, kombinert med sentralbaserte motstandsorganisasjoner som Motvind, som på en måte hiver seg på og hauser det opp, og som ikke har denne lokale ulempen tilgangen til det men som blir litt mer profesjonalisert motstand mot vindkraft, og det er jo legitimt. Men dem er jo på en måte mot det nesten religiøst, de er imot teknologien, du kan ikke spørre dem hvor man skal bygge vindkraft hen, svarer er på en måte nei,

Respondenten tror at dette også handler om at befolkningen der blir mer direkte berørt enn på Guleslettene for eksempel, men at Motvind som aktør bidrar til å heise utbyggingen opp på et nasjonalt nivå. Motvind kan som en aktør som sentraliserer motstanden organisere folk til å aktivt prøve å stoppe utbyggingene, som de gjorde på Haramsøya (Korsnes og Stenberg 2020). Den nasjonale motstanden blir kanalisert gjennom Motvind, og det gjør at konflikten heises opp og utfordrer de fleste andre etablerte aktørene. Respondenten fra DNT kommenterer slikt på måten Motvind opererer på.

DNT: DNT er ikke Motvind, vi har holdt både sånn gjennom kommunikasjon på og måten vi har jobbet på, så har vi vært ekstremt opptatt av å ikke bli forbundet med den aksjonistiske måten de har jobbet på. Hvis du går igjennom våre sosiale kanaler og sett på hvordan vi har kommunisert det på våre sosiale medier så er det ganske rundt, vi har ikke ønsket og heller ikke bidratt til i det hele tatt å fyre opp i de kommentarfeltene eller jobbe på den måten som en del av de aksjonistiske gruppene har gjort.

Gjennom å jobbe på en aksjonistisk måte lager Motvind oppmerksomhet rundt vindkraftanleggene de prøver å stoppe, noe som minner om både miljøaktivistene på 80-tallet med Bellona og aksjonene rundt de siste vannkraftutbyggingene. Det resulterer i en mer intens debatt når Motvind prøver fysisk å stoppe vindkraftutbyggingene. Respondenten fra DNT påpeker at arbeidsmetoden til Motvind har definitivt hatt en effekt på oppslutningen deres

DNT: Jeg tror jo absolutt at det har hatt en effekt, den måten det folkelige engasjementet eller kall det hva du vil, har fått utløp for. Dette har blitt en type sak hvor det har blitt legitimt folk å skrive ufine ting i kommentarfeltet, og det har vært en lett sak for de som har ønska det og få den til å bli en sånn type signalsak hvor du kan få masse klikk. Men vi har ikke jobba på den måten i det hele tatt, vi har vært opptatt av at det er helt fullstendig feil spor å jobbe ut ifra og det er ikke forenlig med det DNT er og det vi holder på med.

Det respondenten fra DNT påpeker er at gjennom kommentarfeltet på sosiale medier som på Facebook blir debatten mer problematisk. Det er vanskelig å komme igjennom med de faktuelle argumentene når aktørene involvert blir møtt med ufine kommentarer. Debatten blir mer fokusert på å fremme sine egne meninger uten å respektere andres. Denne motstanden som uttrykkes over nettet gjennom sosiale medier er ikke gjort på grunn av at Motvind har organiserte det, det er separert fra organisasjonen sånn sett. Det Motvind gjør er å kanalisere den motstanden som kommer til uttrykk på sosiale medier inn i konkrete handlinger. Respondenten fra DNT fortsetter med å beskrive hvordan deres rolle har endret seg når debatten har blitt mer intens.

DNT: Vi har vært opptatt av å være litt den voksne i rommet og klarer å finne gode faglige løsninger på de utfordringene vi ser og prøver å jobbe systematisk og ordentlig med dem. Sånn hvis du går igjennom og ser på de faglige innspillene vi har sendt: høring til nasjonalramme (NVE), innspill til Stortingsmeldinga og det vi sendte til høringa på stortinget. Det er tungt faglig, det er seriøst og det handler ikke om populisme eller enkle løsninger. Det handler om å være en aktør som klarer å bringe naturhensynet inn i det vanskelig avvegingene som skal tas med utbygging.

At debatten rundt vindkraft har utviklet seg i en populistisk retning gjennom bruken av sosiale medier, og etableringen av Motvind som en aktør tyder på at debatten polariseres. For DNT har rollen deres, slik som respondenten beskriver den, utviklet seg til å være den mer voksne aktøren i diskusjonen som fokuserer på nyansene i arbeidet med vindkraft og jobbe strukturert opp mot myndighetene slik at de tar vare på naturen. Som en aktør har Motvind og møtt på sine egne utfordringer. Etter snaut et år som organisasjon i oktober 2020 oppsto det konflikt mellom styret og generalsekretæren, som resulterte at stillingen som generalsekretæren ble avviklet og styrelederen ble arbeidende styreleder (Haualand 2020). Generalsekretær Rune Haaland og styreleder Eivind Salen kalte medlemmene inn til to forskjellige og selvstendige ekstraordinære generalforsamlinger for å ordne opp i organisasjonen. Samtidig som denne konflikten utspilte seg hadde organisasjonen også problemer med å betale to personer som ble ansatt av generalsekretæren, nettopp på grunn av konflikten mellom generalsekretæren og styrelederen (Jansen 2020). Styrelederen anså ikke ansettelsene som gyldige, noe som resulterte i at det var ikke mulig å få utbetalt lønn for de ansatte. Hvem som hadde det overordnede ansvaret for ansettelsene, og hvem som hadde makten som avsette generalsekretæren, gjorde at konflikten ble spesielt komplisert. Samtidig ønsket ikke styrelederen å følge organisasjonens advokat og økonomiansvarlig fordi de hadde blitt ansatt av generalsekretæren (Jansen 2020). Hele konflikten som har utspilt seg internt i Motvind har ikke svekket vindkraftmotstandernes engasjement som respondenten fra DNT påpeker.

DNT: Det er et sånt interessant case for hvor katolske på en måte disse motstandere er, en aktør med så mye tyngde og så mye troverdighet som WWF, nå ikke engang kan poste noe om vindkraft på nettsidene sine uten at det tar helt av i kommentarfeltet fordi de delte et bilde av sin tidligere generalsekretær som så på vindkraftanlegg og sa noe sånn som at «dette er også en del av løsningen».

Vindkraftmotstanden har blitt så stor og så intens at store aktører som WWF har effektivt skygget banen på temaet, og aktørene som DNT og Naturvernforbundet har måttet forholde seg til en debatt som har gradvis blitt mer fiendtlig og konfliktfylt. Ved etableringen av Motvind fikk de absolutte vindkraftmotstanderne en sentralisert aktør som kunne tale deres sak og organisere aksjoner for å stoppe utbygginger. Motvind har som aktør hatt en tydelig effekt på vindkraftdebatten, og de utfordrer de andre aktørene på måter som bidrar til å øke intensiteten i debatten.

5.4 Norsk vindkraft i et internasjonalt perspektiv

Der hvor den lokale empirien fokuserer på argumentene som blir brukt mot utbyggingene og den nasjonale ser på konflikten mellom aktører og vindkraftdebatten, så har den internasjonale empirien et fokus på å se på vindkraft ovenfra. Hvilke forpliktelser har Norge til å bygge ut vindkraft og hvilke argumenter brukes både for og imot vindkraftutbygging i et internasjonalt perspektiv? Sammenhengen norsk vindkraft har med omverdenen er nødvendig å se på. Det er for å kunne se hele skalaen av vindkraftmotstanden, og for å få et større blikk på faktorene som fremmer denne motstand. Et av de sentrale poengene som har blitt dratt opp som kritikk av vindkraften i Norge er eierskapsmodellen for vindkraftverkene.

5.4.1 Eierskap

Hvordan vindkraften eies i Norge har vært et konfliktpunkt i vindkraftdebatten. NRK rapporterer at 60% av norsk vindkraft eies av utenlandske selskaper og at den trenden er økende (Skeie, Nilsen, Pedersen og Åsnes 2020). Videre i artikkelen påpeker NRK at eksperter ser på dette som naturlig, for internasjonal kapital vil ha interesse i norsk næring. Johannes Mauritzen, førsteamanuensis ved BI, ble intervjuet i denne artikkelen, og han påpeker at nordmenn pleier å se på strømindustrien og kraftproduksjon som noe særegent fra resten av norsk industri. Nordmenn er betraktelig mer skeptiske til utenlandske eiere der, selv om nesten ingen industri i Norge ikke har minst noen utenlandske eiere (Skeie, Nilsen, Pedersen og Åsnes 2020). Behovet for internasjonal kapital og kompetanse blir bygget opp av Østfold Energi, hvor respondenten forklarer hvorfor de mener det er behov for utenlandske investorer.

Østfold Energi: Og så kan det undres på hvorfor det ikke da norske, hvorfor har vi utenlandske eiere, og det er fordi norske kraftselskaper er på en måte litt som engelske godseiere, de er rike på gods, men ikke på cash. Viken Fylke eller Sarpsborg kommune, som er blant våre største eiere, har ikke noe risikokapital å legge inn i prosjekter, så når prosjektene er så store som norske vindkraftprosjekter er, som er i milliardklassen, så har ikke de norske eierne hatt kapital. Så dette har vært da internasjonal, primært pensjonskapital, som har ønska å engasjere den i Norge.

Internasjonal kapital har, som respondenten påpeker, vært nødvendig for å få opp vindkraftindustrien siden det var få i Norge som hadde kapital nok til å investere i prosjektene. Dette har skapt reaksjoner, hvor representanten for Motvind i Vefsn i Nordland mener at det er galskap at utenlandske investorer skal tjene på urørt norsk natur (Skeie, Nilsen, Pedersen og Åsnes 2020). Argumentet som blir brukt er at utlendinger ikke skal tjene på norske naturressurser og samtidig bygge på urørt natur. En annen representant for Motvind

fra Bremanger følger opp i artikkelen med at vedkommende synes det er problematisk at penger forsvinner ut av det norske samfunnet. Kritikken kommer fra at det oppfattes som at det ikke legges igjen noen verdier i Norge, og at det norske samfunnet blir snyllet for våre egne naturressurser. Likevel blir vindkraft argumentert for i et positivt perspektiv av utbyggere.

5.4.2 Argumentene for vindkraft

En sentral motivasjon for vindkraftutbyggerne er å produsere fornybar energi, og at denne fornybare energien kan være bidragsytende i å gjøre Norge og Europa mer miljøvennlige. Respondenten fra Østfold Energi fortsetter med å påpeke at Norge som en energi- og petroleumsnasjon har en mulighet til å selge fornybar energi ut til omverdenen.

Østfold Energi: Som vindkraftutbygger og utvikler så synes vi det jo er synd at man ikke kan selge fornybar energi, på samme linje som vi kan selge fossilenergi. Vi er stolt av oljen og gasseksporten til Norge, men om vi skal eksportere fornybar energi går liksom rullegardina ned hos mange. Og det er et utrolig rart dilemma, og veldig vanskelig å diskutere seg rundt.

Som det ble poengtert i underkapittelet om eierskapet av norsk vindkraft, så blir energiproduksjon sett på som noe særegent. Vindkraftutbyggerne opplever de at deres faglige argumenter ikke blir tatt på alvor. Som interesseorganisasjonene opplevde med kritikk over sosiale medier opplever vindkraftutbyggerne lignende argumenter mot seg når de snakker om å selge norsk fornybar energi til omverden. Respondenten fra Østfold Energi fortsetter med å dra linjen mellom lokale og globale forhold.

Østfold Energi: Det jo en veldig tydelighet skjevhet ettersom at vindkraft er jo klassisk i at det gir fornybar energi til en verden som trenger det, men det er jo ikke han naboen så veldig opptatt av. Det er på en måte globale fordeler og lokale ulemper, og det er det som gjør det så tydelig. Det er godt for lommeboka og godt for miljøet, så man må løfte blikket litt utenfor Sogn og Fjordane og Viken og Norges grenser, dette er jo avhengig av et elektrisk marked som henger sammen i hele Europa.

Vindkraftutbygging er tiltak som iverksettes for å bedre de globale klimaproblemene, men som vist med motstanden oppstår det problemer på lokalt nivå. Forholdet mellom de globale fordelene ved vindkraftutbygginger og de lokale ulempene er noe av det som gjør problemstillingen om vindkraft så krevende. Utbyggerne ser utover Norges grenser til Europa og ser et kontinentalt marked som trenger mer miljøvennlig produsert energi. Det forener tydelige motiver om å både kunne tjene penger og samtidig bidra til løse klimaproblemene.

Respondenten til Østfold Energi fortsetter med å beskrive hva vedkommende tror kan være en grunn til at vindkraft har blitt så upopulært.

Østfold Energi: Ja, og at vi kommer ifra et annet utgangsposisjon. Vi er vannkraftnasjonen vi, vi har ikke trengt noe alternativ vi, mens Danmark og Tyskland og for så vidt Sverige har, Sverige skal fase ut kjernekraft, Danmark har hatt fossile alternativer mens Norge har hatt nok kraft. Men det som har skjedd er at det har blitt billigere å bygge ut vindkraft enn vannkraft. Bare det har erstattet en del av mulighetene, og i tillegg er det vanskelig å bygge ut store vannkraftverk i Norge i dag.

Ved å se på nabolandene våre kommer det til uttrykker en ny dimensjon om hvorfor vindkraft er så kontroversielt i Norge. Der hvor Danmark, Sverige og Tyskland alle skifter ut mer klimafiendtlige energiproduksjon med vindkraft, bruker Norge bare vindkraft som et supplerende tillegg til vannkraften. I Norge skiftes det ikke ute noe forurensende energiproduksjon, det blir heller mer kraftproduksjon som bygger oppå vannkraften som allerede blitt bygd ut. At vindkraft blir supplerende til den eksisterende energiproduksjonen har bidratt til et av hovedargumentene mot vindkraft, nemlig at vi ikke trenger mer strøm og at den strømmen vi produserer trenger vi ikke å selge til utlandet.

5.4.3 Argumentene mot vindkraft

Argumentene mot vindkraftutbygging er mangfoldige, og sett ifra et internasjonalt perspektiv er det andre argumenter som blir brukt enn det som har blitt presentert tidligere. Det internasjonale eierskapet har blitt ofte kritisert, og respondenten fra Østfold Energi påpeker problematikken noen av argumentene som brukes mot vindkraftutbyggingen.

Østfold Energi: Det er en motstand mot internasjonal flyt på kapital, det er et sånt bilde av tyskere og blandinger inn mot krigen, altså det er et sammensurium for å si det sånn av retorikk og Facebook grupper. Jeg er innom disse Facebook sidene for å se, [...] men det er jo helt ekstremt med «fake news» og ekkokammer

At respondenten påpeker hvordan sosiale medier har bidratt til å fyre opp under slike meninger og uttalelser bygger opp under empirien som har blitt presentert tidligere i kapittelet ved nasjonalistiske argumenter som blir brukt for å kritisere vindkraft. At tyskerargumenter og krigen dras inn peker på at dette er følelsesladet for folk, for å bruke fremmedfiendtlige argumenter som det er, som respondenten påpekte, kritikkverdig. Motstanden har tatt en karakter hvor slike meninger kommer til uttrykk over internettet, og satt sammen med det respondentene har forklart tidligere at deres faglige argumenter ikke tas på alvor tegner et bilde av en vindkraftdebatt som har blitt veldig følelsesladet. Eksistensen av ekkokammer er interessant, for det kan gi en forklaring på hvorfor vindkraftmotstanden har

blitt så intens, ved at motstandere får forsterkede meninger inne på innelukkede forum og grupper. Samtidig er bruken av «fake news» og usanne utsagn relevant å trekke fram, for om det er tilfellet tyder det på at misinformasjon spres blant meningsmotstanderne.

Respondenten til Østfold Energi påpeker at dette er problematisk. Det er to andre sentrale argument som blir brukt for å argumentere mot vindkraft ifra et internasjonalt perspektiv, det er Norges unike natur og det er produksjonen av strøm.

Unik natur

Naturverdiene til Norge kan ikke sees kun på for seg selv. Vindkraft bygges det i naturen for å unngå å være for tett innpå befolkningscentre. Samtidig er vindkraft et infrastrukturtiltak som er ment å produsere fornybar energi og som skal da ha en klimapositiv effekt. Dette gjør at lokal natur blir bygd ned for å gjøre samfunnet mer klimavennlig, noe som peker på de lokale ulempene og de globale fordelene. På spørsmål om hvordan det er for en aktør som Naturvernforbundet å måtte veie opp de ulike problematikken rundt både klimakrisen og nedbyggingen av naturmangfold svarte respondenten deres slik.

Naturvernforbundet: Det er et spørsmål som vi tar kjempealvorlig, det er kanskje DET spørsmålet vi jobber aller mest med, som er kjernen for oss for har mye arbeid med klima og vi tar det på alvor. Men vårt utgangspunkt er at vi må finne en måte å løse det på som ikke forverrer den andre krisen, som er naturkrisen, hvor vi også har forpliktelser til den internasjonale situasjonen.

Dualiteten mellom natur og klima er vanskelig, for det er krevende å gjøre noen klimatiltak uten at de går utover naturen. Vindkraften er et godt eksempel på dette, for det er behov for mer miljøvennlig energi samtidig som det bygger ned natur. Å bygge vindkraft nærmere folk og ikke i like forblåste strøk kan ha sine egne konsekvenser igjen. Hva skal gå foran, naturen eller klima, det nasjonale og lokale eller det internasjonale. Et slikt spørsmål er vanskelig å svare på, men respondenten fra Naturvernforbundet understreker at tapet av naturmangfold ikke skal sees på som noe mindre viktig enn klimatiltakene.

Naturvernforbundet: Vi har skrevet under på at vi skal stoppe tapet av biologisk mangfold, som er viktig også for den internasjonale situasjonen. Hvis vi da plasserer den fornybare energiutviklingen på steder der det er masse biologisk mangfold, det blir en hvis feil løsning på problemet, så vi mener jo ikke at vi ikke skal ha noe fornybarenergi og at vi ikke skal ha noe vindkraft, men det har noe med hvor man plasserer det, og hvor mye man har av det versus andre ting.

Å ofre det ene for det andre er vil ikke bidra til en positiv effekt. Argumentet til Naturvernforbundet er at kun ved å ta vare på begge interesser er det mulig å finne

langsiktige og gode løsninger som det er mulig å akseptere. Respondenten fra Naturvernforbundet fortsetter med å understreke at naturen har en egenverdi som det er behov for å ta vare på, spesielt i Norge hvor det eksisterer mye unik natur.

Naturvernforbundet: Mens i Norge har det vært en stor trend, det er ikke snakk om kun et eller to vindkraftverk men mange, og særlig på Vestlandet hvor på fjell etter fjell bygges ned for å ha vindkraft. Det er forståelig på en måte på grunn av vindressursene, men vi har en helt unik landskapsnatur i Norge som man ikke har andre steder, så det har nok noe å gjøre med at det har blitt så mye motstand, i andre områder så har det blitt bygd på steder som har mindre biologisk mangfold for eksempel.

Det respondenten fra Naturvernforbundet viser her er at de som aktør ser på norsk natur som mer verdifull enn andre steder, på grunn av det biologiske mangfoldet, men også fordi det er unik landskapsnatur i Norge mer fjordene og fjellene. Det peker på en verdi hvor naturens egenverdi kommer foran klimahensyn i enkelte tilfeller, som ved norsk natur. Argumentet presentert peker på tanken til Naturvernforbundet at det ikke nødvendigvis er Norges oppgave å bygge ut vindkraft ettersom at vår natur er ganske unik. Respondenten fortsetter ved å peke på hvordan norsk natur må sees på i et kontinentalt perspektiv.

Naturvernforbundet: Hvis man ser på Europa som helhet er det ikke gitt at Norge er det beste landet å produsere all fornybar energi for Europa fordi vi har så viktige naturverdier her. Dessverre er det veldig mye av Europa som er bygget ned, og det at vi skal sitte som et batteri oppe i Norge, jeg skal ikke kalle det Europas Amazonas, men vi har faktisk regnskoger på Vestlandet, det er ikke så enkelt å kunne si at vi skal bidra til Europa.

Problematikken til Norge er at selv om vi har mye unik natur som har en viktig egenverdi har vi fortsatt noen av Europas beste forutsetninger for produksjon av vindkraft (Norsk Vassdrag- og energidirektorat 2019b). Dualiteten her er at vi norsk natur bør ikke bygges vindkraft ut i samtidig som at landet har noen av de beste forholdene i Europa til å gjøre nettopp det. Å veie viktigheten av det ene over det andre er en av de sentrale grunnene til at det har blitt mye motstand mot vindkraft i Norge. Strømproduksjon bør sees i sammenheng med naturen siden det er produktet av utbyggingene.

Strøm

Som tidligere nevnt i underkapittelet over er strøm et særegent tema for mange nordmenn. Strøm blir brukt som et argument for å argumentere mot vindkraftutbygging av to grunner, fordi vi ikke trenger mer strøm og fordi vi ikke trenger å selge strøm utenlands.

Respondenten fra Naturvernforbundet har selv opplevd å møte argumentasjonen om at vi ikke trenger mer strøm i Norge.

Naturvernforbundet: Det er det i hvert fall mye det vi hører når vi snakker med motstandere av vindkraft i Norge, at de bruker det argumentet om at vi ikke trenger mer strøm, vi har ikke behovet og vi ser ikke at det trengs. Det forstå jeg, vi mener jo at det trengs mer fornybar energi for å fase ut fossil, men måten det skjer nå så fortsettes det med fossil energi for det produseres fortsatt olje.

Argumentasjonen fra Naturvernforbundet er at det å produsere mer fornybar strøm ikke er verdt det når den fossile energien ikke fases ut. Det blir ett supplerende tiltak istedenfor et erstattende tiltak. Respondenten fra Østfold Energi ser annerledes på det, respondenten mener at argumentasjonen heller går på å ikke selge strøm til utlandet.

Østfold Energi: Altså strøm, det er liksom ryggmargsrefleks, mange mener at den burde vært gratis, det er på en måte at vannkraften er vår og vindkraften er vår, og dette burde vært eid av staten og gitt bort gratis til innbyggerne. Dette blir jo litt sånn nei til bompenger, vi kjenner litt den nasjonalistiske vinden og det er nesten et hat mot utenlandske investorer, men folk spiser Freia sjokolade for det selv om det er eid at et amerikansk konsern

Det at slike nasjonalistiske tendenser er underlaget for argumentasjon mot vindkraft går igjen i empiri som har blitt presentert tidligere, ved at strøm som produseres i Norge bør bli i Norge, og at våre naturressurser bør forbli våre naturressurser. Denne nasjonalistiske trenden blir støttet opp av respondenten fra Naturvernforbundet som også oppfatter at nasjonalistiske argumenter blir brukt mot vindkraftutbygging.

Naturvernforbundet: En av de tingene vi ser i vindkraftdebatten som jeg synes er veldig skummelt er denne nasjonalistiske «vi skal ikke gi strømmen vår til Tyskland» trenden, og det er ikke noe vi i Naturvernforbundet er noe glad i. Vi fokuserer naturligvis på Norge, men klima er et internasjonalt problem som må løses i sammenheng, men det er en ting å se på hvor man har gode vindressurser, og vannressurser, som vi har i Norge, men en annen ting er å se hvor det er verdifull natur.

En side ved å bli møtt med slik populistisk og nasjonalistisk argumentasjon er at det ikke tar hensyn til klima som et globalt problem. Det blir at vindkraft er ille over hele linjen uten å ta for seg hvorfor det blir bygd ut til å begynne med og hva som kan være effektene av det vindkraften, både positive og negative. Den absolutte motstanden er krevende for respondentene å møte siden den skyver unna de faglige argumentene. Kritikken som respondenten fra Naturvernforbundet kommer med om at Norge ikke trenger like mye strøm som anslagene vil si fordi vi må avvikle oljenæringen for å nå klimamålene vil for eksempel

ikke bli hørt på av de absolutte motstanderne. Der er det eneste som gjelder at vindkraft ikke er noe vi skal ha i Norge. Likevel fortsetter Naturvernforbundet å argumentere faglig for sitt standpunkt.

Naturvernforbundet: Vi fokuserer mye på energieffektivisering og at man skal forbruke mindre energi, og at hvis man har mindre oljeproduksjon så trenger man mindre energi i Norge fordi oljeproduksjonen tar så mye energi. Så det blir på en måte en stor pakke, vi har gjort en analyse som heter «fossilfri Norge i 2040» hvor det står at hvis vi reduserer forbruket noe og jobber med energieffektivisering og gjør en del andre ting så trenger vi noe mer fornybar energi ja, men ikke så mye, og om vi legger hode litt i bløt slik at vi kan finne de mest naturskånsomme måtene å gjøre dette på, som at vi ikke trenger å bygge vindkraftverk i de mest unike naturområdene.

Argumentet om å spare strøm som et klimatiltak vil ha en effekt, men det er ikke alle aktørene som er enige i det resonnementet. Respondenten fra Zephyr understreker at mengden strøm som Norge kommer til å trenge i framtiden kommer til å være mer enn det som går an å spare.

Zephyr: Man må ikke glemme at dette handler om klima og elektrifiseringen av Norge, det er jo ikke slik at man bygger «monstermaster» over Hardanger for moro skyld. Dette gjøres for å elektrifisere samfunnet: man skal vekk fra fossil energi og over til elektrisk fornybar energi, innenfor ny transport og resterende fossil industri mm. Vi snakker jo om å måtte elektrifisere sokkelen, noe som krever 15TW timer. Guleslettene produserer 0,7TW timer, du må jo ha 20 ganger Guleslettene for å elektrifisere sokkelen alene. Dette her kan ikke komme kun fra å spare kraft i husholdningene ved å installere varmepumper og lignende, her må større kraftproduksjon bygges ut på en eller annen måte.

Det er vanskelig å se på vindkraft i et internasjonalt perspektiv når argumentasjonen mot det blir nasjonalfokusert. Motstanden vrir seg noe fra å bare være mot vindkraft til å bli mot å selge ressurser til utlandet. I et internasjonalt perspektiv er dette problematisk for det bidrar ikke til å klima, men samtidig er det positivt på lokalt nivå fordi det ikke skader den lokale naturen.

5.4.4. Internasjonale forpliktelser

Norge har som en stat forpliktet seg internasjonalt til klimaforpliktelser som binder staten til å gjennomføre klimatiltak. Vindkraft har vært et tydelig satsingspunkt for FN for å kunne produsere den fornybare energien som verden trenger. FN anslår at innen 2050 er det behov for at kloden produserer 1000GWh strøm fra vindkraft i havvind alene og de forventer en tidobling i produksjon av vindkraft innen 2050 (UN Environment Program 2019). Dette er sentralt for å kunne nå klimamålene satt av Parisavtalen. I EU sin klimaplan for 2030

forplikter Norge seg på å bli med på å produsere mer fornybar energi for kontinentet fra 32% av all energiproduksjon i dag til målet om 55% i 2030 (Regjeringen 2020c). Norge er forpliktet internasjonalt til å bidra å produsere mer fornybar energi for kontinentet selv om mesteparten av landes energiforbruk kommer fra vannkraften. Det betyr at Norge også må jobbe for å produsere mer fornybar energi, som er tydeligst gjort gjennom vindkraft.

5.5 Oppsummering

Det empiriske materialet viser hvordan aktørene handler basert på hvilket nivå som sett på samt hvordan motstanden til vindkraft kommer til uttrykk. Forskjellene mellom de lokale, nasjonale og internasjonale planene gjør at det er mulig å se på vindkraftmotstanden som en prosess. Casen får et helhetlig syn på tvers av nivåene slik at det er mulig å se hvordan motstanden har utviklet seg og hvordan den er forskjellig basert på hvilket nivå som det blir sett på.

5.5.1 De politiske skillelinjene

I et sentrum-periferiperspektiv er det noen nøkkelpunkter som står ut. Det ene er den territorielle dimensjonen. Lokalbefolkningen i utbyggekommuneene føler seg overkjørt av sentrum som bestemmer at det skal være vindmøller i deres hjemkommune. Dette er den klassiske Rokkan måten å se på en sentrum-periferikonflikt på med at det er en fysisk geografisk linje fra sentrum: Sentralmaktene i Oslo til periferien; lokalbefolkningen i utbyggekommuneene. Motstanden mot vindkraftutbyggingen er lokalbefolkningens måte å uttrykke motmakt mot sentrum.

Den andre er forholdet mellom aktørene. Dette er en mer abstrakt måte å se på konflikten på, hvor sentrum er de som har makt mens periferien er de som har makt. Sentrum i denne forstanden er de etablerte aktørene som myndighetene og respondentene, som selv om de har uenigheter seg imellom jobber i et felles system for å fremme sine egne synpunkter. Periferien blir Motvind, og ved etableringen av Motvind ble det skapt en aktør som uttrykker motmakt mot det etablerte sentrum. Maktforholdet mellom aktørene blir skjøvet på og Motvind står utenfor og uttrykker motstand mot alle aktørene, uavhengig om de er kritiske til vindkraft eller ikke.

Det tredje punktet er maktdimensjonen mellom motstanderne og de etablerte aktørene. Motvind representerer ikke alle motstanderne for vindkraft, så de eksisterer som en egen gruppering. Dette skjer gjennom sosiale medier hvor alle, uavhengig om aktørene er kritiske

eller ikke, blir stemplet for å være for vindkraft. Periferiene er motstanderne som uttrykker motmakt mot aktørene som har formet debatten.

Det gjerde punktet er forholdet mellom det globale og det lokale, hvordan makten skyves enda lengere vekk fra periferien. Det blir en sentrum-periferidimensjon hvor maktsentrumet skyves over på det internasjonale nivået. Skillelinjen får dermed et spenn som krysser de tre nivåene. Det gjør at vindkraftmotstanden blir påvirket også ovenfra og ikke bare på de lokale og nasjonale nivåene. Alle skillelinjene som har blitt presentert her er i forskjellige grader sentrum-periferiskillelinjer, noen med tydelige territorielle dimensjoner, mens de som er med aktørene er mer funksjonelle. Sentrum-periferiskillelinjen er en konflikt mellom de som har makt, og de som uttrykker motmakt. Når alle disse fire konfliktene tydelig punkter med makt og motmakt gjør det at de faller alle under paraplyen om sentrum-periferiskillelinjer.

5.5.2 Det gjenstridige ved vindkraftutbyggingene

Det som gjør at vindkraften blir mer gjenstridig er basert på flere momenter. Først og fremst er konflikten mellom klima og natur. Avveiningene om det er verdt å bygge ned naturen for å gjennomføre et klimatiltak bidrar til gjenstridigheten. For om et tiltak som mer ment for å takle klimaendringene bidrar til å gjøre situasjonen verre for naturen, blir vindkraften mer krevende å få implementert. Et tiltak som skal forbedre noe er med på å skade noe annet, og som respondenten fra Naturvernforbundet poengterer er det ikke mulig å redde klima når naturen blir ødelagt samtidig. Det andre er at motstanden i seg selv kan virke motstridene. Motstanden mot vindkraft har blitt så «wicked» at det er vanskelig å gjennomføre et klimatiltak som vindkraftutbygging. Utbyggingene har blitt møtt med så mye motstand at det gjør vindkraftutbygging mer krevende.

For det tredje er konflikten som eksisterer mellom aktørene bidragsytende for å gjøre vindkraften mer gjenstridig. Ved at Motvind som aktør utfordrer de andre aktørene på feltet skaper det usikkerhet rundt utbyggingene, og divergens blant aktørgrupperingene. Det fjerde punktet er at bruken av sosiale medier som er verktøy for å uttrykke motstand gjør problemstillingen mer «wicked», siden det slik som respondentene forklarer ødelegger debatten til et punkt hvor aktører som WWF blir dyttet ut av debatten. Vindkraftmotstanden har vært bidragsytende til å gjøre vindkraften mer gjenstridig, men det eksisterte fra før av gjenstridighet ved problemstillingen. Motstanden har forsterket effekten av gjenstridighet.

5.5.3 Aktørenes roller, meninger og verdier

Aktørenes meninger og verdier påvirker hvordan de handler på feltet. Utbyggerne mener at det er deres rolle å bygge ut fornybar energi for å selge det til Europa, og samtidig tjene profitt på det. De forener målet med å tjene profitt med verdien om at vindkraften er et godt klimatiltak. Naturvernforbundet og DNT bruker verdier om naturvern for å begrunne deres rolle, som er å tale på naturen sin vegne. For dem er naturvern viktigere enn vindkraft som et klimatiltak, men de er ikke utelukkende imot vindkraften. Motvind rendyrker motstanden til vindkraft, og bruker den absolutte motstanden som en egen verdi i seg selv. For Motvind og de absolutte vindkraftmotstandere eksisterer det ikke noe mellomposisjon, Naturvernforbundet og DNT blir slengt inn i den samme kategorien som alle de som er for vindkraft. Det blir en dimensjon mellom aktørene hvor utbyggerne har globale interesser, interesseorganisasjonene har nasjonale interesser, og Motvind og motstanderne har lokale interesser. Disse interessene er knyttet opp til motivasjonene og verdiene som aktørene har, og det dikterer hvilke roller de har.

Kapittel 6: Analyse av det empiriske materialet

Studiens analyse kombinerer teoriene med det empiriske rammeverket for å beskrive hva som har gjort at det har blitt mer vindkraftmotstanden. For å besvare problemstillingen organiseres analysekapittelet etter de teoretiske operasjonaliseringene. Ved å følge de kriteriene tillater det studien å gå grundig igjennom det empiriske materialet, slik at det er mulig å finne hva de ulike teoriene sier hver for seg. Det er ikke bare hva teoriene sier hver for seg som er interessant for studien, og det er og hvordan de fungerer i sammenheng. Ved å se resultatene fra operasjonaliseringene i et samlet bilde er det mulig å komme fram til en håndfull resultater som kan brukes for å svare på problemstillingen.

6.1 Konsekvenser av vindkraftmotstanden

Før det er relevant å starte på analysen av det empiriske materialet er det først nødvendig å se på noen av de tydeligste konsekvensene av vindkraftmotstanden. Det er enklere å se på vindkraftmotstanden som en prosess når det er tydelig hvor prosessen slutter. Ved å redegjøre for konsekvensene er utgangspunktet for å se på de empiriske funnene tydeligere siden det er mulig å se på prosessen som en helhet. Hver enkelt konsekvens av vindkraftmotstanden blir ikke gjennomgått av masteroppgaven, det er kun de tydeligste eksemplene som blir dratt frem. Dette er fordi det er kun konturene av konsekvensene som er relevant å ta med, og ikke her eneste type konsekvens, for det ville endret studiens fokus.

Den første konsekvensen som relevant å se på er at NVE sin nasjonale ramme for vindkraftutbygging ble skrinlagt. Daværende olje- og energiminister Kjell Børge Freiberg beskrev beslutningen slik: «Tanken bak både prosessen og utformingen av en nasjonal ramme for vindkraft var at det skulle være konfliktdepende. Det kan vi etter 5000 høringsinnspill, der de fleste er kritiske, oppsummere at ikke er oppnådd» (Regjeringen 2019). Det nasjonale rammeforslaget til NVE var samlet sett det mest oppdaterte dokumentet om vindkraft i Norge, og prosessen ved å lage dokumentet fikk, slik som Freiberg påpekte, 5000 høringsinnspill. Dette inkluderte fra aktører som Naturvernforbundet og DNT. Når dette dokumentet, som var et forslag for videre vindkraftutbygging, ble møtt med så mye motstand at det ikke engang ble sendt til Stortinget sier det litt om omfanget av den motstanden. Respondenten fra DNT beskrev motstanden på denne måten:

DNT: [...] tror samtidig at man må lære av det som har skjedd under utbyggingen av vindkraft på land, for den debatten oppstår jo ikke ut av intet. Den oppstår jo av en grunn også kan man være enig eller uenig i de premissene som legges til grunn for

motstanden, men at man er nødt til å ta en god del av det på alvor og legge opp til en prosess som i større grad kan få allmenn aksept og allmenn forankring,

Den andre konsekvensen er at siden regjeringen valgte å ikke gå videre med den nasjonale rammen valgte de heller å se på konsesjonssystemet, og hva som kunne endres ved det (Regjeringen 2019). Det at regjeringen selv begynte arbeidet med å endre på konsesjonssystemet sier noe om omfanget av vindkraftmotstandens effekt. De skriver selv at forslaget om å endre konsesjonssystemet var ment for å stramme det inn og sikre bedre hensyn til naboer og miljø (Olje- og energidepartementet 2020). Dette peker på at selve konsesjonssystemet som har blitt brukt for vindkraftutbygging til lands har vært bidragsytende i å skape motstand. Respondenten fra DNT fortsetter med å påpeke hvorfor regjeringen selv velger å gjøre om på konsesjonssystemet.

DNT: [...] det Tina Bru sier at hun ønsker med meldingen, hun ønsker å legge til grunn et konsesjonssystem som klarer å ha grad av legitimitet enn det det gamle konsesjonssystemet hadde. Det tror vi er en superviktig nøkkel og så kommer ikke det til å være enkelt. Det kommer til å være mange vanskelig avveininger i det, men at det er den veien man må gå det mener jeg er rimelig åpenbart

Det er en erkjennelse fra myndighetene når de endrer på systemet de bruker for å avgjøre om det skal bygges vindkraft. Å endre på konsesjonssystemet er et tiltak fra myndighetene for å prøve å håndtere vindkraftmotstanden, eller i det minste sikre seg mot at den kan bli like ille i senere. Et sentralt fokus for stortingsmeldingen var å sikre at vindkraftkonsesjonene var tydeligere forankret lokalt og regionalt (Olje- og energidepartementet 2020, 6). Respondenten fra Østfold Energi forklarte noe av rollene som kommunene har som lokale aktører for utbyggerne.

Ø: Kommunene har jo nå ønsket seg vetorett, så nå har det blitt et forslag om at det skal behandles etter plan- og bygningsloven, men det er jo ikke fordi det har blitt bygd ut mot kommunens vilje. Kommunen er en viktig bidragsyter, samtidig så er de ikke noe mer da, i herme tegn, enn en normal høringsinstans i konsesjonsprosessen.

Forslaget som respondenten fra Østfold Energi beskriver, om å flytte vindkraft fra energiloven og over i plan- og bygningsloven, er enda en av konsekvensene av vindkraftmotstanden. Dette betyr at lokale kommuner får betraktelig større makt og innflytelse over hvor det skal bygges vindkraft, og om det i det hele tatt skal bygges (Lorentzen 2020). Dette er spesielt, for det er et tydelig eksempel på at myndighetene gir fra seg makt, og de gir fra seg den makten fordi presset på dem og motmakten brukt mot dem ble så intens. Respondenten fra DNT fortsetter med å forklare tyngden av at Stortinget vedtok å flytte vindkraft inn i plan- og bygningsloven.

DNT: ... det er superinteressant det grepet Stortinget gjorde i behandlingen av meldingen, med å flytte arealavklaringen over i Plan- og bygningsloven. For det er jo å reversere et vedtak som det var bred enighet om for bare noen år tilbake, og jeg husker at vi har snakka om det lenge, for et halvt år siden ville alle tenkt at det var fullstendig urealistisk å få et Sttingsvedtak for å gå over til Plan- og bygningsloven. [...] det er egentlig smått utrolig for det ville ikke ha skjedd for et år siden, her har det skjedd utrolig mye på et år.

Som konsekvenser av vindkraftutbygginger viser dette at motstanden har hatt en effekt. Ikke bare har det kommet tydelige endringer i hvordan vindkraft skal bygges ut, det har og hatt en effekt på videre bygging av vindkraft. Administrerende direktør i Zephyr Olav Rommetveit tror at det ikke kommer til å bli bygd ut noe mer vindkraft de neste ti årene (Andersen 2020). Han påpeker at myndighetene ikke har lagt opp til noen flere vindkraftutbygginger i Norge før siste halvdel av det nåværende tiåret. Motstanden har hatt en så stor effekt at myndighetene ikke har hatt interessen av å fortsette vindkraftutbyggingen. Respondenten fra DNT beskriver fremtiden for vindkraftutbyggingen slik.

DNT: Nå går man over i en fase hvor det blir indremedisin igjen, men [...] det skiftet at på et halvår så går flere partier ut og støtter å flytte over til plan og bygningsloven, at det blir bygget et flertall på Stortinget at man skal fjerne makt fra sentralt hold og over til kommune, det er et stort skifte som skjedde veldig fort, som også viser kraften som har vært i dette folkeopprøret.

Etter å ha sett på konsekvensene er det nå mer naturlig å se på hvordan empirien kan analyseres, og se på hvordan motstanden som en prosess kan tolkes ut ifra et statsvitenskapelig perspektiv. Konsekvensene av vindkraftutbyggingen har resultert i at myndighetene har endret praksisen for hvordan vindkraftkonsesjoner skal gis ut. De har overført makt fra seg selv til kommunene, og de velger aktivt å ikke bygge ut mer vindkraft ettersom de fikk så sterkt motstand mot seg.¹

6.2 De teoretiske operasjonaliseringene

Nøkkelen til operasjonaliseringene er å bruke teoriens ulike kriterier til å svare på spørsmålene fra tabell 1a. Aktørene som studien ser på er analysens enheter, for disse

---

¹En nyere utvikling og konsekvens av vindkraftmotstanden har vært at OED har sagt nei til en konsesjon på Gulen i Vestland fylke. Argumentet for avslaget er at prosjektet har endret seg siden turbinene har blitt mye høyere. Ekserpert i forvaltningsrett Morten Walløe Tvedt påpeker at dette bryter med tidligere praksis. (Svanes, Svarstad og Nyhus 2021). Dette viser at myndighetene nå endrer hvordan de selv opererer for å tilpasse seg det meningsmotstanderne har klaget på.

vindkraftmotstanden, og ved å se på aktørenes rolle i konflikten og systemet er det mulig å forstå fra et statsvitenskapelig perspektiv faktorene som skaper vindkraftmotstand.

Nivå:	Politiske Skillelinjer:	Gjenstridige Problemer:	Institusjonell Teori:
<i>Micro</i> – Lokalt nivå	Hvilke skillelinjer påvirker vindkraftmotstanden på et lokalt nivå?	Hva er det som gjør vindkraft gjenstridig sett fra det lokale nivået?	Hva er rasjonale til aktører på det lokale nivået?
<i>Meso</i> – Nasjonalt nivå	Hvilke skillelinjer påvirker vindkraftmotstanden på et nasjonalt nivå?	Hva er det som gjør vindkraft gjenstridig sett fra det nasjonale nivået?	Hva er rasjonale til aktører på det nasjonale nivået?
<i>Macro</i> – Internasjonalt nivå	Hvilke skillelinjer påvirker vindkraftmotstanden på et internasjonalt nivå?	Hva er det som gjør vindkraft gjenstridig sett fra det internasjonale nivået?	Hva er rasjonale til aktører på det internasjonale nivået?

Tabell 3a: Denne tabellen viser hvordan de ulike teoriene fungerer når de er kategorisert etter hvilket nivå som blir brukt. Teoriene har forskjellige effekter basert på de ulike nivåene.

6.2.1 Politiske skillelinjer

Som det ble presentert i det teoretiske kapittelet bruker denne studien en rekke kriterier for å operasjonalisere teorien om politiske skillelinjer. Kriteriene presentert av Kuhnle og Urwin, kriteriet om critical junctures og kriteriene om latente og manifeste skillelinjer brukes, for å se om de fire skillelinjene presentert på slutten av det empiriske kapittelet holder stand og er reelle. Det er gjennom å se på de ulike skillelinjene at det er mulig å svare på spørsmålene presentert i tabell 1a.

Kriteriene til Kuhnle og Urwin

Kriteriene som Kuhnle og Urwin (1999) bruker er ment for å kunne studere eksisterende skillelinjer og for å kunne skille de fra hverandre. De bruker tre kriterier: *Timing of cleavage*, *Hierarchy of cleavage* og *Cross-cutting of cleavages*. Hver av kriteriene er ment for å se på ulike sider ved skillelinjene, og de kan brukes for å se på forholdet skillelinjene har til hverandre. *Timing of cleavage* brukes for å se på hvilke rekkefølge skillelinjene kom i, hvilke som kom før og hvordan det kan ha en effekt på de senere skillelinjene.

Figur 5: Visualisering av rekkefølgen av etableringen av skillelinjene

Av de fire skillelinjene som har blitt presentert er den territorielle sentrum-periferiskillelinjen som kom først. Dette er en skillelinje som har lenge eksistert i norsk offentlighet, hvor hele hovedprinsippet er at periferien uttrykker motmakt mot sentrum, som prøver å uttrykke makt over periferien. I denne studien har det kommet fram gjennom utsagn fra respondentene som oppfatter slik motmakt fra de lokale utbyggingskommunene. Selv om konteksten om vindkraft er relativt ny spiller det inn i en allerede eksisterende maktdynamikk mellom makt som er sentralisert i Oslo og motmakt uttrykt fra periferien langt unna hovedstaden.

Deretter, slik som det er visualisert i Figur x. kom skillelinjen mellom det globale og det lokale. Dette er også en sentrum-periferiskillelinje som ligner mye på den forrige, men grunnen til at dette er en egen skillelinje er fordi sentrum har blitt flyttet over på det internasjonale planet. Den splitter seg ut fra den originale sentrum-periferiskillelinjen ettersom at maktsentrumet befinner seg hos internasjonale organisasjoner og avtaler, noe som gjør at det blir større avstand mellom periferien og sentrum. Sentrum ble flyttet når Norge forpliktet seg til å slike internasjonale avtaler, og for vindkraft betyr dette at myndighetene har forpliktet seg til kutt i forurensning og økt produksjon av fornybar energi.

Den tredje skillelinjen i rekkefølgen er mellom aktørene og motstanderne. Denne konflikten oppstår på grunn av at vindkraftutbyggingen har blitt mer intens de siste årene, og bruken av sosiale medier som et verktøy har vært vesentlig for denne skillelinjen. Motstanderne av vindkraftutbyggingen bruker sosiale medier for ikke bare å fremme meningene sine, men og for å gjøre at de meningene blir tydeligere formidlet. Det er gjennom denne formidlingsdelen at skillelinjen trer frem siden meningsmotstanderne utfordrer aktørene, slik som respondentene har pekt på.

Den nyeste skillelinjen blir konflikten mellom aktørene, og den startet ved etableringen av Motvind. Selv om det tidligere var konflikt mellom aktørene var det ikke før en utsideaktør kom på banen at konflikten ble en skillelinje. Denne skillelinjen bryter ut av den forrige skillelinjen ettersom at mye av konflikten er den samme, men forholdet og nivået i konflikten endres. Maktdynamikken blir annerledes når det er en egen aktør som taler vindkraftmotstandernes sak.

Det neste punktet *Hierarchy of cleavage* handler om forholdet mellom skillelinjene, og hvilke skillelinjer som er dominerende og hvilke som er sekundære. Dette bedømmes av intensiteten og lengden på skillelinjen. De to første skillelinjene presentert i Figur 5 er de som har eksistert lengst. Lengden på skillelinjene er faktoren som gjør at de har vært bidragsytende for konflikten, men de er ikke spesielt intense. Som respondentene har forklart har forholdet mellom sentrum og periferien vært tydelig med inntrykket fra lokalbefolkningen at de blir overkjørt av myndighetene. Samtidig er ikke de to skillelinjene spesielt intense, for i synet på vindkraft danner de mye av grunnlaget for konflikten, men det er ikke de som tilspisser debatten. Det er det de to siste skillelinjene gjør. Skillelinjen mellom aktørene og motstanderne har ikke vært spesielt lenge, siden det som utløste konflikten var bruken av og organiseringen gjennom sosiale medier for motstanderne. Selv om lengden på denne skillelinjen ikke har vært så lenge har intensiteten vært sterk. Som respondentene har påpekt har vindkraftdebatten som har utfoldet seg på sosiale medier vært spesielt intens, til en slik grad at enkelte aktører som WWF ikke lenger tar del i debatten. Skillelinjekonflikten mellom aktørene er den som kan regnes som mest intens, selv om den er den korteste i lengde. Ved etableringen av Motvind fikk konflikten en annen dimensjon, ved at de hardeste meningsmotstanderne fikk en aktør som kunne tale deres sak. Det har gjort debatten om vindkraftutbygging, og motstanden mot utbyggingene, mer intens, slik som empirien viser ved flere tilfeller at Motvind bruker aksjonistiske taktikker for å stanse vindkraftutbyggingene. Hierarkiet blant skillelinjene følger den samme kronologiske rekken som Figur x. viser ved at den nyeste skillelinjen er den mest intense, og sitter dermed som den mest dominante skillelinjen.

Det siste kriteriet til Kuhnle og Urwin er det om *Cross-cutting of cleavages*. Dette kriteriet handler om å se på hvilke skillelinjer som kolliderer og sammenfaller, noe som gjør at de forsterker hverandre, og hvilke skillelinjer som kolliderer med hverandre og skaper da mer konflikt. Den territorielle skillelinjen og skillelinjen mellom globalt versus lokalt kolliderer og forsterker hverandre siden de har mye av den samme utgangspunktet, og forskjellen er at den andre skillelinjen har sentrum på et globalt plan, og ikke på et nasjonalt plan. Disse to skillelinjene overlapper, noe som skaper en forsterket effekt. Respondentene påpeker dette gjennom argumentene de har hørt om at Norge ikke må selge strøm til utlandet. De to resterende skillelinjene kolliderer med hverandre også, ettersom at det som skiller dem er at Motvind er en aktør som står på motstandernes side i den ene skillelinjen. Det som er interessant med dette kriteriet er at de to skillelinjegrupperingene krysser hverandre, og det er i dette krysningepunktet at det er mulig å se vindkraftmotstanden. Hver av skillelinjene forklarer hver for seg enkelte sider ved konfliktene, men ved å se på de som et samlet bilde er

det mulig å se hvorfor vindkraftmotstanden er krevende å håndtere. Dette er et perspektiv på vindkraftmotstanden, men kriteriene som Kuhnle og Urwin bruker forklarer ikke alle faktorene ved skillelinjene. De går igjennom forholdet mellom skillelinjene, men beskriver lite om skillelinjene i seg selv. Derfor er det også nødvendig å gå igjennom hva som er de ulike skillelinjenes *critical juncture*.

Critical junctures:

Critical juncture regnes som den hendelsen eller prosessen som skaper en skillelinje. For den første sentrum-periferiskillelinjen, med den territorielle dimensjonen mellom lokalt og nasjonalt nivå, var startpunktet egentlig for lenge siden. Sentralt for sentrum-periferiskillelinjene er at bygger på en historisk kontekst. I nasjonsbyggingen til Rokkan var konflikten mellom sentrum og periferien en av byggesteinene for nasjonalstaten, og denne konflikten har vedvart siden den tid (Rokkan 1987). Selv om konteksten endrer seg er den sentrale maktdynamikken mellom makten til sentrum og motmakten til periferien en av byggesteinene i moderne samfunn, og slik er det og for vindkraftutbygging i Norge. Det var en prosess, og det var det også for den andre skillelinjen i Figur 5 Det er ikke nødvendigvis et tydelig tidspunkt for når norske myndigheter forpliktet staten til internasjonale klimamål. Det har skjedd gjennom flere avtaler og reguleringer, noen med sterke effekt enn andre, både symbolsk og fungerende. Parisavtalen fra 2015 regnes om en av de tydeligere forpliktende avtalene som Norge følger, men det er ikke den eneste. Derfor ble skillelinjen mellom lokale og globale forhold etablert gjennom en prosess som dro sentrum vekk fra det nasjonale nivået og over på det internasjonale.

For sentrum-periferiskillelinjene mellom aktørene og motstanderne, og blant aktørene selv er deres *critical juncture* noe klarere. For skillelinjen mellom aktørene og motstanderne var det bruken av sosiale medier som etablerte skillelinjen, som betyr at det var startpunktet. Likevel er det en prosess, for det er ikke en konkret hendelse som skapte skillelinjen. Det var oppbyggingen over tid på sosiale medier, og bruken av det som verktøy av mange meningsmotstandere samt opparbeidingen av organiserte grupper som dro debatten over på slike digitale plattformer. I motsetning til de tre tidligere skillelinjene har skillelinjen mellom aktørene en klarere *critical juncture*, som var ved etableringen av Motvind. Ved at Motvind ble en aktør var det en tydelig endring i konflikten blant aktørene, siden det kom noen på yttersiden av konflikten for å tale de absolutte motstandernes sak. Tidligere var det uenigheter blant aktørene, men de hadde alle likevel samme forståelse om vindkraft og hvorfor det ble bygd ut. Ved introduksjonen av Motvind ble den dynamikken endret. Siden

Motvind er motstander av all form for vindkraft så utfordrer organisasjonen alle de andre aktørene på feltet. De uttrykker motmakt mot de som allerede har makt. *Critical junctures* er et begrep som går godt over i den neste delen fordi det er det som skiller mellom latente og manifeste skillelinjer.

Latente og manifeste skillelinjer:

Det sentrale spørsmålet når det gjelder latente og manifeste skillelinjer er hva er det som manifesterer en skillelinje? Introduksjoner av aktører som skiller mellom latente og manifeste skillelinjer (Aarebort og Evjen 2014). Latente skillelinjer er konflikter som eksisterer i samfunn til enhver tid, men det er gjennom introduksjonen av aktører som taler de ulike sidene sine saker at skillelinjene trer frem. De to første skillelinjene i Figur x. eksisterer allerede som manifeste skillelinjer. De har ligget til grunn for hele konflikten, og er til stede ellers i samfunnet.

Det som er unikt for vindkraftmotstanden er konflikten mellom aktørene og motstanderne, og konflikten blant aktørene. Det som er spesielt med skillelinjen mellom aktørene og motstanderne er at det er kun aktører på den ene siden av konflikten. Vindkraftmotstanderne bruker sosiale medier som en plattform for å organisere seg på, og de grupperingene de har laget utgjør jo samme funksjonen som det en aktør ville gjort. Denne formen for desentralisert organisering er ganske unik. Ved å se på sosiale medier som et system er det mulig argumentere for at skillelinjen er manifestert, ettersom at Rokkan bruker eksempelet med etableringen det demokratiske partisystemet som tillot at politiske skillelinjer kunne manifesteres. Det var i det partisystemet at aktørene kunne komme til i form av politiske partier, men selve systemet hvor konflikten kunne utspille seg var like viktig. Her er det mulig å dra en sammenligning til organiseringen gjennom sosiale medier, at sosiale medier som en plattform har samme funksjonen som et demokratisk partisystem. At plattformen for diskusjon tillot etableringen av aktører, og aktørene organiserte seg gjennom denne plattformen. De ulike grupperingene på sosiale medier kan dermed sees på som aktører, og det gjør igjen at konflikten mellom aktører og motstandere blir manifestert.

Motstandsaktørene blir dermed en form for desentralisert gruppering, og det er det som skiller den skillelinjen fra den fjerde skillelinjen i Figur 5. Det er fordi etableringen av Motvind som aktør var et tydelig eksempel på aktøretableringen som stilles som et krav for at en skillelinje skal kunne manifestere seg. Motvind representerer en sentralisert motstandsorganisering, og det gjør at dynamikken blant studiens aktører endres.

Skillelinjer på tvers av nivå

Hvilke skillelinjer påvirker vindkraftmotstanden på et lokalt nivå?

De skillelinjene som påvirker vindkraftmotstand på et lokalt nivå er skillelinje sentrum-periferi, globalt versus lokalt, og aktører versus motstandere skillelinjene. Den territorielle sentrum-periferiskillelinjen har en fordi det representerer konflikten mellom den lokale periferien hvor utbyggingene skjer, og det politiske sentrum som er Oslo. Den andre skillelinjen har en effekt på vindkraftmotstanden på lokalt nivå fordi det er de lokale ulempene ved utbyggingen av vindkraft som står i konflikt med de globale fordelene ved vindkraften. Skillelinjen om konflikten mellom vindkraftmotstanderne og aktørene har en effekt, fordi det er motstandere som har organisert seg lokalt som utfordrer de nasjonale aktørene. Det som er likt for alle skillelinjene her er måten de lokale motstanderne er i konflikt med nasjonale og internasjonale aktører, og organiserer denne motstanden gjennom sosiale medier.

Hvilke skillelinjer påvirker vindkraftmotstanden på et nasjonalt nivå?

På dette spørsmålet har alle skillelinjene en effekt. Det er på nasjonalt nivå at sentrum befinner seg for den territorielle skillelinjen og for skillelinjen mellom aktørene og motstanderne. Sentrum er der hvor makten er samlet, og at aktørene sitter i den posisjonen de har gjort at de har den makten. De blir utfordrer av meningsmotstanderne som uttrykker motmakt, men de får også den motmakten fra Motvind, så samlet sett får aktørene uttrykt motmakt fra to fronter, fra en sentralisert og en desentralisert enhet. Skillelinjen mellom det globale og det lokale går igjennom det nasjonale nivået og bidrar til å dra den konflikten inn i de andre skillelinjene. Argumentene som blir brukt mot globale forhold blir for eksempel uttrykt på det nasjonale nivået i diskusjonene på sosiale medier.

Hvilke skillelinjer påvirker vindkraftmotstanden på et internasjonalt nivå?

På det er internasjonale nivået er det kunne den andre og den tredje skillelinjen som har en effekt. Skillelinjen mellom det globale og det lokale er ganske tydelig på hvordan de globale fordelene ved vindkraft blir møtt med motmakt fra lokale forhold. Skillelinjen mellom motstanderne og aktørene er relevante her fordi meningsmotstanderne av vindkraft bruker argumenter som uttrykker skepsis eller kritikk for vindkraftens internasjonale dimensjoner. Slike argumenter er blant annet kritikk til utenlandsk eierskap og at Norge ikke bør selge strøm til utlandet.

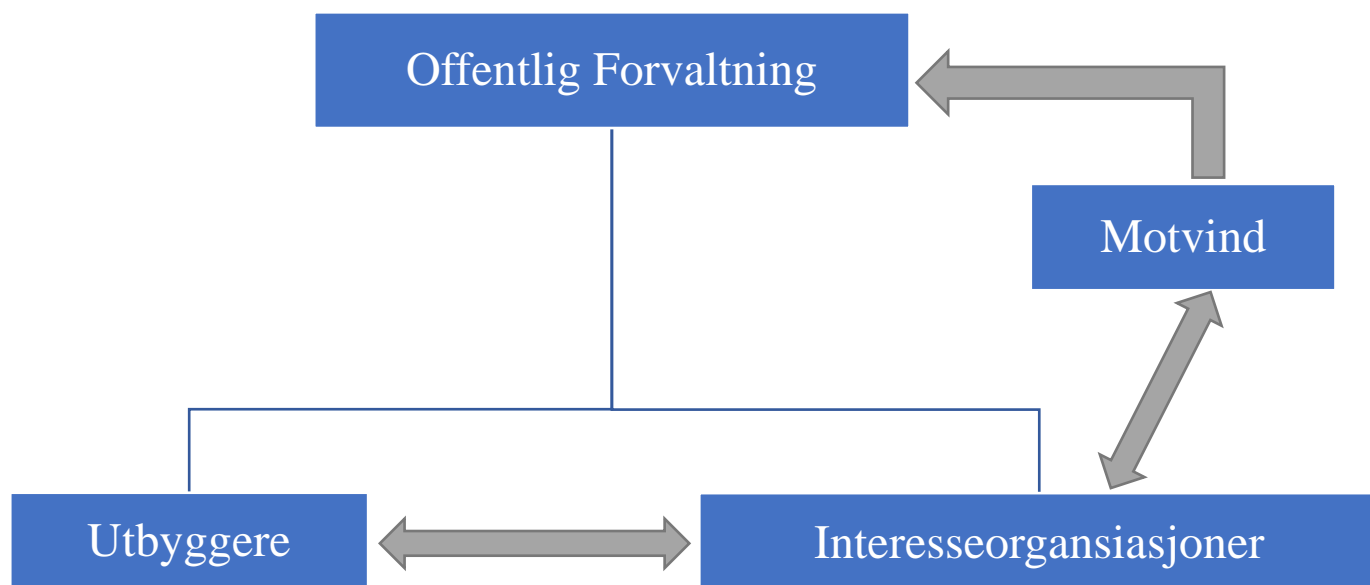
Ved å bruke teorien om politiske skillelinjer, og operasjonalisere skillelinjene etter de kriteriene som studien har brukt, skaper det er bilde av vindkraftmotstanden som et komplekst politisk fenomen som har flere kolliderende og kryssende skillelinjer. Skillelinjene peker på flere konflikter som krysser hverandre, og det er i dette krysningspunktet av vindkraftmotstanden har blitt et slikt intenst fenomen. Ved å bruke teorien om gjenstridige problemer kan flere av problematikkene til motstanden komme til syne.

6.2.2 Gjenstridige problemer

Hva er «wickednes» i vindkraftkonflikten? Dette er et godt utgangspunkt for å analysere det empiriske materialet opp mot teorien om gjenstridige problemer. Denne teorien skal prøve å forklare hvorfor vindkraft har blitt et så vanskelig problem i seg selv, og hva som gjør problematikken så krevende. Dette kommer til å gjøres ved å følge kriteriene satt av Neby og Zannakis om kompleksitet, divergens, fragmentering og usikkerhet (2020). Først ut er kompleksitet, som går igjennom antallet og typer aktører, og sammenkoblingen mellom dem.

Kompleksitet

Som presentert i tabell 2. ser denne masteroppgaven på tre ulike grupperinger av aktører: Utbyggere, Interesseorganisasjoner og Offentlig Forvaltning. Det tabellen ikke viser er sammenkoblingen mellom aktørgrupperingene. Det er her Figur 6. kommer inn. Figuren viser forholdet mellom aktørgrupperingene, både hvordan arbeidet deres er strukturert, men og hvor de utfordrer hverandre.

Figur 6: Det strukturelle forholdet mellom aktørgrupperingene

Det figur 6. viser er delt opp i to deler. Først er det selve organiseringsmønsteret mellom de tre aktørgrupperingene. Utbyggere og Interesseorganisasjoner jobbet opp mot de offentlige myndighetene, slik som respondentene har forklart. Det er ulikt blant respondentgrupperingene hvordan de gjør det, men utbyggere jobber opp mot forvaltningen for å få konsesjoner mens interesseorganisasjoner gir faglige råd til forvaltningsorgan som NVE. De jobber innenfor det etablerte systemet for å kunne utøve makt. Den andre delen av figuren er konfliktdimensjonene mellom aktørene. Dette representeres gjennom de ulike pilene. Først og fremst er det konflikt mellom aktørgrupperingene utbyggere og interesseorganisasjoner. Her utfordrer aktørene hverandre og diskuterer hvordan vindkraft bør bygges ut, noe som støtter seg på den politiske skillelinjen om konflikt mellom aktørene. Som en utsidefaktor står Motvind og uttrykker press mot det etablerte systemet. De uttrykker press mot de andre interesseorganisasjonene, noe som igjen støtter seg på skillelinjen mellom aktørene, samt de uttrykker press mot myndighetene for å få stoppet utbyggingene. Graden av kompleksitet blir større ettersom at Motvind står på utsiden og legger press på den eksisterende aktørstruktureringen. Der hvor det allerede eksisterte noe konflikt mellom aktørgrupperingene har det blitt mer komplisert og intenst etter at Motvind ble involvert. Ettersom at konflikten mellom aktørene har begynt å gå utenfor de satte rammene er det tydelig at kompleksiteten til vindkraftproblematikken har blitt større.

Divergens

Divergens på sin side handler om hvordan det kan være strid i meninger og mandat blant aktørene. Her er et tydelig eksempel de motstridene meningene mellom utbyggerne og interesseorganisasjonene. Begge grupperingene ser på vindkraft som et klimafremmende tiltak, noe som er godt for miljøet. De er uenige i hvordan det bygges i dag og hvilke konsekvenser som skal aksepteres. Likevel så opererer de i et system som tillater dem å ha uenigheter blant seg, som vist i Figur 4. De har ulike mandater, grunnet deres ulike grupperinger, men det er spesielt Motvind sitt mandat som kommer i konflikt med de andre aktørene. Deres mandat er å være totalt imot all vindkraftutbygging, noe som bryter med konsensusen fra de andre interesseorganisasjonene at vindkraft i seg selv er bra, men utførelsen er dårlig. Denne striden blant innad i en aktørgruppe skaper divergens.

Aktørene fra den offentlige forvaltningen har også ulike rasjonale blant seg. På lokalt nivå er det ordførere som ønsker både at det skal bygges ut mer vindkraft, sånn som på Smøla, og det er ordførere som signerte ordføreroppropet for å be myndighetene om å stanse utbyggingene, slik det ble beskrevet i masteroppgavens kontekstuelle kapittel. Her er det uenigheter på det

lokale nivået, men disse uenighetene strekker seg på tvers av nivåene også. De nasjonale myndighetene med regjeringen og NVE ønsker vindkraftbygging, noe som gjør at de får motstand fra en del ordførere på lokalt nivå. Dette viser at det også er en økende divergens hos aktørgrupperingen for offentlig forvaltning. Det er kun hos utbyggerne at det virker som at det ikke er noen økende form for divergens, de er ganske samkjørte i meninger, rasjonale og mandat. Det at vindkraftmotstanden gjør at det blir økt divergens internt hos to av tre aktørgrupperinger viser at vindkraft har blitt et problem med økende «wickedness». At vindkraft har blitt et mer komplekst problem, og skaper divergens i aktørgrupperingene, gjør at politikkhåndteringen av temaet blir vanskeligere.

Fragmentering

Fragmentering blir skapt når forholdet de ulike aktørene har til temaet blir mer krevende og ansvarsfordelingen de har mellom seg blir mindre tydelig. Det dette kriteriet er ment for å vise er hvordan landskapet som aktørene befinner seg i, altså hvordan de forholdet seg til hverandre og temaet de jobber med, blir utydelig. Konfliktene i systemet, som presentert i Figur 6, skaper fragmentering. Selv systemet aktørene opererer i er en del av landskapet til temaet, men det inkluderer også utsidefaktorer slik som Motvind. Mye av fragmenteringen kan skyldes på at aktørene snakker «forskjellige språk», deres meninger og mandater gjør at de effektivt snakker over hodene på hverandre. Innad i det etablerte systemet kommer dette tydeligst frem i konflikten mellom utbyggere og interesseorganisasjonene. Som vist med uttalelsene fra respondentene i delkapittelet 5.3.1 *Konflikt mellom aktørene* har mye av konflikten mellom grupperingene å gjøre med aktørenes ulike syn på vindkraftutbyggingene og hvilke faktorer ved de som skal legges vekt på. Noen av utsagnene deres forteller om to helt ulike sider ved samme faktuelle hendelse, de er ikke helt enige om faktaene ved diskusjonen. Samtidig viser empirien at de har en felles virkelighetsforståelse, men fragmenteringen blir større med Motvind i bildet. Deres virkelighetsforståelse er helt annerledes fra de andre aktørene, for de mener at vindkraft i seg selv ikke er noe godt tiltak. Landskapet blir utydeligere og vanskeligere å navigere i når en aktør som Motvind utfordrer alle de andre aktørene. Motvind bryter også med ansvarsfordelingen blant aktørene. Systemet i Figur 6 var satt opp av en grunn, det var aktørene som tok ansvar i å arbeide sammen for å få frem den beste løsningen for vindkraftutbyggingene. Likevel kommer Motvind som en utsideaktør og utfordrer hele systemet, både med sine meninger, men og gjennom taktikkene de bruker. Ved å aksjonere mot utbyggingene opererer de utenfor det satte systemet, og det skaper fragmentering blant aktørene.

Usikkerhet

Usikkerhet kommer av at det eksisterer varierende krav til aktører og beslutningstagere, og innflytelse fra utsidefaktorer. Utbyggere for eksempel har andre krav enn det interesseorganisasjonene har, noe som gir mening ettersom at mandatene deres er forskjellige. I systemet som vist i Figur 6. er mandatene til grupperingene satt i et system som tillater at grupperingene har ulike krav. Det som øker usikkerheten er når Motvind, som en utsideaktør, stiller andre krav enn det de andre aktørene gjør. Der Motvind, og andre vindkraftmotstandere, krever at vindkraftutbyggingene stanses eller i enkelttilfeller rives, er det helt andre krav enn det de andre interesseorganisasjonene har. Siden utbyggerne, interesseorganisasjonene og myndighetene er enige i at vindkraft er et bra tiltak i seg selv, så skaper det usikkerhet når Motvind argumenterer for det motsatte. Når det gjelder innflytelse fra utsidefaktorer er bruken av sosiale medier et godt eksempel. Måten bruken av sosiale medier har endret hvordan debatten rundt vindkraftutbyggingen utfolder seg. Som respondentene fra Naturvernforbundet og DNT forklarte har sosiale medier som en arena for debatt gjort vindkraftsaken mer krevende, ettersom at de etablerte debattformene og normene rundt de har blitt skjøvet til side. Dette bidrar til å skape mer usikkerhet rundt vindkraft, og hvordan vindkraftmotstand bør uttrykkes.

Spørsmålene om gjenstridighet basert på nivå

Hva er det som gjør vindkraft gjenstridig sett fra det lokale nivået?

Det som gjør vindkraften gjenstridig på det lokale nivået er at konflikten mellom natur og klima spiller seg ut på dette nivået. Interessene til klimaet og naturen kolliderer ved de konkrete utbyggingene, for klimatiltaket som vindkraft skader naturen den blir bygd i. Klimatiltaket blir mer komplekst på grunn av det. Motstanden ved de lokale utbyggingene gjør det mer gjenstridig å bygge ut vindkraften. Når vindkraftaksjonister prøver å stoppe utbyggingene ved å blokkere veien til turbinene, og må derfor bli fjernet av politiet (Korsnes og Stenberg 2020), øker det usikkerheten og fragmenteringen ved utbyggingene. Når den lokale forankringen ved de spesifikke utbyggingene blir utfordret gjør det vindkraften mer gjenstridig som klimatiltak.

Hva er det som gjør vindkraft gjenstridig sett fra det nasjonale nivået?

På det nasjonale nivået blir vindkraften mer gjenstridig av konflikten mellom aktørene og Motvind. Ved at Motvind utfordrer hele aktørsystemet skaper det konflikt og spiller opp til en fragmentering av feltet. Det blir vanskeligere for aktørene som allerede har tydelige roller å

orientere seg når dynamikken endres med Motvind sin inntreden. Den absolutte motstanden som Motvind representerer, gjør vindkraften mer komplisert og øker divergensen til tiltaket. Når muligheten for å nå kompromisser forsvinner øker det gjenstridigheten til vindkraften, og bruken av sosiale medier fører inn i dette. Ved at aktørene opplever en mer krevende debatt på sosiale medier bidrar det også til fragmenteringen på feltet.

Hva er det som gjør vindkraft gjenstridig sett fra det internasjonale nivået?

På det nasjonale nivået er det spennet mellom de globale fordelene og de lokale ulempene som skaper gjenstridighet. Vindkraft blir et mer komplekst problem når de globale fordelene veier mindre enn de lokale ulempene. Godene er ikke like tydelige som det ulempene er, i tillegg til at godene er ikke synlige på samme måte som ulempene med vindkraften er. De internasjonale forpliktelsene som Norge er knyttet til skaper også kompleksitet, for det gjør at myndighetene må gjennomføre klimatiltak selv når det blir møtt med motstand.

6.2.3 Institusjonell Teori

Formålet med å bruke institusjonell teori i denne masteroppgaven er å prøve å forklare aktørenes rasjonale og verdier, som kan bidra til å forstå deres roller i vindkraftmotstanden. Denne masteroppgaven bruker Scott sine tre perspektiver for å forstå aktørene: det regulative, normative og kulturelt-kognitive perspektivet (2014).

Det regulative perspektivet

Scott sitt regulative perspektiv fokuserer på å bruke regler innad i institusjoner for å danne meninger, og at det er gevinster for de som jobber i institusjonene å følge de satte reglene. Sett ifra studiens perspektiv er det lite som tyder på at aktørene bruker det regulative perspektivet mye. Innad i organisasjonene er det lite som tyder på at regler blir brukt til å forme meninger, empirien finner ikke noe eksempel på at autoritet blir brukt til å fastsette meninger innad hos aktørene. Likevel er det interessant at kriteriene til dette perspektivet passer til systemet mellom aktørgrupperingene, som vist i Figur 6. Her har myndighetene skapt noen regler som de ulike aktørene i aktørgrupperingene er ganget med å følge, ettersom at det tillater dem å påvirke prosessen med vindkraftutbygging. Det er med på å forme en felles mening blant aktørgrupperingene som at vindkraft er et godt klimatiltak. Det beste eksempelet på dette er at kritiske aktører som DNT og Naturvernforbundet føler behovet for å understreke at de ikke er imot all vindkraft, de er heller kritiske til prosessen for utbyggingen. Systemet som knytter aktørgrupperingene og myndighetene sammen setter noen spilleregler som tillater den offentlige forvaltningen å bruke autoriteten sin som landets myndigheter til å

få støtte fra de aktørene de må forholde seg til. Reglene som kommer med dette systemet er givende for alle de involverte partene, de tjener alle på å samarbeide. Motvind sin posisjon i dette systemet er interessant, for de følger ikke de eksisterende spillereglene. Det regulative perspektivet viser at systemet i Figur 6. har egne regler, og at Motvind sin posisjon i systemet er flytende. Motvind skaper konflikt innad i systemet, og dermed utfordrer de reglene. Det er de fastsatte spillereglene som gjør at systemet eksisterer, for alle de involverte partene har sagt seg enige i dem. Motvind sin tilstedeværelse endrer på hele dynamikken, og de forsøker å endre på systemet for å stoppe vindkraftutbyggingene.

Det normative perspektivet

Det normative perspektivet på sin side ser på hvordan verdier og normer brukes for å danne meninger. Det sentrale spørsmålet for dette perspektivet er ikke hvordan kan dette gange medlemmene i institusjonen, men hva som er det riktige å gjøre? For interesseorganisasjonene så er svare på dette spørsmålet å ta vare på naturen. Deres grunnleggende verdi, er å tale på naturens vegne. De velger å fokusere på naturens viktighet og dets egenverdi, og dette gjør at de som aktører er imot vindkraftutbyggingen slik den blir gjort i dag. Utbyggerne på sin side har to grunnleggende verdier, det er å bygge vindkraft for å produsere grønn energi, og det er å tjene penger underveis. De to verdiene er forenlige og avhengig av hverandre i utbyggernes øyne, ettersom at de ikke kommer til å ha ressursene til å bygge vindkraftverkene uten at de er lønnsomme å etablere. For å kunne nå målet om å produsere mer klimavennlig energi er det behov for å få en profitt, ellers vil det ikke være gunstig for dem å bygge ut. Motvind har som en verdi å være imot all form for vindkraft, uansett hvor det måtte være eller hvordan det ble bygd. Det er denne motsetningen som setter dem i en egen gruppe, vekk fra de andre interesseorganisasjonene. Denne uenigheten om egenverdien til vindkraft står sentralt i konflikten mellom aktørene, og det er hvorfor Motvind ikke kan kategoriseres som en interesseorganisasjon. De står på utsiden av systemet og legger press på de andre aktørene.

Når det gjelder normer er det to ting som er sentralt, men det er ikke normene internt hos aktørene. Det er normene som eksisterer mellom aktørene. Først og fremst så bryter Motvind med de eksisterende normene. De bryter med reglene til aktørsystemet som vist tidligere, men de bryter også med normene som handler om hvordan aktørene samhandler med hverandre, og vindkraftmotstanden. Ved å bruke aksjonistiske taktikker har Motvind brukt handlinger som de andre aktørene ikke ønsker å bruke, og de blir kritisert for det. Der hvor normene mellom de andre aktørene har vært å bruke kommunikasjon opp mot myndighetene og leserinnlegg i aviser har handlingsmønsteret til Motvind satt press på de normene. Det

Side 89 av 126

andre punktet er hvordan sosiale medier også er med på å bryte de eksisterende normene. Ved at debatten om vindkraftutbygging spiller seg ut på sosiale medier gjør at aktørene må forholde seg til en annen kommunikasjonsfalte enn det de er vant til. Dette har resultert i, som respondentene har påpekt, en mer intens debatt og hvor aktører som WWF ikke lenger har muligheten til å bidra i debatten. Bruken av sosiale medier har vært problematisk for måten aktørene har kunnet diskutere med meningsmotstandere, for debatten har sklidd vekk fra de faglige argumenter og over til mye sterkere kritikk av vindkraftutbyggingene.

Det kulturelt-kognitive perspektivet

Fra det kulturelt-kognitive perspektivet kan institusjoner danne egne kulturelle identiteter ved å skape en felles virkelighetsoppfattelse. Det beste eksempelet på at dette perspektivet gjelder studiens aktører er at Motvind har skapt en identitet om å være motstandere av all vindkraft. Identiteten til Motvind er å utelukkende å være motstander av vindkraftutbygging, uavhengig av hvilken argumentasjon som er viktigst for medlemmene, enten det måtte være naturen det bygges ut, hvem som er eierne eller at de ikke ønsker å få bygd vindmøller i sine lokalsamfunn. Det skapes en felles forståelse at det å være motstander er det som er viktig, ikke nødvendigvis argumentasjonen for motstanden. Virkelighetsoppfatningen blir at all vindkraft er ille, og det å være motstander av all vindkraft er like greit. DNT og Naturvernforbundet har både andre identiteter, men også andre måter å fremme det på. Som medlemsdemokratier skapes meningene til organisasjonene gjennom hva medlemmene selv mener. Som respondenten fra DNT påpekte er det lokalforeningene deres som bestemmer om de er for eller imot vindkraft i et gitt område og at det er gjennom landsmøtet at deres felles standpunkter blir presentert. Naturvernforbundet har lignende systemer, hvor det også er deres lokalforeninger som uttaler seg om de er for eller imot vindkraft i deres område. Ved å basere seg på et slik medlemssystem er det rom for flere ulike meninger i interesseorganisasjonene, noe som er reflektert i deres uttalelser om gode av vindkraft og deres kritikk av den. Deres kulturelle identitet er knyttet til medlemsdemokratiene, men og for å tale på vegne av naturen. Aktører som mener at naturens egenverdi er viktigere enn vindkraftens energi bygger dette opp i organisasjonene, for det er deres rolle å tale på naturens vegne.

Scott sine ulike perspektiver kan forklare ulike sider ved aktørene, og noen av perspektivene har mer å si på enkelte aktører enn andre. Det regulativet perspektivet på sin side forklare lite om de ulike aktørene sine holdninger, mens de to andre perspektivene hadde mer å si. Verdier og identiteter er styrende for aktørene, for meningene deres spirer ut ifra dem. Ved å ha gått

igjennom aktørenes ståsteder med perspektivene til Scott er det nå mulig å svare på spørsmålene presentert av teorien i tabell 1a.

Aktørenes rasjonale basert på nivå

Hva er rasjonale til aktører på det lokale nivået?

På lokalt nivå så er rasjonale til utbyggerne å bygge ut fornybar energi. Ettersom at de har en verdi om at den fornybare energien som kommer av vindkraft er et viktig gode, og at det er deres oppgave å bygge vindkraftinstallasjonene. Det er deres jobb å bygge det ut, og rasjonale deres blir at de gjør det for å kjempe for klimaet og at dette er deres måte i å bidra til å gjøre samfunnet mer klimavennlig. For interesseorganisasjonene er rasjonale deres at det er lokalforeningene deres som skal diktere om de er for eller imot vindkraftutbyggingene på lokalt plan. Å være medlemsdemokratier bidrar til en identitet om at ikke alle beslutningene skal tas av hovedkontoret i Oslo, men at de lokale foreningene skal ha makt til å bestemme på lokalt plan. Her er det likhetstrekk til sentrum-periferiskillelinjen, men sentrum er mer imøtekommende for periferien. For Motvind er rasjonale på lokalt nivå å være en total motstander av vindkraft, og prøve å stoppe allerede pågående utbygginger. Taktikkene aktøren bruker viser hvor villige de er på å stoppe utbyggingene, og de har skapt en identitet på å være motstandere av vindkraft, uansett omstendighetene.

Hva er rasjonale til aktører på det nasjonale nivået?

Rasjonale til aktørene på det nasjonale nivået sentrerer rundt konflikten mellom aktørene. Interesseorganisasjonene ser det som sagt som sin rolle å tale naturen sak, noe som konstituerer store deler av deres rasjonale for å delta i vindkraftdiskusjonen på nasjonalt nivå. For meningsmotstanderne, og Motvind, er rasjonale fortsatt det samme som på det lokale nivået, men her blir motstanden rettet mot de andre aktørene istedenfor på de konkrete utbyggingene. Når diskusjonen og debatten om vindkraftutbyggingen er på det nasjonale nivået også endrer det rasjonale til noen av aktørene involverte. For utbyggerne er ikke deltagelsen på det nasjonale nivået like viktig ettersom at de skal jobbe med de konkrete utbyggingene, men for interesseorganisasjonene som har uttrykket seg kritisk til utbyggingene er det å delta i debatten en del av mandatet deres. Det samme kan sies for Motvind, når de kanalisere den absolutte motstanden inn i et sentralt handlingsmønster så tar de på seg rollen for å tale motstanderens sak i den nasjonale debatten. Dette er lignende rasjonale til interesseorganisasjonene som har som mandat å tale naturen sak.

Hva er rasjonale til aktører på det internasjonale nivået?

På det internasjonale nivået er aktørenes rasjonale noe annerledes. Dette er fordi aktørene som denne studien ser på arbeider ikke på et internasjonalt nivå, men de har meninger om vindkraft i et internasjonalt perspektiv som er viktig for deres overordnede rasjonale. For utbyggerne er det viktig å kunne selge fornybar energi til Europa, ettersom at det er et tydelig behov for mer fornybar energi på kontinentet for å håndtere klimakrisen. Dette er en viktig argumentasjon for aktørene, men for vindkraft motstanderne har det kommet andre argumentasjoner. De har uttrykt mye som taler imot vindkraftutbyggerne midt imot, nemlig at vi ikke trenger å bygge ut vindkraft for å selge strøm. Motstanderne mener at det er noe vi har mye av, og trenger dermed ikke å produsere mer. Argumenter har også kommet fram mot eierskapsmodellen av vindkraftverkene med internasjonale eiere. For utbyggerne taler slike argumenter rett imot deres rasjonale, for de ser på det som en nødvendighet å ha internasjonal kapital i utbyggingene siden det ikke ville være mulig å bygge vindkraft uten det.

6.3 Oppsummering

Hver for seg forklarer operasjonaliseringene ulike ting. Kriteriene fra de politiske skillelinjene forklarer at det eksisterer fire ulike sentrum-periferiskillelinjer som både forsterker hverandre, men som også krysser hverandre. De viser hvordan det er flere makt-motmakt dimensjoner i vindkraftmostanden, og at den politiske situasjonen rundt vindkraftutbyggingen er krevende. Kriteriene fra teoriene om gjenstridige problemer viser hvordan vindkraftmostanden gjør vindkraft som et klimatiltak mer «wicked». Ved at verdien av vindkraft i seg selv settes spørsmålsteget ved og at Motvind som en aktør utfordrer og legger press på de eksisterende aktørene, og deres system til å forholde seg til hverandre, blir vindkraftmotstanden så intens at vindkraftutbygging blir mer krevende som klimatiltak. De institusjonelle perspektivene til Scott viser verdiene og identitetene til aktørene har en påvirkningseffekt på hverandre, men og på systemet det er satt i. Perspektivene klarer å forklare hvordan Motvind som en aktør har andre verdier enn de andre interesseorganisasjonene, og hvordan deres identitet som vindkraftmotstandere er grunnleggende for deres rasjonale som aktør. Ved å ha gått igjennom dette er det nå mulig å flette de teoretiske funnene sammen, og danne et samlet bilde hvor masteroppgavens analyse kan besvare studiens problemstilling.

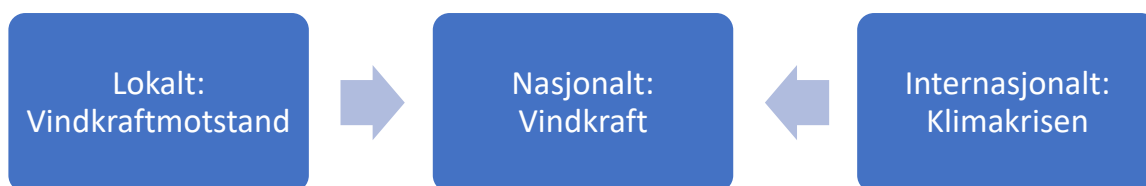
6.4 Det samlede bildet

Å se på vindkraftmotstanden som en prosess gjennom en casestudie har tillatt denne studien å gå i dybden på flere av de underliggende konfliktene og momentene i vindkraftdebatten. Forholdet mellom vindkraft og vindkraftmotstand er såpass tett knyttet sammen at det er

vanskelig å skille den ene fra den andre, samtidig er ikke helt mulig å forklare hvorfor vindkraftmotstanden har blitt så intens uten å forklare hva vindkraften i seg selv er, og hva det betyr. De teoretiske operasjonaliseringene har gjort det mulig å bryte ned vindkraftmotstanden til sine mest grunnleggende deler. Nå er det på tide å flette de sammen for å se hva teoriene kan samlet fortelle om vindkraftmotstanden. Det er gjennom denne oppbyggingen igjen at det er mulig for studien å svare på problemstillingen. Dette startes ved å se på teoriene sine relasjoner til hverandre, og hvordan de går inn på en del av de samme tematikkene fra forskjellige innfallsvinkler.

6.4.1 Teorienes relasjoner

De ulike teoriene tar forklarer hver for seg forskjellige ting: politiske skillelinjer forklarer de underliggende politiske konfliktene med vindkraften, gjenstridige problemer forklarer hvorfor vindkraft har blitt et klimatiltak som er vanskelig å forholde seg til, og institusjonell teori forklarer hvordan rasjonale, verdiene og identitetene til studiens aktører påvirker deres rolle i konflikten. Selv om teoriene har vidt ulike utgangspunkt, så har de noen sentrale momenter som går igjen, og det er disse som gjør at de kan snakke sammen og fungere i sammenheng. Først og fremst er rollen til en sentral aktør, nemlig Motvind. Motvind virker som katalysatoren som knytter teoriene sammen, ved at deres rolle har hatt en påvirkende effekt på alle teoriene. De er medvirkende i skillelinjen mellom aktørene, i fragmenteringen av aktørene og i å gi vindkraftmotstanderne en felles identitet. Det andre er måten aktørenes rolle og identitet blir utfordret av motstanderne. Motmakten uttrykket av vindkraftmotstanderne gjør det vanskeligere for aktørgrupperingene å finne løsninger på klimaproblemet. Hvordan konfliktene utspiller både langs, men og på tvers av studiens ulike nivåer.

Figur 7: Press mot vindkraftutbygging basert på nivå

Som vist i Figur 7 får vindkraft i Norge press både nedenifra og ovenfra. Fra bunnen kommer presset med vindkraftmotstanden, som trer frem på grunn av de politiske skillelinjene og rasjonalene til aktørene. Fra toppen kommer presset fra hvordan vindkraften er et globalt klimatiltak som er nødvendig for å håndtere klimakrisen. Ved å legge alle disse momentene

sammen kommer det fram at vindkraften har blitt en tydelig konflikt, men teoriene kan fortsatt forklare hvordan denne konflikten har blitt så intens. Dette kan gjøres ved å stille tre spørsmål:

- *Har vindkraft blitt en politisk skillelinje?*
- *Har vindkraft blitt et gjenstridig problem?*
- *Hvordan har vindkraft institusjonalisert seg som en konflikt?*

Ved å bruke alle teoriene samlet for å svare på disse spørsmålene kan svarene brukes for å svare på studiens problemstilling.

6.4.2 *Har vindkraft blitt en skillelinje?*

Kriteriene for de politiske skillelinjene har vist at det eksisterer fire forskjellige skillelinjer i vindkraftkonflikten, men det er først ved å slå de fire sammen at det er mulig å se på om vindkraft i seg selv har blitt en skillelinje. I krysningpunktet mellom skillelinjene er hvor vindkraftskillelinjen vil være. Hva er i så fall vindkraftens *critical juncture*? Hva var prosessen eller hendelsen som utløste manifesteringen av skillelinjen og som fikk en aktør til å komme på banen? Som vist i Figur 1. i kontekstkapittelet viser tallene til NVE at antall GWh strøm produsert i tidsperioden 2017-2020 økte fra litt under 6000 i 2017 til 13000 i 2020. Denne fordoblingen av strømproduksjonen står i sterk kontrast til de tidligere årene, for det tok 16 år å nå produksjonsnivået i 2016. Det betyr at på fire år fordoblet strømproduksjonen seg på bare en fjerdedel av tiden det tok å nå produksjonsnivået det startet ifra. Denne hyppige innstalleringen av vindkraft er skillelinjens *critical juncture*. Tallene til NVE viser at mange flere vindmøller som kom på plass kort tid, noe som korrelerer med det respondentene har forklart om at mange utbyggere begynte å bygge ut vindkraften samtidig. Prosessen var grunnen til at Motvind ble etablert som en aktør. Det er fordi den store utbyggingen av vindkraften skapte mye motstand, og i 2019 ble Motvind etablert en aktør for å tale motstandernes sak. Det manifesterte skillelinjen. Skillelinjen har en territoriell akse, ved at utbyggingene skjer i Norges geografiske periferi, mens beslutningene om hvor vindkraften bygges ut skjer i Oslo, som er landets sentrum. Dette gjør at vindkraft som en skillelinje er en sentrum-periferiskillelinje, noe som bygges opp under at sentrum-periferi er allerede en eksisterende konflikt i vindkraftutbyggingene.

Som en skillelinje kan studiens respondenter plasseres på den funksjonelle aksene, som vist i figur 3. Den funksjonelle dimensjonen står mellom økonomi på den ene siden og kultur på den andre. På den økonomiske siden av dimensjonen kan Østfold Energi og Zephyr plasseres, men på den kulturelle siden kan Naturvernforbundet og DNT plasseres. Plasseringene ligner

på plasseringene aktørgrupperingen har i Figur 2x og konflikten i dimensjonen ligner konflikten mellom grupperingene i det systemet. Dette viser hvordan de forskjellige verdiene til respondentene spiller inn i skillelinjene, og hvordan naturhensyn og profitt står på hver sin side av skalaen. Motvind står tydelig på periferien sin side og utøver motstand og motmakt både mot både sentrum og de andre aktørene. Alt dette peker på at vindkraft har blitt en skillelinje i Norge, med tydelige for og mot sider som også har territorielle og funksjonelle dimensjoner. Det at disse dimensjonene overlapper med de allerede eksisterende skillelinjene bidrar til å gjøre konflikten mer kompleks, og dermed bidrar skillelinjen til å gjøre vindkraften i seg selv til et gjenstridig problem

6.4.3 Har vindkraft blitt et gjenstridig problem?

Vindkraft er i bunn og grunn et klimatiltak. Det bygges for å kunne produsere fornybar energi, slik at det er mulig å håndtere klimaendringene. Det er et verktøy som blir brukt for å håndtere det gjenstridige problemet som er klimaendringer. Det er et problem som ikke har en klar løsning, men hvor problemet er klart og tydelig. På figuren til Alford og Head, Figur 4 ville klimakrisen havnet på y-aksens kategori om «Problem clear, solution not clear». Men hvordan fungerer dette når vindkraften, som skal virke som et tiltak mot klimaendringene, settes i tvil. Hva betyr det når vindkraft ikke lenger blir sett på som et tiltak, men som noe helt annet. Vindkraftutbyggingene, som det har blitt pekt på av studiens respondenter, krysser inn i et annet gjenstridig problem, nemlig naturmangfoldkrisen. Dette gjenstridige problemet går ut på at naturen kan ikke ødelegges på bekostning av å redde kloden. Tiltakene for å redde klima kan ikke bidra til å ødelegge naturen som har sett mye nedbygging fra før av. I krysningpunktet mellom disse to krisene finner vi vindkraften. Den er ment som et tiltak for den ene krisen, men har i Norge vært ødeleggende for naturen. Å være i dette krysningpunktet er bevis på at vindkraft fra før av er til noen grad «wicked», når det som skal hjelpe med den ene krisen er hva som er med på å forårsake den andre.

Som det ble gått igjennom i punkt 6.2.2 har vindkraftmotstanden vært problematisk å forholde seg til, for den har gjort vindkraften til et mer komplisert problem, divergensen og fragmenteringen mellom aktørene har økt, samt at det vindkraft som et klimatiltak har blitt mer usikkert. Det empiriske materialet peker også på at det er en generasjonskonflikt mellom de som støtter vindkraft og de som er imot det. Motstandere pleier å være eldre og bor i periferien, mens de som er best positive til vindkraften er unge som bor i sentrum. At denne generasjonskonflikten overlapper med den allerede eksisterende sentrum-periferiskillelinjen i vindkraftmotstanden gjør vindkraft til et enda mer komplekst problem. Bruken av sosiale

medier har vært tydelig fragmentert debattstrukturen og normene til aktørene, og divergensen blant aktørene øker grunnet at Motvind sin tilstedeværelse øker fragmenteringen. Aktørene sine roller og verdier har vært avgjørende for å gjøre vindkraften til et så «wicked» problem som det er nå. Ved å se tilbake på figur 3 kan vindkraft plasseres i den midterste ruten, under «complex problem». Dette er fordi aktørene involvert er mange, men har et felles kunnskapsgrunnlag og kan samarbeide uten at noen kan se hele bildet, noe som plasserer dem i kategorien «multiple parties, each with only some relevant knowledge». Langs y-aksen kan vindkraften settes på «problem clear, solution not clear» grunnet dets tilknytning som et klimatiltak. Ved å se på hva slags effekt Motvind har på vindkraften endres bildet. Motvind som aktør har utfordret de andre aktørene og systemet som eksisterer på feltet, noe som gjør at vindkraften flyttes et hakk lengere på x-aksen i figuren. Vindkraft blir dermed et «politically turbulent problem», noe som støttes av respondentene som peker på at Motvind har gjort vindkraft betraktelig vanskeligere. Introduksjonen av Motvind gjør at vindkraft manifesteres som en skillelinje, og ved denne manifesteringen har vindkraft blitt mer gjenstridig. Det at vindkraft har både blitt en egen politisk skillelinje og blitt mer gjenstridig på grunn av vindkraftmostanden peker på at vindkraft som en problemstilling har blitt en vedvarende konflikt i Norge.

6.4.4 Hvordan har vindkraft institusjonalisert seg som en konflikt?

Siden vindkraft har både blitt en politisk skillelinje og sitt eget gjenstridige problem, tyder det på at vindkraft er institusjonalisert som en konflikt? Ved å se bruke Scott sin teori om institusjonalisering, som beskrevet i teoridelkapittelet, på konflikten om vindkraft istedenfor på prosessen når en organisasjon blir en institusjon, vil det være mulig å se om vindkraft som en konflikt har fått et vedvarende fotfeste i samfunnet. Vindkraftkonflikten er sterkt knyttet til aktørene som engasjerer seg i konflikten, og som operasjonaliseringene har vist har vindkraftmotstandere skapt en identitet i Motvind som handler om å være konstant imot vindkraft. Identiteten som kommer fram fra det kulturelt-kognitive perspektivet kan nyttes opp om institusjonaliseringseffekten av *Increasing Objectifications*, hvor det å fremme de kulturelle meningene er ment å objektivere meningene i institusjonen. Vindkraftmotstanderne i Motvind prøver å objektivere sine meninger inn i vindkraftkonflikten, slik at konflikten handler om å kun være for eller imot. Nyansene som er viktige for interesseorganisasjonene vil forsvinne med en slikt objektivisering. *Increasing Commitments* kan også brukes ved at begge sidene i debatten øker sine forpliktelser basert på verdiene sine. Verdien om naturvern for eksempel er såpass viktig for Naturvernforbundet at de er villig til å fortsette å delta i vindkraftdebatten selv om andre aktører som WWF har droppet ut, samt at de får mye

motstand gjennom sosiale medier. Begge disse punktene tyder på at vindkraft har institusjonalisert seg som en konflikt fordi aktørene involvert har større interesse i delta i diskusjonen. Dette overlapper med beskrivelsene fra vindkraft som en egen politisk skillelinje, hvor aktørenes holdninger og handlinger har vært bidragsytende samt hvordan Motvind som etableringen som en aktør var katalysatoren for å manifestere skillelinjen. At vindkraft også er i seg selv et gjenstridig problem tyder på at vindkraft som en konflikt har institusjonalisert seg i samfunnet. Når aktørene ikke har noen klare løsninger på vindkraftmotstanden, samt introduksjonen av flere aktører med ulike mandater, forsterker det at aktørene har større interesse av å være aktive i diskusjonen. Det at vindkraft har blitt en manifestert skillelinje i seg selv er en form for institusjonaliseringen, ved at en eksiterende konflikt har fått en aktør som Motvind som drar det opp i samfunnet og kanalisierer vindkraftmotstanden. De bryter med vindkraftsystemet og de fastsatte spillereglene, og prøver gjennom denne systemkonflikten å stoppe utbyggingene. Sett samlet, har vindkraft blitt en institusjonalisert konflikt, noe som tyder på at det kommer til å vedvare etter at debattene om konkrete utbygginger forsvinner.

Kapittel 7: Drøftinger, empiriske og teoretiske implikasjoner

7.1 Svar på Problemstilling

Hvorfor har det blitt mer motstanden mot vindkraftutvikling i Norge i årene mellom 2017 og 2020?

Først og fremst er tidsperioden nødvendig å se på. Som vist i Figur 1. doblet strømproduksjonen fra vindkraften i tidsperioden 2017 til og med 2020. Denne raske økningen bidro til å skape mer motstand mot vindkraft. For den andre var introduksjonen av Motvind som en aktør avgjørende. Som teoriene har vist har Motvind vært katalysatoren til mye av vindkraftmotstanden ettersom at de kunne kanalisere misnøyen mange hadde mot vindkraften. Fra det teoretiske perspektivet var grunnene til at det ble mer motstand mot vindkraftutbyggingen i Norge fordi Motvind hadde gjort at vindkraft ble en politisk skillelinje, noe som var med på å gjøre vindkraft til et *mer* gjenstridig problem. Dette resulterte i at vindkraften institusjonaliserte seg som en konflikt i samfunnet, som har resultert i at motstanden mot vindkraften har blitt mye større. Men hva slags implikasjoner har empirien og teoriene, og er det mulig for å generalisere resultatene?

7.2 Empiriske implikasjoner

Oppfatningen av vindkraftmotstanden har påvirket hvordan vindkraften er som et klimatiltak. Det er tydelig at klima blir mindre viktig for folk, siden det er ikke noe som man ser hver dag. Vindmøllene derimot har en konstant tilstedeværelse, og er et tydelig merke i naturlandskapet. Storsamfunnets behov går utover de smalere interessene i samfunnet, noe som gjør at vindkraften spiller inn i en vekst-vern problematikk. Dette gjør at vindkraften som et klimatiltak har blitt mer gjenstridig. Samtidig har vindkraften fått en egen konfliktdimensjon med at det har manifestert seg som en skillelinje i samfunnet. Det som er interessant å se på framover er om denne skillelinjen kommer til å vedvare, for uten den blir vindkraft fort et mindre gjenstridig problem. I kapittel 2. ble det redegjort for at havvind er et felt under utvikling hvor potensialet for industriell utbygging er stort. Selv om havvind er lite utbredt i Norge i forhold til fastlandsvindkraften, har dette også blitt møtt med motstand. Det er tydelig at vindkraftmotstanden glir over i havvinden, noe som betyr at motstanden allerede blir uttrykket før utbyggingene har startet. Det kan hende at når vindkraften plasseres lengre vekke fra folk at motstanden mot den blir mindre, ettersom at det ikke er like synlig, men det er det ennå ikke mulig å vite.

Det som er interessant med motstanden er at bruken av sosiale medier som en diskusjonsplattform har gjort at folk fronter sine egne synspunkter uten å trenge å forholde seg til meningsmotstanderne sine. Sosiale medier tillater en form for desentralisert motstand hvor Facebookgrupperinger kan organisere seg rundt sine lokale utbygginger, og det kan dannes større nettverk for å uttrykke motstand nasjonalt. Det er ikke noen enkeltpersoner som «leder» disse grupperingene, det er meningsmotstandere som kollektivt samler seg for å uttrykke motstand. Dette er ikke et helt nytt fenomen, lignende har skjedd i Norge ved «bompengeopprøret» under kommune- og fylkestingsvalget i 2019. Omstendighetene var noe annerledes enn rundt vindkraftdiskusjonen, men her organiserte ulike bompengemotstandere seg i sine lokale kommuner og fylker, og stilte med valglistene. I flere store byer i Norge fikk de gjennomslag på valgdagen, spesielt i Bergen hvor de fikk 16,7% av stemmene (Svendesen, Topdahl og Bolstad 2019). Bompengeopprøret resulterte i politiske gjennomslag, og som vist med delkapittel 6.1 har vindkraftmotstanden også hatt konsekvenser. På internasjonalt nivå har Gulevester protestene i Frankrike brukt til å sammenligne med bompengeopprøret (Spets 2019). Den desentraliserte organiseringen har klart å mobilisere store medlemsmasser, og det har gitt resultater. Men de argumentene som brukes på sosiale medier kan være problematiske, for hvem er det som gis en stemme når argumentene deles på denne måten?

Det er mange veier til motstand, det er flere forskjellige former for motstand, og det eksisterer ulike grader av motstand. Interesseorganisasjonene har både andre former for motstand, ulike grunner til motstanden, og en annen grad av motstand enn det Motvind har. De eksisterer innenfor det allerede etablerte systemet for vindkraften, og brukes spillereglene som er til stede. Deres form for motstand er å jobbe opp mot myndighetene, men bruken av sosiale medier som diskusjonsplattform utfordrer dette systemet. Når innleggene på sosiale medier er krassere og sterke imot vindkraften enn det aktører som Naturvernforbundet og DNT er vant med skapes det friksjon. De som tjener på at vindkraftmotstanden blir forsterket over sosiale medier er Motvind, for det gjør at flere motstandere begynner å mene det samme. Den absolutte motstanden som Motvind representerer øker, og aktøren er tjent med at sosiale medier blir brukt som en diskusjonsplattform. De etablerte aktørene mister legitimitet i motstandernes øyne når de ikke er motstandere av all vindkraftutbygging. I Statland (2020) sin studie fant han også at legaliteten til systemet blir utfordret, og at manglende tillit sto sentralt i å påvirke motstanden. Det med manglende tillit fant Torunn Pedersen og Selsnes (2019) også, noe som bygger opp under det denne studiens empiriske materialet har funnet. Vindkraftmotstanden utfordrer både legaliteten til systemet, men og tilliten til de som styrer systemet, myndighetene, og de som deltar i systemet, aktørene. Motstanden blir en form for

Side 99 av 126

systemkritikk, men det kan også bety at vindkraften blir et «vehicle» for å utrykke systemkritikk.

Dette er fordi empirien tyder på at erfaring med vindkraft tilsier et positivt forhold til vindkraft. De kommunene som var tidlig ute i oppstartfasen av vindkraftnæringen i Norge har hatt positive erfaringer til vindkraften, så hvorfor er det da motstand? Om erfaring tilsier at vindkraft er positivt, gir det ikke mening at det er så intens motstand mot utbygginger.

Det er noe som skurrer her. Empirien peker på at det er noe mer med vindkraftmotstanden enn det som har blitt studert. For kan da vindkraftmotstanden være et skalkeskjul for å utrykke misnøye mot noe annet, og hva er det den egentlige motstanden er imot? Dette er et spørsmål som denne studien ikke har noen svar på, men ved å stille det åpner det opp for videre refleksjoner rundt motstanden. Om vindkraftmotstanden viser seg å være uttrykk for noe mer enn bare vindkraft, så kan dette passe inn i et større bilde av samfunnet nå hvor det er større skepsis til globalisering og mer politisk usikkerhet. Argumentene mot vindkraft som respondentene beskriver er av en «nasjonalistisk karakter» tyder på at det er noe mer ved argumentasjonen enn bare vindkraftmotstand. Det kan også føyes i et narrativ om større usikkerhet ved at utsideaktører kommer inn og utfordrer allerede eksisterende normer og regler i samfunnene de trer inn i.

7.3 Teoretiske implikasjoner

Studiens teoretiske implikasjoner baserer seg på hvordan samspillet mellom teoriene kunne brukes for å besvare problemstillingen. Scott sin institusjonelle teori (2014) gjorde det mulig å analysere hvordan aktørene involvert på feltet handlet basert på identitet og verdier, noe som var nøkkelen til å knytte de andre teoriene sammen. Rokkans politiske skillelinjer (Kuhnle og Urwin, 1995) beskrev hvordan vindkraft har blitt en egen skillelinje, og kunne kriteriene til Neby og Zannakis (2020) brukes til å forstå hvorfor vindkraften hadde blitt en konflikt, fordi det var mulig å forstå hvordan aktørene handlet som de gjorde. Teoriene klarer å utfylle hverandre ved å beskrive hva som er problemet, hvorfor det er et problem, og hvordan aktørene i involvert handler. Det oppstår likevel et teoretisk trilemma her. For i sin beskrivelse av virkeligheten vil ikke en løsning på makt og motmakt konflikten innebære en løsning på divergensen til problemet, eller være en løsning på verdi og identitetskonflikten mellom. Om en av situasjonene blir løst, vil de andre situasjonene fortsatt eksistere. Natur- vs. klimaproblemet blir ikke løst selv om maktdimensjon i den politiske skillelinjen lar seg løse. De ulike konfliktene som teoriene ser på henger sammen og forsterker hverandre, men om en blir løst vil de to andre fortsette å fungere. Det som disse teoriene får fram er at

vindkraftfeltet har blitt så betent at det er rede for polariseringen, og etableringen av Motvind som aktør fungerte som en katalysator for nettopp det. Etableringen av Motvind gjorde en allerede betent debatt til en større protestbevegelse. Motvind som aktør utfordrer hele det eksisterende systemet i vindkraftutbyggingen, de som kommer en utside aktør uten plass i systemet og utfordrer. Som vist i Figur 6 påvirker de hvordan dynamikken i systemet fungerer. De ble en katalysator for konflikten, for ved etableringen av Motvind manifesterte motstanderne vindkraft som en egen skillelinje. De skapte en aktør som kunne utfordre hele systemet og de lagde en gruppering som kunne tale deres egen sak som det var mulig å danne en egen identitet rundt. Før Motvind kom på banen var vindkraftutbyggingene allerede et betent tema, og et som allerede var en nasjonal diskusjon takket være bruken av sosiale medier. Ved å ha en egen aktør som taler deres sak klarer vindkraftmotstandere å sedimentere konflikten (Kuhnle og Urwin, 1995). Manifesteringen av Motvind var det som bandt de tre ulike teoriene til å kunne snakke på det samme nivået, for det var aktørbegrepet som bandt teoriene til å kunne samhandle. Etableringen av Motvind var i tillegg helt vesentlig for å besvare problemsstillingen, ettersom at forståelsen av aktøren gjorde det mulig å deres rolle i konflikten. Introduksjonen av Motvind som aktør gjorde at det ble mer motstand mot vindkraftutbygging i Norge. De klarte å samle motstanden og kanalisere den inn i konkrete handlinger.

Det som gjør at vindkraft blir gjenstridig er at det er et verktøy som er ment for å håndtere en konflikt, men det forverrer en annen. Som et klimatiltak er det tydelig at vindkraftutbyggingen i Norge har blitt mer gjenstridig, for temaet har blitt mer komplekst og har økt divergensen til temaet. Det gjør at politikkhåndtering har blitt vanskeligere. Når det er en høy grad av kompleksitet krever det en høy grad av koordinering (Neby og Zannakis 2020), men Motvind som aktør ødelegger for denne koordineringen. Når de utfordrer det eksisterende systemet gjør de det vanskeligere for myndighetene å gjennomføre vindkraftutbyggingene, Det skaper mer usikkerhet rundt utbyggingene, noe som er aktørens mål. Som et klimatiltak blir vindkraften mer gjenstridig. Samtidig er tilgangen til arenaer for å bygge konsensus viktig, for det tillater muligheten for koordineringen. Systemet satt opp i Figur 6 er et slikt system, men sosiale medier kan også sees på som en slik arena. Der hvor vindkraftsystemet mellom aktørgrupperingene har som formål å drive koordinering og bygge konsensus har sosiale medier en motsatt effekt. Den intense debatten som blir ført på sosiale medier bygger ikke konsensus, debatten blir polariserende og skaper dermed mer divergens.

Det som besvarelsen av problemstillingen har vist er at Figur 4. passer ikke helt til vindkraften. På den andre kategorien på y-aksen står det at problemet er klart, mens

løsningen er uklar (Alford og Head 2017). Hele y-aksen til Alford og Head baserer seg på at det gjenstridige problemet som skal undersøkes har en klar problemstilling. Det er uklart hva som er løsningen til problemet. Ved å se på klimaendringene for eksempel kan dette være relevant, for hva som skaper klimaendringene er enklere å se på enn tiltak for å stoppe dem. Men med vindkraften er det motsatt. Her er det problemet som er uklart, mens løsningen er klar. Det denne studien har sett på er, fra et statsvitenskapelig perspektiv, hva som gjør at vindkraftmotstanden har blitt en problemstilling. Løsningen er klar nok i seg selv, det er bare å slutte å bruke vindkraft så forsvinner motstanden, men hva er det som gjør at vindkraft blir et problem er mer krevende å se. Figuren til Alford og Head er derfor ikke nøyaktig nok når et tema som vindkraft blir sett på som et gjenstridig problem, eller når et gjenstridig problem har en uklar problemstilling men en tydelig løsning.

7.4 Muligheter for generaliseringer

Er det noe fra studien som kan generaliseres? Dette henger sammen med problemstillingen, og til hvor stor grad det er mulig å beskrive en kausalitet i empirien og teorien. Siden dette har vært en kvalitativ studie som prøver å beskrive norsk vindkraftmostand fra et statsvitenskapelig perspektiv er ikke besvarelsen på problemstillingen generaliserbar. Dette er en dybdestudie som undersøker systemet til vindkraften i Norge og hvorfor motstanden akkurat her har blitt som den har blitt, det kan ikke overføres til land eller andre sammenhenger. Selv om svarene fra problemstillingen ikke kan generaliseres er det andre punkter som kan være relevante. Motvind som aktørtype være nettopp dette. Som aktørtype er Motvind født av en protestbevegelse som har et verdisett om absolutt motstand mot saken de er motstandere av, og danner en egen identitet rundt den motstanden. De faller inn under klimafeltet, og mer spesifikt å være motstandere av et klimatiltak. Nettopp dette kan brukes videre. Denne totale motstanden mot klimatiltak kan fungere som en aktørtype når andre klimarelaterte problemstillinger undersøkes. Bompengepartiet er et annet eksempel på denne aktørtypen, hvor de er totalt imot et klimatiltak. Det vi lærte av empiriens beskrivelse av virkeligheten er at det er mange veier til motstand, og mange former for motstand. Men de absolutte motstanderne kupper debatten og er med på å polarisere frontene i temaet.

Det vi lærte av teoriene er at de hver for seg klarer å beskrive deler av feltet. Fra hver enkelt teori kan vi se at det er en konflikt mellom makt og motmakt, at temaet har blitt mer gjenstridig ved etableringen av Motvind og intensivering av debatten, og at verdiene og identiteten til aktørene påvirker hvordan vindkraftmotstanden spiller seg ut. Sammen klarer teoriene å utfylle hverandre, og se hvordan aktørens rolle i vindkraften påvirker

vindkraftmotstanden. Forståelsen av kausaliteten i denne studien baserer seg på teoriens omfang. Kan det være andre teorier som kunne beskrevet eller forklart vindkraftmotstanden annerledes, og gitt andre forklaringsmåter? Andre synspunkter på motstanden kunne kommet fra å se på hvordan myndighetene oppfatter denne, eller hvordan governance-teorier kan beskrive hvordan implementeringen av vindkraft som klimatiltak kan ha utløst motstanden. Not-in-my-back-yard er en annen tilnærming til å prøve å forstå den lokale motstanden. Det perspektivet til denne studien kan brukes videre til er å se hvorfor det er motstand mot et klimatiltak, hvordan det fungerer som en konflikt og hvordan handlingene til aktørene påvirker motstanden. Det teoriene viser er hvordan forholdet mellom makt og motmakt har stått sentralt i etableringen av vindkraft som en skillelinje i en betent politisk debatt. Den viser at maktesløshet kan være bidragsytende til å skape motstand mot klimatiltak, for lokale ulemper mer mye tydeligere enn globale fordeler. Det teoriene kan generaliseres videre til er hvordan motstand mot klimatiltak kan undersøkes når problemet for motstanden er uklart. Gyldighetsområdet til teoriene blir utvidet til å omfatte motstand mot klimatiltak og kan fungere som et rammeverk for videre forskning på denne type konflikt. Det gir en forståelse av vindkraftkonflikten og hvorfor et tiltak som tidligere har vært populært har blitt møtt med motstand. Denne generaliserbarheten kan testes ved å studere lignende konflikter, enten vindkraft i andre land eller andre typer energiutbygginger som vannkraften her til land, blant annet med Alta-utbyggingen.

7.5 Muligheter for videre forskning

For videre forskning anbefaler jeg først og fremst undersøke hvordan motstand mot vindkraft kan studeres på andre måter. Andre metodiske grep som å undersøke direkte hva befolkningen mener i en breddestudie kan være lurt. I denne studien har vindkraftmotstanden som et overordnet fenomen blir undersøkt, men å se på hva befolkningen mener om temaet kan være veldig interessant. Andre aktører kan også være relevante å se på, både innenfor de grupperingene som studien allerede har sett på, men også hva kommunestyrepolitikere, rikspolitikere og forvaltningsmyndighetene mener. Deres synspunkter som de som implementerer vindkraft som klimatiltak kan gi andre forståelser for temaet.

Av andre punkter fra studien som kan være interessant å forske videre på står bruken av sosiale medier som organiseringsverktøy spesielt fram. Spesifikt hvordan det brukes til å organisere motstandere av klimatiltak, og hvilken effekt det har på argumentasjonsgrunlaget det skaper. Hvem sine argumenter som blir brukt, og hvorfor er også relevant å se på. Sosiale medier fungerer både som en debattplattform og som et organiseringsverktøy, noe som gjør

at det kan ha en tydelig effekt. I klimasammenheng er det spennende å se hvordan sosiale medier kan brukes for å skape motstand mot klimatiltak, slik det har gjort med vindkraften. Forholdet mellom klima og natur som gjenstridige problemer er også interessant, spesielt fra et statsvitenskapelig perspektiv. De tiltakene som implementeres for å takle klimakrisen kan være ødeleggende for naturen, noe som skaper konflikt. Dette spiller inn i hvordan tiltak som vindkraft har blitt mer gjenstridige og vanskelige å gjennomføre. Om tiltak som er ment for å håndtere et gjenstridig problem har selv behov for å bli håndtert, hvor setter det da et problem som klimaendringene? Å forske på hvordan det er mulig å forhindre, eller minske, motstand mot klimatiltak kan være nyttig for forståelsen av hvordan implementeringen av andre klimatiltak kan gå enklere for seg. I Norge kan det være relevant å forske videre på havvind, og om det møter den samme motstanden som landbasert vindkraft, og eventuelle andre effekter som kan oppstå av det. Hvordan det skiller seg fra den landbaserte vindkraften og om makt dynamikken ender seg er to ting som kan være spesielt interessant å se på. Det blir spennende å se om myndighetene kommer til å håndtere havvind annerledes enn landbasert vindkraft. Spesielt relevant blir det å se om konsekvensene som motstanden mot vindkraft har utløst kommer til å ha en effekt på havvindutbyggingene.

7.6 Konklusjon

Det denne studien har vist er at vindkraft som et klimatiltak blir møtt med mer motstand ettersom det har blitt en manifestert konflikt. Motvind har vært katalysator som gjorde at vindkraften ble en skillelinje, konflikten har blitt mer gjenstridig og Motvind har klart å bygge en identitet av motstanden. Det teoretiske rammeverket har tillatt studien å vise de ulike sidene ved vindkraftkonflikten henger sammen og hvordan Motvind har fungert som en katalysator for motstanden. Siden vindkraften har blitt et så tydelig stridstema i samfunnet kommer denne skillelinjen til å vedvare. Det blir interessant å se om denne motstanden kommer til å fortsette med havvinden, og om andre energiutbygginger og klimatiltak kommer til å bli møtt med lignende motstand.

Litteraturliste:

Litteratur:

Metodisk litteratur:

Andersen, Svein S. 2006. «Aktiv Informantintervjuing». *Norsk samfunnsvitenskapelig tidsskrift* 03/2006 (22). https://www.idunn.no/nst/2006/03/aktiv_informantintervjuing

Booth, Wayne C, Gregory G. Colomb, Joseph M. Williams, Joseph Bizup og William T.Fitzgerald. 2016. *The Craft of Research*. Chicago: University of Chicago Press.

Grønmo, Sigmund. 2016. *Samfunnsvitenskaplige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Politiske skillelinjer:

Aarebort, Frank og Kjetil Evjen. 2014. *Land, makt og følelser*. Bergen: Fagbokforlaget

Kuhnle, Stein og Derek Urwin. 1999. *State Formation Nation-Building and Mass Politics in Europe: The Theory of Stein Rokkan*. Oxford: University Press

Rokkan, Stein. 1987. *Stat, nasjon, klasse*. Oslo: Universitetsforlaget

Wicked Issues:

Grundmann, Reiner. "Climate change as a wicked social problem." *Nature Geoscience* 9.8 (2016): 562-563.

Head, Brian W., and John Alford. "Wicked problems: Implications for public policy and management." *Administration & society* 47.6 (2015): 711-739.

Horst W. J. Rittel, and Melvin M. Webber. "Dilemmas in a General Theory of Planning." *Policy Sciences* 4, no. 2 (1973): 155-69. Accessed March 1, 2021. <http://www.jstor.org/stable/4531523>.

John Alford & Brian W. Head (2017) Wicked and less wicked problems: a typology and a contingency framework, *Policy and Society*, 36:3, 397-413, DOI: 10.1080/14494035.2017.1361634

Neby, Simon, and Mathias Zannakis. "Coordinating Wickedness: A Comparative Analysis of How Norway and Sweden Organize for Climate Policies." *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice* (2020): 1-19.

Pollitt, Christopher. "Debate: Climate change—the ultimate wicked issue." *Public Money & Management* 36.2 (2016): 78-80.

Pollitt, Christopher. "Wickedness will not wait: climate change and public management research." *Public Money & Management* 35.3 (2015): 181-186.

Straka, Tanja M., Marcus Fritze, and Christian C. Voigt. "The human dimensions of a green–green-dilemma: Lessons learned from the wind energy—wildlife conflict in Germany." *Energy Reports* 6 (2020): 1768-1777.

Institusjonalisme:

Scott, Richard W. 2014. *Institutions and Organizations: Ideas, Interests, and Identities* Sage Publications, Inc: USA

Datamateriale:

Akhtar, Syed Ali Shahbaz og Torkel Anstensrud Schibevaag. 2020. «Tina Bru – Jeg ble kalt en f***e». *NRK*. 13.06.2020 <https://www.nrk.no/rogaland/vindkraftmotstandere-gikk-til-verbalt-angrep-mot-olje--og-energiminister-tina-bru-1.15052315>

Aksnes, Arve og Jan A. Holtet. 2020. «Ozonlaget». Store Norske Leksikon. <https://snl.no/ozonlaget#-%C2%ABOzonhull%C2%BB>

Alstadheim, Kjetil. 2020. «Betatt av vinden, tatt av stormen». *Aftenposten*, 14.11.2020 <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/gWWVMq/betatt-av-vinden-tatt-av-stormen>

Andersen, Pål. 2020 «Tror det blir ti år med stillstand for vindkraften». *NRK*, 11.10.2020 <https://www.nrk.no/osloogviken/tror-det-blir-ti-ar-med-stillstand-for-vindkraften-1.15172421>

Berg-Nordlie, Mikkel og Knut Are Tvedt. 2019 «Altasaken». Store Norske Leksikon <https://snl.no/Alta-saken>

Den Norsk Turistforeningen. 2020. «Vindkraft truer urørt natur». Oppdatert dato ukjent. <https://www.dnt.no/vindkraft/>

Det norsk akademis ordbok, s.v. «Motstand», lest 14.september, 2020, <https://naob.no/ordbok/motstand>

Eriksen, Inghild. Synnøve Hole, Martin Mortensen og Ylva Schwenke. 2020. «Unge langt mer positive til vindkraftutbygging enn 50-åringene». *NRK*, 25.06.2020 <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/unge-er-langt-mer-positive-til-vindkraft-enn-40-aringer-1.15066486>

- Fagereng, Tor-Eivind Eie. 2020. «Kraftig vind med storm i kasta. Ein kritisk diskursanalyse av vindkraftdebatten i Noreg» Masteroppgave, Høgskolen i Volda.
<https://hdl.handle.net/11250/2739178>
- Fjeldavli, Christina. 2020. «Stoltenbergs kamp mot de grønne sertifikatene». *Tønsberg Blad*, 14.02.2020 <https://www.tb.no/meninger/vindkraft/arbeiderpartiet/stoltenbergs-kamp-mot-de-gronne-sertifikatene/o/5-76-1236647>
- FN Sambandet. 2020. «Parisavtalen». Oppdatert 22.12.2020 <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/miljoe-og-klima/parisavtalen>
- Fredriksen, Ingrid. Karen Anna Kleppe og Steinar Figved. 2019b. «De utenlandske eierne drar inn millioner før vindparken har åpnet» 14.12.2019
<https://www.tv2.no/a/11015995/>
- Fredriksen, Ingrid. Karen Anna Kleppe og Steinar Figved. 2019a. «Slik er Telles vindpark eid» *TV 2*. 24.11.2019 <https://www.tv2.no/a/10987349/>
- Gjerstad, Tore. 2016. «Angriper maktriangelen NHO, LO og miljø». *DN*, 02.10.2016.
<https://www.dn.no/jens-stoltenberg/nho/lo/miljo/angriper-maktriangelet-nho-lo-og-miljo/1-1-5738475>
- Graham, Jessica B. Janet R. Stephenson og Inga J. Smith. 2008. «Public Perceptions of wind energy developments: Case studies from New Zealand.» *Energy Policy* 37 (9): 3348-3357 <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2008.12.035>
- Grov, Benedikte. 2019. «Dei kjemper mot vindmøller på ein av landets mest forblåste stader». *NRK*, 24.06.2019. <https://www.nrk.no/vestland/dei-kjempar-mot-vindmoller-pa-ein-av-landets-mest-forblaste-stader-1.14634058>
- Haualand, Anders. 2020. «Motvind avskaffet generalsekretær – han nektet å gå av». *NRK*, 06.10.2020. <https://www.nrk.no/rogaland/motvind-norge-avskaffet-generalsekretaer-han-nekter-a-ga-av-1.15187970>
- Havforskningsinstituttet. 2020. «Tema: Vindkraft til havs.» Oppdatert 1. mars 2021.
<https://www.hi.no/hi/temasider/hav-og-kyst/havvind>
- Helledal, Eline Johnsen et al. 2020 «Tatt av vinden». *NRK*, 21.11.2020
<https://www.nrk.no/klimateknoologi/vindkraft---ikke-sa-bra-for-klimateknoologi-som-vi-tror-1.15157461#intro-authors--expand>

- Helledal, Eline Johnsen. 2020. «WWF: Dette er de beste og verste vindkraftverkene». *NRK*, 17.11.2020. https://www.nrk.no/klima/wwf_-dette-er-de-beste-og-verste-vindkraftverkene-1.15244839
- Hole, Synnøve og Malin Kjellstadli Korsnes. 2020. «Skifta straumselskap i protest mot vindkraft». *NRK*, 17.07.2020 <https://www.nrk.no/mr/hundrevis-skiftar-straumselskap-i-protest-mot-vindkraft-1.15091410>
- Isachsen, Øyvind og Knut Kroepelien. 2020. «Vindkraft må forankres lokalt». *NRK*, 18.06.2020 <https://www.nrk.no/ytring/vindkraft-ma-forankres-lokalt-1.15058575>
- Jamil, Anahita A. og Phillip R. Walsh. 2017. «From consultation to collaboration: A participatory framework for positive community engagement with wind energy projects in Ontario, Canada.» *Energy Policy* 27: 14-24
<https://doi.org/10.1016/j.erss.2017.02.007>
- Jansen, Merete. 2020. «James og Kristoffer får ikke lønn – nå er de utestengt fra jobben». *FriFagbevegelse*, 25.11.20 <https://frifagbevegelse.no/ntlmagasinet/james-og-kristoffer-far-ikke-lonn--na-er-de-utestengt-fra-jobben-6.158.748055.1d20b5b1b0>
- Kleppe, Karen Anna. Steinar Figved og Ingrid Fredriksen. 2019. «Innbyggerne må betale 3,5 millioner årlig for vindparken – Blodig urettferdig» 15.12.2019
<https://www.tv2.no/a/11061775/>
- Korsnes, Malin Kjellstadli og Marius André Jenssen Stenberg. 2020. «Ber folk melde seg som «kanonføde» i vindkraftkampen». *NRK*, 25.08.2020 https://www.nrk.no/mr/ber-folk-melde-seg-som-kanonfode_-i-vindkraftkampen-1.15134411
- LNKV. 2021. «Vindkraft». Oppdatert dato ukjent. <https://lnvk.no/vindkraft/>
- Lorentzen, Marius. 2020. «Høyre, Venstre, KrF og Frp vil gi kommunene vetorett over vindkraft». *E24*, 11.11.2020. <https://e24.no/den-groenne-oekonomien/i/yRRQPx/hoeyre-venstre-krf-og-frp-vil-gi-kommunene-vetorett-over-vindkraft>
- Martinussen, Erik. 2020. «Energiministeren til TU – Ingen grense for hvor stor havvind kan bli». *Teknisk Ukeblad*, 17.09.2020 <https://www.tu.no/artikler/energiministeren-til-tu-ingen-grenser-for-hvor-stort-havvind-kanbli/499404?key=ZAeqheRD&fbclid=IwAR0uVAE7k3hkgSQZQeSFmyvLleyH8VOW5Pjcy6myE2K5YlaTt5k4idH9YwY>

Motvind. 2020a. «Om». *Motvind.no* 10.03.20

<https://motvind.org/om/>

Motvind. 2020b. «Historikk». *Motvind.no* Oppdatert dato ukjent

<https://motvind.org/om/historikk/>

Naturvernforbundet. 2021. «Vindkraft». Oppdatert 12.01.2021

<https://naturvernforbundet.no/vindkraft/>

Norsk Vassdrag- og energidirektorat. 2015. «Konsesjonsbehandling av vindkraftutbygging»

<https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonsbehandling-av-vindkraftutbygging/>

Norsk Vassdrag- og energidirektorat. 2019a. «Nasjonal ramme for vindkraft». Oppdatert

17.06.2020 <https://www.nve.no/nasjonal-ramme-for-vindkraft/>

Norsk Vassdrag- og energidirektorat. 2019b. «Vindkraft». Oppdatert 05.08.2020

<https://www.nve.no/energiforsyning/kraftproduksjon/vindkraft/>

NTB. 2016. «Stoltenberg – Makttriangelen med milliarder i feilinvesteringer». *E24*, 3.10.16

<https://e24.no/norsk-oekonomi/i/kJvLev/stoltenberg-makttriangel-med-milliarder-i-feilinvesteringer>

NTB. 2019. «Motstanden mot vindmøllene øker» *TV 2*. 17.12.2019

<https://www.tv2.no/a/11074159/>

Nygård, Tommy. 2020 «Vindkraftutbygginger og drikkevannskilder». *Firdaposten*,

31.05.2020 <https://www.firdaposten.no/vindkraftutbygging-og-drikkevannskilder/o/5-16-402906>

Olje- og energidepartementet. «Kraft i endring – Energipolitikken mot 2030». St.meld. nr.25 (2015-2016). Oslo: Olje- og energidepartementet, 2016

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-25-20152016/id2482952/?ch=1>

Olje- og energidepartementet. «Vindkraft på land – Endringer i konsesjonsbehandlingen». St. meld. nr. 28 (2019-2020). Oslo: Olje- og energidepartementet, 2020

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-28-20192020/id2714775/>

Tvedt, Knut Are. 2020. «Mardøla-aksjonen». Store Norske Leksikon.

<https://snl.no/Mard%C3%B8la-aksjonen>

- Regjeringen. 2019. «Skrinlegger nasjonal ramme for vindkraft». Oppdatert 17. oktober 2019.
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/skrinlegger-nasjonal-ramme-for-vindkraft/id2674311/>
- Regjeringen. 2020a. «Stortingsmelding om vindkraft på land». Oppdatert 11. mars 2020
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/stortingsmelding-om-vindkraft-pa-land/id2693072/>
- Regjeringen. 2020b. «EUs Klimaplan for 2030». Oppdatert 11.mars 2020
<https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2020/okt/eus-klimaplan-for-2030-/id2783480/>
- Rongstad, Helena Heimer og Ole Bjørlo Strande. 2020. «Miljøvernforbundet vil ha revet vindkraftverk». *NRK*, 08.12.20 <https://www.nrk.no/innlandet/miljovernforbundet-krever-byggestans-av-vindkraftverk-pa-kjolberget-1.15279750>
- Skeie, Kari. Anne Torhild Nilsen, Lars Håkon Pedersen og Aleksander Åsnes. 2020. «Utenlandske selskaper styrer norsk vindkraft». *NRK*, 22.06.2020
<https://www.nrk.no/nordland/utenlandsk-eierskap-kontrollerer-over-60-prosent-av-norsk-vindkraft-1.15059109>
- Spets, Kari. 2019 «Valgforskere om valgkampen – Vil bli husket for bompengesaken». *VG*, 09.09.19. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/pLb3LG/valgforskere-om-valgkampdramaet-vil-bli-husket-for-bompengesaken>
- Statkraft. 2021. «Vindkraft», Oppdatert dato ukjent. <https://www.statkraft.no/var-virksomhet/vindkraft/>
- Statland, Eirik Fantoft. 2020. «Det blåser en motvind på Agder: En kvalitativ casestudie om konflikter i vindkraftutbygging fra kommunale myndigheters perspektiv»
Masteroppgave, Universitetet i Agder. <https://hdl.handle.net/11250/2684676>
- Steinholt, Martin. Oliver Rønning og Niklas Aune Johnsen. 2020. «Mener strømmen blir dyrere hvis vindmøllestandere får det som de vil». *NRK*, 06.06.2020
https://www.nrk.no/nordland/zero_-strommen-blir-dyrere-uten-vindkraft-1.15040282
- Stephansen, Marit. 2020. «Stadig mer motstand mot vindkraft». *Den norske turistforeningen*, 09.06.2020 <https://www.dnt.no/artikler/nyheter/20997-stadig-mer-motstand-mot-vindkraft/>
- Stoltenberg, Jens. 2016. *Min historie*. Sverige: Gyldendal

- Sundøy, Pål. 2018. «NVE: Smøla lite egnet for vindkraft». *Tidens Krav*, 11.10.2018
<https://www.tk.no/nyheter/smola/vindkraft/nve-smola-lite-egnet-til-vindkraft/s/5-51-539759>
- Svanes, Brit Jorun, Solveig Svarstad og Håvard Nyhus. 2021. «Wenche jublar over nei til vindkraftverk ved Sognefjorden». *NRK*, 25.06.2021.
<https://www.nrk.no/vestland/wenche-jublar-over-nei-til-vindkraftverk-ved-sognefjorden-1.15550714>
- Svendesen, Roy Hilmar, Rolv Christian Topdahl og Jon Bolstad. 2019. «I denne nye kommunen ble bompengepartiet større enn alle». *NRK*, 10.09.2019
<https://www.nrk.no/vestland/brakvalg-for-fnb-i-bergen-og-stavanger--helt-formidabelt--1.14695554>
- Sørensen, Knut H. 2019. «Fire grunner til at vindkraft skaper mer konflikt nå enn før». *Adressa*, 11.06.2019
<https://www.midnorskdebatt.no/meninger/kronikker/2019/06/11/Fire-grunner-til-at-vindkraft-skaper-mer-konflikt-n%C3%A5-enn-f%C3%B8r-19176287.ece>
- Thunold, Astri og Iselin Elise Fjeld. 2020. «Hyret inn nye konsulenter – naturen på Stad mistet verdi over natten». *NRK*, 24.09.2020 <https://www.nrk.no/klima/ble-advart-om-uerstattelig-natur--sa-likevel-ja-til-vindkraft-pa-stad-1.15163177>
- Torunn Pedersen, Elle og Lise Selsnes. 2019. «Vindkraft i Norge: hvilke drivere fremmer lokal motstand.» Masteroppgave, Høgskolen i Innlandet
<http://hdl.handle.net/11250/2640041>
- UN Environment Programme. 2019. «New Report envisages 10-fold increase in global wind power». Oppdatert 13. Desember 2019. <https://www.unenvironment.org/news-and-stories/story/new-report-envisages-10-fold-increase-global-wind-power-2050>
- UNECE. 2019. «UNFC and Wind Energy.» Oppdatert dato ukjent.
<https://www.unece.org/energy/welcome/areas-of-work/unfc-and-sustainable-resource-management/applications/energyseunfc-re/unfc-and-wind-energy.html>
- VardarAS. «Positiv med vindkraft på Mehuken». Video. 03:44. 2019.
<https://www.vardar.no/positivt-med-vindkraft-pa-mehuken/>
- Vedeler, Linda Marie og Thomas Alvarstein Owe. 2020. «Vindmøllene kuttet TV-signalet». *NRK*, 16.11.2020 <https://www.nrk.no/kultur/vindmollene-kuttet-tv-signalet-1.15245912>

Vindportalen. 2019. «Politiske vedtak». Oppdatert dato ukjent.

<https://vindportalen.no/politisk>

Østfold Energi. 2020. «Vindkraft». Oppdatert dato ukjent

<https://www.ostfoldenergi.no/energikilder/vindkraft/>

Arkivmateriale fra utbyggingssaker:

Norsk vassdrag- og energidirektorat. Vindkraftdata: database om alle vindkraftanlegg i Norge med data om størrelse, installert effekt og oppstartsår. (2000-2020)

<https://www.nve.no/energiforsyning/kraftproduksjon/vindkraft/vindkraftdata/>

Norsk vassdrags- og energidirektorat. Bremangerlandet vindkraftverk, Jon Krogvold, konsesjonssak: ferdigbehandlet med dokumenter. 2017

<https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=80&type=A-6>

Norsk vassdrags- og energidirektorat. Buheii vindkraftverk, Erlend Bjerkestad, konsesjonssak: ferdigbehandlet med dokumenter. 2017

<https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?type=A-6&id=226>

Norsk vassdrags- og energidirektorat. Frøya vindkraftverk, Erlend Bjerkestad, konsesjonssak: ferdigbehandlet med dokumenter. 2019

<https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=122&type=A-1,A-6#>

Norsk vassdrags- og energidirektorat. Guleslettene: Erlend Bjerkestad, konsesjonssak: ferdigbehandlet med dokumenter. 2017

<https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=87&type=A-1,A-6>

Norsk vassdrags- og energidirektorat. Hennøy vindkraftverk, Erlend Bjerkestad, konsesjonssak: ferdigbehandlet med dokumenter. 2017

<https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=81&type=A-1,A-6>

Norsk vassdrags- og energidirektorat. Okla vindkraftverk, Erlend Bjerkestad, konsesjonssak: ferdigbehandlet med dokumenter. 2013

<https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=69&type=A-1,A-6>

Statkraft. Smøla vindpark: informasjonsside om Smøla vindkraftverk. Ukjent Årstall

<https://www.statkraft.no/om-statkraft/hvor-vi-har-virksomhet/norge/smola-vindpark/>

Vedlegg 1. Kategorisering av dokumenter

Kategorier	Dokumenter
Nyheter	<ul style="list-style-type: none"> - Akhtar, Syed Ali Shahbaz og Torkel Anstensrud Schibevaag. 2020. «Tina Bru – Jeg ble kalt en f***e». <i>NRK</i>. 13.06.2020 https://www.nrk.no/rogaland/vindkraftmotstandere-gikk-til-verbalt-angrep-mot-olje--og-energiminister-tina-bru-1.15052315 - Andersen, Pål. 2020 «Tror det blir ti år med stillstand for vindkraften». <i>NRK</i>, 11.10.2020 https://www.nrk.no/osloogviken/tror-det-blir-ti-ar-med-stillstand-for-vindkraften-1.15172421 - Eriksen, Inghild. Synnøve Hole, Martin Mortensen og Ylva Schwenke. 2020. «Unge langt mer positive til vindkraftutbygging enn 50-åringene». <i>NRK</i>, 25.06.2020 https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/unge-er-langt-mer-positive-til-vindkraft-enn-40-aringer-1.15066486 - Fredriksen, Ingrid. Karen Anna Kleppe og Steinar Figved . 2019b. «De utenlandske eierne drar inn millioner før vindparken har åpnet» 14.12 2019 https://www.tv2.no/a/11015995/ - Fredriksen, Ingrid. Karen Anna Kleppe og Steinar Figved. 2019a. «Slik er Telles vindpark eid» <i>TV 2</i>. 24.11.2019 https://www.tv2.no/a/10987349/ - Gjerstad, Tore. 2016. «Angriper maktriangelen NHO, LO og miljø». <i>DN</i>, 02.10.2016. https://www.dn.no/jens-stoltenberg/nho/lo/miljo/angriper-maktriangelet-nho-lo-og-miljo/1-1-5738475 - Grov, Benedikte. 2019. «Dei kjemper mot vindmøller på ein av landets mest forblåste stader». <i>NRK</i>, 24.06.2019. https://www.nrk.no/vestland/dei-kjempar-mot-vindmoller-pa-ein-av-landets-mest-forblaste-stader-1.14634058 - Haualand, Anders. 2020. «Motvind avskaffet generalsekretær – han nektet å gå av». <i>NRK</i>, 06.10.2020. https://www.nrk.no/rogaland/motvind-norge-avskaffet-generalsekretaer--han-nekter-a-ga-av-1.15187970 - Helledal, Eline Johnsen et al. 2020 «Tatt av vinden». <i>NRK</i>, 21.11.2020 https://www.nrk.no/klimatek/1/vindkraft--ikke-sa-bra-for-klimatek-som-vi-tror--1.15157461#intro-authors--expand - Helledal, Eline Johnsen. 2020. «WWF: Dette er de beste og verste vindkraftverkene». <i>NRK</i>, 17.11.2020. https://www.nrk.no/klimatek/wwf--dette-er-de-beste-og-verste-vindkraftverkene-1.15244839 - Hole, Synnøve og Malin Kjellstadli Korsnes. 2020. «Skifta straumselskap i protest mot vindkraft». <i>NRK</i>, 17.07.2020 https://www.nrk.no/mr/hundrevis-skiftar-straumselskap-i-protest-mot-vindkraft-1.15091410 - Jansen, Merete. 2020. «James og Kristoffer får ikke lønn – nå er de utestengt fra jobben». <i>FriFagbevegelse</i>, 25.11.20 https://frifagbevegelse.no/ntlmagasinet/james-og-kristoffer-far-ikke-lonn--na-er-de-utestengt-fra-jobben-6.158.748055.1d20b5b1b0

	<ul style="list-style-type: none"> - Kleppe, Karen Anna. Steinar Figved og Ingrid Fredriksen. 2019. «Innbyggerne må betale 3,5 millioner årlig for vindparken – Blodig urettferdig» 15.12.2019 https://www.tv2.no/a/11061775/ - Korsnes, Malin Kjellstadli og Marius André Jenssen Stenberg. 2020. «Ber folk melde seg som «kanonføde» i vindkraftkampen». <i>NRK</i>, 25.08.2020 https://www.nrk.no/mr/ber-folk-melde-seg-som-kanonfode-i-vindkraftkampen-1.15134411 - Lorentzen, Marius. 2020. «Høyre, Venstre, KrF og Frp vil gi kommunene vetorett over vindkraft». <i>E24</i>, 11.11.2020. https://e24.no/den-groenne-oekonomien/i/yRRQPx/hoeyre-venstre-krf-og-frp-vil-gi-kommunene-vetorett-over-vindkraft - Martinussen, Erik. 2020. «Energiministeren til TU – Ingen grense for hvor stor havvind kan bli». <i>Teknisk Ukeblad</i>, 17.09.2020 https://www.tu.no/artikler/energiministeren-til-tu-ingen-grenser-for-hvor-stort-havvind-kan-bli-br/499404?key=ZAeqheRD&fbclid=IwAR0uVAE7k3hkgSQZQeSFmyvLleyH8VOW5Pjcy6myE2K5YlaTt5k4idH9YwY - NTB. 2016. «Stoltenberg – Makttriangelen med milliarder i feilinvesteringer». <i>E24</i>, 3.10.16 https://e24.no/norsk-oekonomi/i/kJvLev/stoltenberg-makttriangel-med-milliarder-i-feilinvesteringer - NTB. 2019. «Motstanden mot vindmøllene øker» <i>TV 2</i>. 17.12.2019 https://www.tv2.no/a/11074159/ - Rongstad, Helena Heimer og Ole Bjørlo Strande. 2020. «Miljøvernforbundet vil ha revet vindkraftverk». <i>NRK</i>, 08.12.20 https://www.nrk.no/innlandet/miljovernforbundet-krever-byggestans-av-vindkraftverk-pa-kjolberget-1.15279750 - Skeie, Kari. Anne Torhild Nilsen, Lars Håkon Pedersen og Aleksander Åsnes. 2020. «Utenlandske selskaper styrer norsk vindkraft». <i>NRK</i>, 22.06.2020 https://www.nrk.no/nordland/utenlandsk-eierskap-kontrollerer-over-60-prosent-av-norsk-vindkraft-1.15059109 - Steinholt, Martin. Oliver Rønning og Niklas Aune Johnsen. 2020. «Mener strømmen blir dyrere hvis vindmøllestandere får det som de vil». <i>NRK</i>, 06.06.2020 https://www.nrk.no/nordland/zero_-strommen-blir-dyrere-uten-vindkraft-1.15040282 - Sundøy, Pål. 2018. «NVE: Smøla lite egnet for vindkraft». <i>Tidens Krav</i>, 11.10.18 https://www.tk.no/nyheter/smola/vindkraft/nve-smola-lite-egnet-til-vindkraft/s/5-51-539759 - Thunold, Astri og Iselin Elise Fjeld. 2020. «Hyret inn nye konsulenter – naturen på Stad mistet verdi over natten». <i>NRK</i>, 24.09.2020 https://www.nrk.no/klima/ble-advart-om-uerstattelig-natur--sa-likevel-ja-til-vindkraft-pa-stad-1.15163177 - Vedeler, Linda Marie og Thomas Alvarstein Owe. 2020. «Vindmøllene kuttet TV-signalet». <i>NRK</i>, 16.11.2020 https://www.nrk.no/kultur/vindmollene-kuttet-tv-signalet-1.15245912
Meningsuttaleser	<ul style="list-style-type: none"> - Alstadheim, Kjetil. 2020 «Betatt av vinden, tatt av stormen». <i>Aftenposten</i>, 14.11.2020

	<p>https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/gWWVMq/be-tatt-av-vinden-tatt-av-stormen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fjeldavli, Christina. 2020. «Stoltenbergs kamp mot de grønne sertifikatene». <i>Tønsberg Blad</i>, 14.02.2020 https://www.tb.no/meninger/vindkraft/arbeiderpartiet/stoltenbergs-kamp-mot-de-gronne-sertifikatene/o/5-76-1236647 - Isachsen, Øyvind og Knut Kroepelien. 2020. «Vindkraft må forankres lokalt». <i>NRK</i>, 18.06.2020 https://www.nrk.no/ytring/vindkraft-ma-forankres-lokalt-1.15058575 - Nygård, Tommy. 2020 «Vindkraftutbygginger og drikkevannskilder». <i>Firdaposten</i>, 31.05.2020 https://www.firdaposten.no/vindkraftutbygging-og-drikkevannskilder/o/5-16-402906 - Sørensen, Knut H. 2019. «Fire grunner til at vindkraft skaper mer konflikt nå enn før». <i>Adressa</i>, 11.06.2019 https://www.midtnorskdebatt.no/meninger/kronikker/2019/06/11/Fire-grunner-til-at-vindkraft-skaper-mer-konflikt-n%C3%A5-enn-f%C3%B8r-19176287.ece
Litteratur	<ul style="list-style-type: none"> - Stoltenberg, Jens. 2016. <i>Min historie</i>. Sverige: Gyldendal
Utbyggingssaker	<ul style="list-style-type: none"> - Norsk vassdrag- og energidirektorat. Vindkraftdata: database om alle vindkraftanlegg i Norge med data om størrelse, installert effekt og oppstartsår. https://www.nve.no/energiforsyning/kraftproduksjon/vindkraft/vindkraftdata/ - Norsk vassdrags- og energidirektorat. Bremangerlandet vindkraftverk, Jon Krogvold, konsesjonssak: ferdigbehandlet med dokumenter. https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=80&type=A-6 - Norsk vassdrags- og energidirektorat. Buheii vindkraftverk: Erlend Bjerkestad, konsesjonssak: ferdigbehandlet med dokumenter. https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?type=A-6&id=226 - Norsk vassdrags- og energidirektorat. Frøya vindkraftverk: Erlend Bjerkestad, konsesjonssak: ferdigbehandlet med dokumenter. https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=122&type=A-1,A-6# - Norsk vassdrags- og energidirektorat. Guleslettene: Erlend Bjerkestad, konsesjonssak: ferdigbehandlet med dokumenter. https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=87&type=A-1,A-6 - Norsk vassdrags- og energidirektorat. Hennøy vindkraftverk: Erlend Bjerkestad, konsesjonssak: ferdigbehandlet med dokumenter.

	<p>https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=81&type=A-1,A-6</p> <ul style="list-style-type: none"> - Norsk vassdrags- og energidirektorat. Okla vindkraftverk: Erlend Bjerkestad, konsesjonssak: ferdigbehandlet med dokumenter. https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=69&type=A-1,A-6 - Statkraft. Smøla vindpark: informasjonsside om Smøla vindkraftverk. https://www.statkraft.no/om-statkraft/hvor-vi-har-virksomhet/norge/smola-vindpark/
Offentlige dokumenter	<ul style="list-style-type: none"> - Norsk Vassdrag- og energidirektorat. 2015. «Konsesjonsbehandling av vindkraftutbygging» https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonsbehandling-av-vindkraftutbygging/ - Norsk Vassdrag- og energidirektorat. 2019a. «Nasjonal ramme for vindkraft». Oppdatert 17.06.2020 https://www.nve.no/nasjonal-ramme-for-vindkraft/ - Norsk Vassdrag- og energidirektorat. 2019b. «Vindkraft». Oppdatert 05.08.2020 https://www.nve.no/energiforsyning/kraftproduksjon/vindkraft/ - Olje- og energidepartementet. «Vindkraft på land – Endringer i konsesjonsbehandlingen». St. meld. nr. 28 (2019-2020). Oslo: Olje- og energidepartementet, 2020 https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-28-20192020/id2714775/ - Regjeringen. 2019. «Skrinlegger nasjonal ramme for vindkraft». Oppdatert 17. oktober 2019. https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/skrinlegger-nasjonal-ramme-for-vindkraft/id2674311/ - Regjeringen. 2020a. «Stortingsmelding om vindkraft på land». Oppdatert 11. mars 2020 https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/stortingsmelding-om-vindkraft-pa-land/id2693072/ - Regjeringen. 2020b. «EUs Klimaplan for 2030». Oppdatert 11.mars 2020 https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2020/okt/eus-klimaplan-for-2030-/id2783480/
Organisatoriske sider	<ul style="list-style-type: none"> - Den Norske Turistforeningen. 2020. «Vindkraft truer urørt natur». Oppdatert dato ukjent. https://www.dnt.no/vindkraft/ - FN Sambandet. 2020. «Parisavtalen». Oppdatert 22.12.2020 https://www.fn.no/om-fn/avtaler/miljoe-og-klima/parisavtalen - Havforskningsinstituttet. 2020. «Tema: Vindkraft til havs.» Oppdatert 1. mars 2021. https://www.hi.no/hi/temasider/hav-og-kyst/havvind - LNKV. 2021. «Vindkraft». Oppdatert dato ukjent. https://lnvk.no/vindkraft/ - Motvind. 2020a. «Om». <i>Motvind.no</i> 10.03.20 https://motvind.org/om/ - Motvind. 2020b. «Historikk». <i>Motvind.no</i> Oppdatert dato ukjent https://motvind.org/om/historikk/

	<ul style="list-style-type: none"> - Naturvernforbundet. 2021. «Vindkraft». Oppdatert 12.01.2021 https://naturvernforbundet.no/vindkraft/ - Statkraft. 2021b. «Vindkraft», Oppdatert dato ukjent. https://www.statkraft.no/var-virksomhet/vindkraft/ - Stephansen, Marit. 2020. «Stadig mer motstand mot vindkraft». <i>Den norske turistforeningen</i>, 09.06.2020 https://www.dnt.no/artikler/nyheter/20997-stadig-mer-motstand-mot-vindkraft/ - UN Environment Programme. 2019. «New Report envisages 10-fold increase in global wind power». Oppdatert 13. Desember 2019. https://www.unenvironment.org/news-and-stories/story/new-report-envisages-10-fold-increase-global-wind-power-2050 - UNECE. 2019. «UNFC and Wind Energy.» Oppdatert dato ukjent. https://www.unece.org/energy/welcome/areas-of-work/unfc-and-sustainable-resource-management/applications/energyseunfc-re/unfc-and-wind-energy.html - Vindportalen. 2019. «Politiske vedtak». Oppdatert dato ukjent. https://vindportalen.no/politisk - Østfold Energi. 2020. «Vindkraft». Oppdatert dato ukjent https://www.ostfoldenergi.no/energikilder/vindkraft/
Tidligere forskning	<ul style="list-style-type: none"> - Graham, Jessica B. Janet R. Stephenson og Inga J. Smith. 2008. «Public Perceptions of wind energy developments: Case studies from New Zealand.» <i>Energy Policy</i> 37 (9): 3348-3357 https://doi.org/10.1016/j.enpol.2008.12.035 - Jamil, Anahita A. og Phillip R. Walsh. 2017. «From consultation to collaboration: A participatory framework for positive community engagement with wind energy projects in Ontario, Canada.» <i>Energy Policy</i> 27: 14-24 https://doi.org/10.1016/j.erss.2017.02.007 - Torunn Pedersen, Elle og Lise Selsnes. 2019. «Vindkraft i Norge: hvilke drivere fremmer lokal motstand.» Masteroppgave, Høgskolen i Innlandet https://brage.inn.no/inn-xmloi/handle/11250/2640041
Video	<ul style="list-style-type: none"> - VardarAS. «Positiv med vindkraft på Mehuken». Video. 03:44. 2019. https://www.vardar.no/positivt-med-vindkraft-pa-mehuken/

Vedlegg 2. Intervjuguider

Østfold Energi:

- Kan du si litt om hvem du er og hva du jobber med?
  - Hvorfor er din rolle knyttet opp mot vindkraft?
- Kan du fortelle litt om Østfold Energi sin vindkraftsatsning, hva Zephyr er, og hvordan de jobber med prosjektene sine?
  - Rent teknisk: koblingen mellom Østfold Energi og Zephyr?
- Et av case-ene jeg har valgt er Gulesletteutbyggingen, kan du fortelle meg litt om Zephyr sin utbygging av vindkraftanlegget?
  - Har det vært noe ved Guleslettene som har vært spesielt unik? Sett i sammenheng med de andre vindkraftinstallasjonene deres?
  - Kan du forklare meg forskjellen mellom søkt produksjon og søkt effekt?
- Hvilke aktører er det dere forholder dere til når dere jobber med å sette opp vindkraftinstallasjoner?
- Hvordan opplever dere mediedebatten rundt vindkraftutbygging?
- Hvordan har dere forholdt dere til motstanden rundt vindkraftinstallasjonene deres, om det har vært noen?
  - Har det var noen konflikter som dere har måttet forholde dere til?
    - Har dere lagt merke til om motstanden som blir uttrykt mot vindkraft er forskjellig om de forskjellige utbygningslokasjonene deres?
- Hva mener dere er grunnene til at det har blitt en økt motstand mot vindkraft i Norge?
- Er det noen andre du tenker at kan være relevante for meg å kontakte?
- Om du kommer på noen relevante dokumenter, så hadde jeg satt enormt stor pris på om du sender meg de

Zephyr:

- Kan du fortelle litt rundt utbyggingen på Guleslettene og hva som eventuelt har vært konfliktfylte ved utbyggingen?
  - Hvordan har lokalbefolkningen reagert nå som vindparken står nesten ferdig, har de endret syn på utbyggingen?
  - Er det sant at deler av vindparken ligger veldig nærme drikkevannskilden til Florø by?
- Et av prosjektstedene til Zephyr er utbyggingen på Haramsøya, som har fått veldig mye mediaoppmærksomhet. Kan du fortelle litt rundt utbyggingen og omfanget til vindparken? Haramsøya er jo en lite bebodd øy.
  - Hva tror du er de sentrale faktorene til at utbyggingen på Haramsøya har blitt så kontroversiell?
    - Tror du at naturomgivelsene kan være en viktig indikator?
  - Hvorfor er det så stor forskjell mellom oppmerksomheten som blir gitt til Haramsøya og Guleslettene? Guleslettene er jo en mye større utbygging enn Haramsøya.

Naturvernforbundet:

- Kan du starte med å fortelle litt om deg selv og hva du jobber med?
- Hva er det som er utgangspunktet til naturvernforbundets standpunkt om vindkraftutbygging?
  - Er det slik at dere er i teorien for, men i praksis mot vindkraftutbygging?
  - Blir det bygd ut vindkraft i Norge i dag som ikke er i sårbar og verdifull natur?
  - Splittelse innad i miljøbevegelsen
- I det store og det hele, er det noe forskjell på om vindkraften blir bygd i Norge eller i andre land?
  - Er det med den norske vindkraftutbyggingen som er spesielt ille? Eller lar det seg greit bygge ut vindkraft i Norge, bare forutsetningene er riktige?
- FN sier at innen 2050 så kommer vindkraft til å utgjøre en tredjedel av verdens energiproduksjon, som den største enkelbidragsyteren, og som den billigste å produsere og sette opp. Lar det seg gjøre om ikke energirike land som Norge også bidrar?
- Det finnes mange veier til motstand, fra prinsipielle argumenter til de mer lokale grunnene. Hvordan er det for Naturvernforbundet å delta i en debatt som er like følelsesladet og kontroversiell som vindkraftdebatten?
  - Vindkraftutbygging til havs har lenge vært en tanke som de fleste i vindkraftdebatten mener er best med tanke på vindkraftutbygging. Men da regjeringen foreslo et par konsesjoner utenfor Utsira, så fikk Olje- og energiminister Tina Bru dødstrusler. Tror du at debatten rundt vindkraftutbyggingen vi har nå kommer til å være bidragsytende for gjøre utbygging til havs mer upopulært?

Den Norske Turistforeningen:

- Kan du starte med å fortelle litt om deg selv og hva du jobber med?
- Hva er det som er utgangspunktet til DNT sitt standpunkt om vindkraftutbygging?
  - I teorien for, men i praksis mot?
  - Hvilke områder er egnet for det?
- Jeg har lagt merke til at DNT har gjennomført noen spørreundersøkelser om vindkraftutbygging. Hvorfor gjorde dere det, og hva ble resultatet?
- Hva tror dere i DNT er de store årsakene til at motstanden mot vindkraftutbygging har vokst sånn de siste årene?
- Hvordan er det for DNT som en politisk nøytral organisasjon å delta i en såpass betent og kontroversiell debatt?
- Hvordan er DNT sitt samarbeid med myndighetene når det gjelder utbygginger i naturområder? Er det slik at dere sender inn anbefalinger til NVE når det gjelder for eksempel vindkraftutbygginger?
- Om de gjør det, hvordan er det lokallagene deres engasjerer seg i vindkraftdebatten?
- Vindkraft til havs: tror dere at det blir dratt ned i dragsuget